

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ

DEDEKTİF
HİKÂYECİLİĞİNDE
ALTIN ÇAĞ.
KARA ROMAN'A
YENİLDİ Mİ?

ALTIN ÇAĞ VERSUS KARA ROMAN

AHMET ÜMİT
CELİL OKER
DERVİŞ ŞENTEKİN
EROL ÜYEPAZARCI
FULYA TURHAN
MURAT BAŞOL
ÖZGÜR ŞEN
SEVAL ŞAHİN
SUAT DUHAN
UMUT GÖKSAL

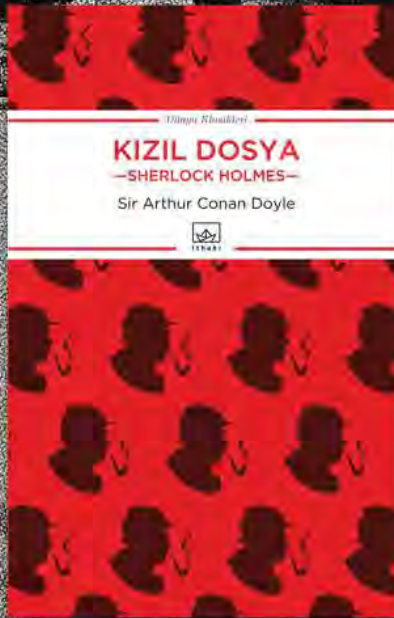
ALGAN SEZGİNTÜREDİ
CEYHAN USANMAZ
ELÇİN POYRAZAR
ESRA ERTAN
LEVENT CANTEK
OĞUZ EREN
SEDA ÇİNGAY
SEVİN OKYAY
SUPHİ VARIM
YANKİ ENKİ

ISSN 2149-9950

9 772149 995004

“İmkânsızı elediğinizde,
geriye kalan her ne
kadar olasılıksız
görünse de,
gerçektir.”

ithaki

www.ithaki.com.tr | İnternet satış: www.ilknokta.com

Ücretsiz PİDE KİTAP ALIŞTIRMA: <https://kitap.ithaki.com>

twitter.com/ithakiyayinlari

facebook.com/ithakiyayin

Genel Dağıtım

PUNT

“Katil Kim?”, Basit Bir Soru Değildir!

Dergilerin ilk sayıları zordur. Yayın kurulu, yazar-çizer kadrosu, dosya konusu belirleme, yazıların toplanması ve basım aşamalarından ziyade, okurlara kendini tanıtmaya ve kabul ettirme en kritik viraj olduğu için zordur. 221B ekibi olarak, bu zorluklarla başa çıkacağımıza inandığımız için kollarımızı sıvadık. Dile kolay, kitap yayıncılığının bile “çoksatır”lara endekslendiği, kültürün giderek yozlaştığı bir dönemde, üstelik “polisye” bir dergi çıkarmak için cidden çıldırmış olmak gerekirdi; hayır, çıldırmadık. “Polisiye” kültürünün çekirdek bir okur kitlesi olduğunu bilerek, yaptığımız ve ürettiğimiz işlerle bulduğumuz her ortamı değiştireceğimize inandığımız için gayet akılsel bir karar aldık. Bu kararın somut bir meyvesi de adını Sherlock Holmes’un evi “221 Baker Street”ten alan dergimiz oldu. Bu vesileyle ve arşivlik olduğuna inandığımız ilk sayımızla okurlarımızı selamlıyoruz.

221B’nin Hedefi

Her şeyden önce 221B, salt edebiyat değil, “polisye” kültürünün farklı kulvarlarına değinen, araştıran, sorgulayan bir kültür dergisi olacak. İki aylık periyodlarla yayın hayatımıza devam edeceğiz. Dizi/film eleştirilerinden çizgi romana, edebiyattan akademik araştırmalara uzanan geniş bir yelpaze sunmayı amaçlıyoruz.

Bunun dışında, polisiyeye dair doğru kabul edilen ama yanlış olduğuna inandığımız kimi kulaktan dolma bilgilerin de çürütülmesine olanak tanıyacağız. “Polisiye, edebiyat değildir”, “Polisiye edebiyatta kadın dedektif yoktur”, “Polisiyenin ana mekânı şehirdir”, “Polisiye roman yazmanın şöyle kuralları vardır” gibi yanlış bilinen kalıpların neden yanlış olduğunu kanıtlamak da sorumluluklarımızdan biri olacak.

Dolayısıyla, okurlarımızın bugüne kadar birçok yerde okuduğu, tanık olduğu söylemlere itirazlarımız var. Her sayımızda, bu konulara değineceğiz. Hedefimiz, ülkemizde polisiye kültürünün gelişmesini sağlamanın dışında, bu alana dair söylenecek her söze alan da açabilmek. Okurlarımızdan gelen öyküler, yazılar, eleştiriler hem içeriğe hem de dergimizin olgunlaşmasına büyük bir olanak sağlayıp renk katacak. Buna inanıyoruz.

Evet, ilk sayılar zordur, demiştik ama polisiyede “Katil kim?” sorusunun cevabını vermek de zordur. Katiller her yerde, içinde bulunduğumuz yüzyılda. Bu soruyu sormayı kolay sananlarla, cevabını küçümseyenlerle vereceğimiz mücadeleye hoş geldiniz! İyi okumalar...

221B, Sayı 1, Ocak-Şubat 2016, İki Aylık Süreli Yayın

Yayın Kurulu:

Ahmet Ümit, Algan Sezgintüredi, Ece Özbaş, Erol Üyepazarcı, Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir, Sevin Okyay

Editör: Hüseyin Çukur, Özlem Özdemir, Yoldaş Özdemir

Kapak Tasarım: Mazhar Bilgiç

İç Tasarım: Eren Taymaz

Reklam: Kamile Karakadılar (kamile@mylosyayingrubu.com)

221bdergi.com | bilgi@221bdergi.com

facebook.com/221bdergi | twitter.com/221b_dergi

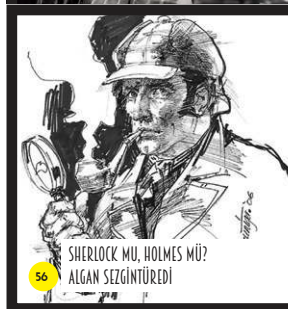
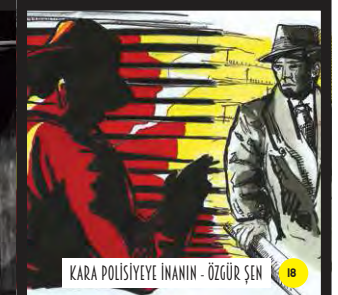
Mylos Yayın Grubu Yayıncılık Danışmanlık Hizmetleri Ltd. Şti. adına İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Özlem Özdemir

İrtibat Ofisi: Caferağa Mah. Zuhul Sok. Banu Apt. No:1, Daire:1, Kadıköy - İstanbul - Tel: 0216 345 00 46

Baskı: Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A. Ş. Ömerli Mah. Hadımköy-İstanbul Cad. No:159, Arnavutköy, İstanbul - 0212 798 28 40 - Sertifika No: 12196

Dağıtım: DPP (0212) 622 22 22

221B’de yayımlanan tüm yazı, çizim ve karakterlerin yayın hakları saklıdır. Yayınevi, yazar ve çizerin izni olmaksızın hiçbir yazılı, basılı ve görsel yayın organı ve sanal ortamlarda kullanılamaz.

SUÇ MÜZESİ'NDE İZ SÜRMEK	2
ELÇİN POYRAZLAR	
BOZKIR.....	4
YAZAN: LEVENT CANTEK - ÇİZEN: MURAT BAŞOL	
MEZAR TAŞLARI ARASINDA BİRAZ DOLAŞALIM MI SEVGİLİ OKUR?	8
SEDA ÇINGAY	
BAŞKAHRAMAN	14
SEVAL ŞAHİN	
DÜNYANIN LEŞLERİ, DÜNYADA GÖMÜLMELİ	20
SÖYLEŞİ - SUAT DUMAN	
KAPININ YANLIŞ TARAFINDAKİ KEDİ.....	31
CELİL OKER	
NUR HANIMIN DERDİ.....	39
ALGAN SEZGİNTÜREDİ	
EVET, MILLENNIUM “DEVAM” EDİYOR!	44
CEYHAN USANMAZ	
TUHAFA AMA TANIDIK BİR CİNAYET	46
YANKI ENKİ	
KATİL UŞAK DA DEĞİL ARTIK MISS MARPLE.....	48
ESRA ERTAN	
BÜYÜK MACERAPEREST: VEDAT ÖRFİ BENGÜ	51
EROL ÜYEPAZARCI	
AYAKLARIN KOKUYOR	58
UMUT GÖKSAL	
HERKESİN GÖZÜNDE BİR SIR VARDIR.....	60
DERVİŞ ŞENTEKİN	
POLİSİYE DEYİP GEÇME	63
SEVİN OKYAY	

SUÇ MÜZESİ'NDE İZ SÜRMEK

Elçin
POYRAZLAR

1. Durak: Suç Müzesi

Vahşi bir cinayetin delilleri önünüze çırılçıplak serilse ne düşünürsünüz? Seri katillerin, azılı hırsızların, casusların, mafyanın ve teröristlerin kullandıkları aletler,

yöntemler, giysiler, özel eşyalar, kurbanlar ve suça dair çantalar dolusu kanıt çıksa karşınıza, neden diye sorar mısınız? İnsan neden öldürür?

İngiltere'nin Metropolitan Polis Teşkilatı, diğer adıyla Scotland Yard, kendi bünyesindeki Suç Müzesi'nde bulunan kanıtlar, belgeler ve eşyaları bu tür felsefi bir soruya yanıt aramak için gün ışığına çıkarmadı elbette. Londra Müzesi'nin öncülüğünde derlenen sergi 140 yıldır halka kapalı olan, sadece polislere ve özel davetlilerin beğenisine sunulan Suç Müzesi'nin örtüsünü kaldırmış oldu.

Sergide son bir buçuk asırda meydana gelen ve İngiltere'yi sarsan büyük suç olaylarına kronolojik bir sıralamayla yer veriliyor. İngiltere'nin suç karnesini izlerken polisin araştırma ve soruşturma yöntemlerinin evrimini de keşfetmek mümkün.

Suç Müzesi, aslında olay yerindeki kanıtların ya da suçlulara ait eşyaların polislerin eğitiminde kullanılmak üzere toplanmasıyla başlıyor. 1875 yılında ise müze statüsüne kavuşuyor. Müzeyi gezen ünlüler arasında yazar Arthur Conan Doyle, sihirbaz Harry Houdini, komedyenler Stan Laurel ve Oliver Hardy ve Kraliyet ailesi mensupları var. İngiltere'nin efsaneleşmiş seri katili Karındeşen Jack (Jack the Ripper) cinayetlerine ilişkin belgeler,

polis müfettişlerinin kuşkuları, özel notları serginin kıyısında kalmış. Çünkü serginin ana odağı 20. yüzyıldaki suçlar.

Büyük bir at nalı şeklinde düzenlenmiş sergide cinayetler yıllara göre sıralanmış, camın arkasındaki eşyalar ve polis tutanakları her bir davayı detaylı olarak anlatıyor.

Davaların en ilginçlerinden biri İngiltere'nin 1940'lı yıllarda ün kazanan seri katili, diğer adıyla "Asit Banyosu Katili" John George Haigh'in davası. Haigh, para için öldürdüğü kurbanlarının cesetlerine kuvvette sülfürik asit döküyor, artıklarını ise kanalizasyona atıyordu.

Haigh, "ceset yoksa, cinayet suçu da yoktur" fikrinden yola çıkarak cesetleri asitle ortadan kaldırıyor. Ancak zengin bir dul olan son kurbanının safrakesesi taşları ve takma dişleri yakayı ele vermesine neden olmuş. Hırsızlık ve dolandırıcılıktan aranan Haigh'in atölyesinde polis, cesetlere ulaşamamış ancak diğer kanıtlar onu idam sehпасına göndermeye yetmiş.

Haigh tutuklandıktan sonra mahkeme heyetini deli olduğuna inandırmak için kurbanlarının kanını içtiğini iddia etmiş. Dönemin medyasının ağzı sulanarak haberleştirdiği ve bu sayede "Vampir Katil" ismine terfi eden Haigh'in en az 6 kurbanı olduğu biliniyor.

Dakikalar süren bir duruşmadan sonra 1949'da idam edilmiş

Haigh.

Sergide Haigh'in öyküsünün yanı sıra kurbanlarına asit dökerken kullandığı maske ve önlüğe, tüylerini diken diken bakarken buluyorsunuz kendinizi. Onu ele veren kararmış safrakesesi taşları ve dul kadının kırmızı çantasının sapları da bir adım ötenizde.

İngiltere'yi derinden sarsan Dr. Crippen cinayeti (Crippen o kadar ünlü

İngiltere'nin
efsaneleşmiş
seri katili
Karındeşen
Jack (Jack
the Ripper)
cinayetlerine
ilişkin belge-
ler, polis mü-
fettişlerinin
kuşkuları,
özel notları
serginin kıyı-
sında kalmış.

bir karakter ki, Madame Tussauds Müzesi'nde bal mumu heykeli bile var) ve sevgilisini öldüren, idam edilen son kadın olarak tarihe geçen Ruth Ellis cinayeti gibi önemli davalar sıralanıyor sergi boyunca. Sergilenen en tuhaf cinayet silahıysa deri bir evrak çantası.

Ronald ve Reginald Kray kardeşler tarafından icat edilen çantanın alt köşesinde, ucu dışarıda bir enjektör, enjektörün içindeyse zehir var. Zehir şişesi de çantanın yan tarafına monte edilmiş. 1950 ve 60'lı yıllarda ünlü olan

gangster kardeşler bu silahı kendilerine karşı mahkemede ifade verecek bir tanığı öldürmek için tasarlamış. Ama silahı kullanamamışlar. Enjektörün içindeki hidrojen siyanür, bir insanı 8 saniyeden az bir sürede öldürebiliyor. Sergide sadece cinayet suçları yok elbette. Terörizm, uyuşturucu, casusluk, soygun, hırsızlık gibi farklı suç alanlarında bol kanıt, video, belge ve soruşturma detayı var.

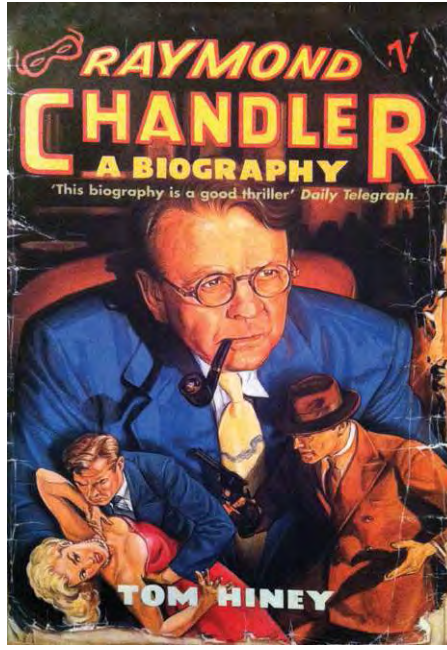
Suç Müzesi'ne gelen yoğun kalabalığa bakarken suçun, özellikle de cinayetin insanları nasıl böyle büyüleyebildiğini anlamaya çalışıyorum. Onlar da benim gibi, insanın neden öldürdüğü bilmesini çözmeyle çalışıyor olabilir mi?

2. Durak: Raymond Chandler Biyografisi

Bazen hiç umulmadık bir yerden hiç umulmadık bir kitap çıkar karşınıza ve elinize yapışır kalır. Siz de benim gibi kara polisliyenin sadık takipçilerindenseniz ve sözkonusu kitap Amerikan polisiyesinin en sağlam yazarlarından biri hakkındaysa başka seçeneğiniz de yoktur aslında.

Elimdeki kitap, gazeteci Tom Hiney tarafından yazılmış bir Raymond Chandler biyografisi. 1997'de basılmış ve iddiasına göre Chandler hakkında yazılan en detaylı, en kapsamlı çalışma. Gerçekten de Chandler'ın özel hayatına oldukça yakından bakan ama yazarın kişisel krizlerini, alkolizmini, aşk hayatını, yazarlığa geçişini gerçekçi ve mesafeli bir dille anlatmaktan kaçınmayan bir kitap bu.

Kitabın en can alıcı bölümleri Chandler'ın dostlarına, hayranlarına, yayınevindeki editörlerine gönderdiği notlar ya da mektuplar bana kalırsa.

Yazarın farklı dönemlerdeki farklı ruh hallerini en iyi anlatan da bu kısa alıntılar.

Alkolizm yüzünden petrol sektöründeki bol maaşlı işinden ayrılmak zorunda kalan ve 44 yaşında yazarlık yapmaya karar kılan Chandler'ın ilk romanı *Büyük Uyku* (Big Sleep), yazar 51 yaşındayken basılıyor. Dönemin eleştirmenleri kitaba pek de olumlu yorumlar getirmiyor ve kitabın satışları da beklentileri karşılamıyor. Chandler, hasta eşiyle oldukça güç koşullardaki yaşamına devam ediyor.

İngiltere'deki yayıncısı Hamish Hamilton'un 50. yaş gününde Chandler şöyle bir not yolluyor dostuna:

"Ellilik, yaşlı bir adam olman ne kötü. Halinden anlıyorum. Kötü bir yaş. Elli yaşında bir adam ne gençtir ne de yaşlı. Orta yaşlı bile değildir. Rüzgârı gitmiştir ama itibarı daha gelmemiştir. Gençler için o ihtiyar ve hantal, gerçek yaşlılar içinse şişman, kendini beğenmiş ve açgözlüdür. Yalnızca bankacılar ve vergi tahsildarları için uygundur. Niye kendini vurmuyorsun?" Hollywood'da senarist olarak çalışmaya başlayınca Chandler'ın şansı açılır. Kitapları filmlere konu olur ve artık adı sanı duyulmuş bir yazardır.

Chandler aslında hayatının her döneminde yazmak istemiştir. Yazarlığı da ağır bir ciddiyetle, bazen fazla alkolün etkisiyle sürdürür. İzole bir hayatı seçmiştir, kimseyle görüşmez ve karısı ölüm döşeginde yatarken zaman geçirmek için saatlerce, günlerce, haftalarca okur.

Yazarlık konusunda okuduğum en içten ve en faydalı cümleleri bu kitapta bulacağımı tahmin etmiyordum. Chandler, yazarlık konusunda başka bir yazara yazdığı mektupta şunları söylüyor: "Yetenek asla yeterli değildir. Edebiyat tarihi kendi suçları olmaksızın zamanlamayı kaçırın ya da kendi neslinin biraz ilerisinde olan yazarların cesetleriyle dolu. Dünya asla en büyük adamlarını duyamaz; büyük adam diye tanımlananlar göze çarpacak kadar ortalamanın biraz üstünde ama çok ücrada kalacak kadar ileri olmayandır. Hiçbir zaman kendinizin beğenmediği bir şeyi yazmayın. Ama siz beğeniyorsanız onu değiştir diyenlerin tavsiyelerine de uymayın. Onlar bilemez." ■

DEDİM BURADA OYNAYAMAZSINIZ.
SİKTİRİN GİDİN LAN VATAN HAINLERİ
AFEDERSİN APO'NUN PİÇLERİ DEDİM.

Bİ ŞEY Mİ OLDU
AMİRİM?

İŞÇİLERİN ÇADIRLARINI
YAKMIŞLAR.
YARALILAR VARMIS...

BEYFENDİ... ANKARA'DAN BENİ ARIYORLAR.
ANKARA'DAN BENİ ARASINLAR İSTEMİYORUM.
VAR MI ELİNDE BİR ZANLI? VAR!

EEE SATRANÇ MI OYNUYORSUN?
HAYIR NEYİ BEKLİYORSUN? HALK
KARAKOLA MI SALDIRSIN
İSTİYORSUN?

VERİN BANA OĞLUMUN
KATİLİNİ

KARDESİM SİZİN ÇO-
CUĞUNUZA YAPSALAR BUNU...
ALLAH'IN YOK MU LAN?

Küçük bir çocuk tecavüz edilerek öldürülmüş, ahali delirmişti.
Amirim bir şey desin istiyordum, o ise fosur fosur sigara
içerek susuyordu.

Zavallı çocuğun cesedini bulduğumuz yerlerde dolaştık.

MEZAR TAŞLARI ARASINDA BİRAZ DOLAŞALIM MI SEVGİLİ OKUR?

A WALK AMONG THE TOMBSTONES

MATTHEW SCUDDER #10

NEW YORK TIMES BEST SELLING AUTHOR

LAWRENCE BLOCK

**Seda
ÇİNGAY**

Birkaç ay önce Lawrence Block'un *Mezartaşları Arasında Gezinti* kitabından uyarlanan Liam Neeson'lı filmi seyrederken kafamda, filmle kitabı karşılaştıran bir yazı yazma fikri doğmuştu ama daha sonra hayhuy arasında bir türlü kalemle kâğıdı buluşturamadım. Derken *221B* projesi gündeme geldi; hazır kafamda böyle bir fikir varken neden olmasın dedim, işte başlayorum bakalım.

Bu köşede polisiye romanların film, kimi zaman da dizi uyarlamalarını kitapla karşılaştıracam. Ancak öyle içinde bol bol kadraj, plan, çekim açısı, görsel, kotarmak gibi sözcüklerin geçtiği, tabiri caizse "sinematografik" yazılar bekleme benden. Sinemayı severim ama filmleri sinemasal açıdan incelemek başka bir iş. Benim derdim, işin edebi yönüyle. Daha doğrusu itiraf edeyim, filme aktarılan kitabın nasıl değiştiği, neler kaybedip kazandığı esas odak noktam. Tabii, uyarlamayı beğenmezsem son derece huysuzlaşabilirim, baştan uyarayım da demedi demeyin. Kısacası, "Kitabı daha güzeldi" klişesine bağlayabilirim yazıların sonunu. Önyargılı olmamaya çalışacağım, söz.

Ne demiştik, *Mezartaşları Arasında Gezinti* ve uyarlaması. Önce kitap hakkında biraz bilgi vermeli. Gerçi polisiye okurları olarak bunları benden iyi bildiğinize kuşum yok ama "Polisiyeye Giriş 101 dersi alıyorum henüz, yolun başındayım," diyenler varsa eşegimizi sağlam kazığa bağlayalım.

Amerikalı yazar Lawrence Block, Türkçeye de çevrilen iki ünlü polisiye serinin yaratıcısı. New Yorklu dedektif Matthew Scudder ve New Yorklu hırsız Bernie Rhodenbarr. Aslında Evan Tanner isimli, uyuma becerisini (evet, uyumak bir beceri, hatta sanattır) kaybetmiş bir kahramanı anlattığı Tanner serisi de var ama dilimize çevirmedi. Gelelim dedektifimize... Yolundan sapan bir kurşunla sekiz yaşındaki bir çocuğu öldüren Matthew Scudder, bu olaydan sonra polis teşkilatından ayrılmış, lisanssız özel dedektiflik yapmaktadır. Yaptığı işi, "Bazen bir arkadaşına bir iyilik yaparım, o arkadaşım da bazen bunun karşılığında bana hediye verir," diye tanımlamayı tercih eder. Önce alkolikliği, sonra içkiyi bırakıp Anonim Alkolikler toplantılarının kararlı ve ağzına bir damla içki koymayan müdavimi olmasıyla Scudder'in içkiyle ilişkisi, serinin ana eksenlerinden biridir. Kendisini bu kadar tanıtmak şimdilik kâfi sanırım, fazla bilgiyle tadınızı kaçırmayayım, hem maksat o değil.

Mezartaşları Arasında Gezinti, serinin onuncu kitabı. Scudder içkiyi bırakıp eski-sevgilisi demeyeyim, kırığı demek daha uygun düşüyor ilişkilerinin o zamanki vaziyetini ifade etmek için- kırığı Elaine ile düzenli, güzel bir ilişki kurmuş; kira kontrollü otel odasında yaşamayı sürdürüyor ama haftanın birkaç günü Elaine'de kalıyor. Elaine fafişelik yaptığı yıllardaki akıllı yatırımlarıyla aldığı bir sürü daireden kira topluyor, Matt

Şimdi diyeceksiniz ki daha filme giriş bile yapmadan ismin hatalı oluşuna bir araba laf etti, filme kim bilir neler diyecek. Eh, haksız sayılmazsınız galiba.

de iyilik yaptığı arkadaşlarının verdiği hediyeleri alıyor, geçinip gidiyorlar. Derken bir gün Matt'ın Anonim Alkolikler toplantılarından tanıdığı Peter Huri, ağabeyi Kenan Huri'nin karısının kaçırıldığını söyleyerek Matt'ten yardım istiyor. Kenan tanınmış bir uyuşturucu satıcısı ama hiç mahkûm olmamış. Matt önce işi almak istemiyor ama Kenan fidyeyi ödediği halde karısının öldürüldüğünü öğrenince yardım etmeyi kabul ediyor. Kitap buradan sonra hız kazanıyor, fazlasıyla akıllı katil fidyecileri takip oyunu başlıyor. Daha fazla anlatıp sürpriz bozan durumuna düşmeyeyim diye konuyu anlatmayı burada kesiyorum.

Şimdi sıra filmde. Matt Scudder rolünü, son yıllarda aksiyon filmlerinde bol bol gördüğümüz, benim de pek sevdiğim bir aktör olan Liam Neeson canlandırıyor. Scudder polisiyelemini yıllar boyunca döne döne okurken, Scudder rolünün kime uygun olduğunu sık sık düşünürdüm. Liam Neeson aklıma gelmemişti. Role cık oturmuş diyemem ama uygun düşmüş. Yine de içimden bir ses, aklımıza gelmeyen ama "İşte bul!" dediyecek biri vardır oralarda mutlaka diye fısıldıyor. O fısıltıya kulak tıkayıp devam edelim.

Filmin adı kitapla aynı, *Mezartaşları Arasında Gezinti*. Ancak nedense Türkiye'de vizyona sokarken *Kanunun Ötesinde* ismi uygun görülmüş. Bana göre büyük bir falso bu, hele de çevirmen gözüyle baktığımda. Özgün isim uzun mu bulundu bilmiyorum ama *Kanunun Ötesinde* ismi olmuş mu sorusuna cevabım, kocaman bir hayır. Özgün isimle uzaktan yakından ilgisi bulunmaması bir yana, filmle de kesinlikle alakasız.

Şimdi diyeceksiniz ki daha filme giriş bile yapmadan ismin hatalı oluşuna bir araba laf etti, filme kim bilir neler diyecek. Eh, haksız sayılmazsınız galiba.

Konu olarak filmle kitap paralel ilerliyor. Kenan Huri rolünde *Downton Abbey*'nin Matthew Crawley'i olarak tanıdığımız Dan Stevens var. Ancak Lübnanlı Kenan-Peter

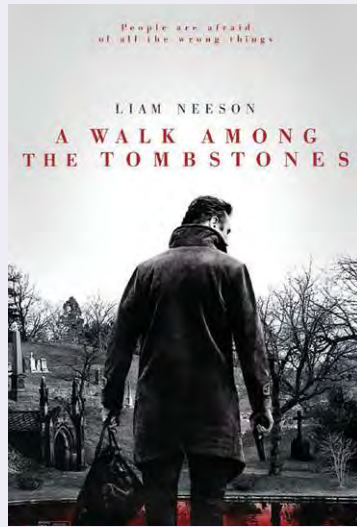
Mezartaşları Arasında Gezinti, serinin onuncu kitabı. Scudder içkiyi bırakıp eski -sevgilisi demeyeyim, kırığı demek daha uygun düşüyor ilişkilerinin o zamanki vaziyetini ifade etmek için- kırığı Elaine ile düzenli, güzel bir ilişki kurmuş; kira kontrollü otel odasında yaşamayı sürdürüyor ama haftanın birkaç günü Elaine'de kalıyor.

Huri kardeşler filmde Kenny-Peter Kristo kardeşler oluvermiş, milliyetleri de silinmiş. Ayrıca sarışın Dan Stevens da saçlarını siyaha boyayıp aksanını Amerikanlaştırarak olmuş size bir esmer. Bu tür seçimleri pek anlayamam, bu role uygun esmer bir Amerikalı aktör yok muydu acaba? Hem madem Lübnanlı kimliği ortadan kaldırılacaktı, Dan Stevens da sarışın kalabilirdi. Lübnanlılık meselesine takıldım, çünkü kitapta sık sık vurgulanan, önemli bir ayrıntıydı. Biri uyuşturucu satıcısı, diğeri eski ayyaş ve

canki iki kardeşin Lübnanlı olmasını politik açıdan doğru bulmadılar sanırım.

Bütün bunlar yüzeysel ayrıntılar elbette, filmi kitaptan uzaklaştıran çok daha önemli eksen kaymaları sözkonusu. Bunların birincisi Elaine karakterinin yokluğu. Nüktedan eski fahişe Elaine, hikâyede Matt için önemli bir dayanaktır. Scudder onun kucağında ağlar, onunla güler, ondan akıl alır. Zaten *Mezartaşları Arasında Gezinti*'de olayın çözülmesinde Elaine önemli rol oynar ama filmde bunlardan mahrumuz.

Bir diğer karakter eksikliği Matt'ın İrlandalı mafya babası dostu Mickey Ballou. Her ne kadar Ballou'yu ekranda görmeyi çok istesem de eksikliğinin filme bir şeyler kaybettirdiğini söyleyemeyeceğim, zira serinin bu kitabında Mick bir vergi sorunu nedeniyle İrlanda'ya kaçmıştı, dolayısıyla olayın içinde birkaç telefon konuşması haricinde yer almıyordu.

**KANUNUN ÖTESİNDE
A WALK AMONG THE
TOMBSTONES (2014)**

KİTAP: *Mezartaşları Arasında Gezinti* (A Walk Among the Tombstones), Lawrence Block, çev. Şen Süer Kaya, Oğlak Yayınları, 1999.

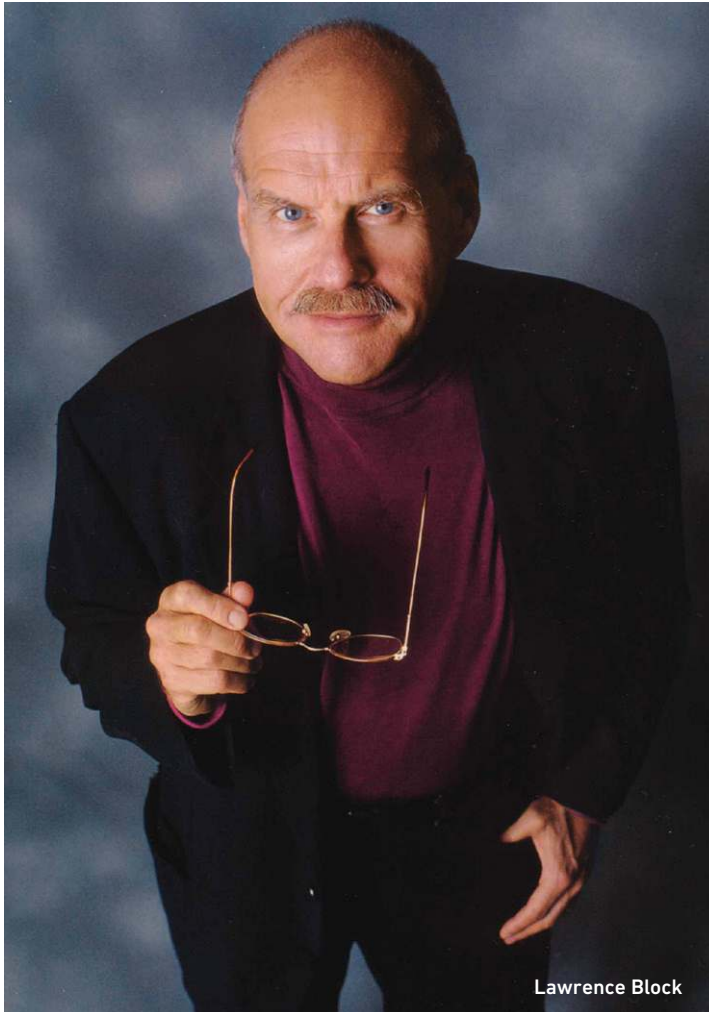
YÖNETMEN: Scott Frank

OYUNCULAR: Liam Neeson, Dan Stevens, David Harbour

Matt'ın polis teşkilatından dostu, olayların çözümünde yardım aldığı Joe Durkin de yok. Elbette bütün karakterlere yer verilmesini beklemiyorum ancak Durkin'in eksikliği Matt'i olduğundan da yalnız bir adam haline getirmiş filmde. Evet, Scudder yalnızdır, yalnız çalışır ama bazı şeyleri polisten yardım almadan halledemez. Bu önemli ayrıntı, filmde tamamen yok sayılmış.

Ve TJ. Sokaklarda yaşayan, dedektif olmak isteyen siyahi cingöz. Serinin bu kitabında ortaya çıkan TJ, Matt'ın sokaklardaki gözü kulağı, küçük yardımcısıdır. Filmde gerçekten hakkıyla canlandırılmış ve olayda oynadığı rol tastamam yansıtılmış.

Filmde yer almayan karakterler Matt'ten epey şey götürmüş. Kanunları eğip büken, hatta bazen tamamen yok sayan dedektifimiz iyice başına buyruk bir havaya bürünmüş, ayakları yere tam basmaz hale gelmiş. Şimdi düşündüm de, belki de *Kanunun Ötesinde* ismi bu bağlamda uygun kabul edilebilir.

Lawrence Block

***Kanunun Ötesinde* uyarlama olarak benim gözümde sınıfta kalıyor. Kitabın beyazperdeye aynen aktarılmasını beklemiyorum ancak bu kadar değişiklik her şeyi bağlamından koparmış. Ancak Sezar'ın hakkını Sezar'a vermek lazım, kitapla karşılaştırmadığınızda gayet sağlam bir polisiye.**

Karakter eksiklikleri haricinde film bir noktadan sonra kitaptan tamamen koparak kendi yolunda ilerliyor. Hele sonunun değiştirilmesi, sürpriz unsuru katmak için katilin başka biri çıkarılması, araya karıştırılan ve karakter yapılarına kesinlikle aykırı düşen ilişkiler beni inanılmaz derecede rahatsız etti.

Kanunun Ötesinde, uyarlama olarak benim gözümde sınıfta kalıyor. Kitabın beyazperdeye aynen aktarılmasını beklemiyorum ancak bu kadar değişiklik her şeyi bağlamından koparmış. Ancak Sezar'ın hakkını Sezar'a vermek lazım, kitapla karşılaştırmadığınızda gayet sağlam bir polisiye. Arabaların havada uçtuğu, helikopterlerin yanan binalara dalış yaptığı türden bir aksiyon beklemeyin. Film usul usul ilerliyor ve kendisini yavaştan kabul ettiriyor seyirciye. Bu açıdan bakınca, Scudder'in karanlık ortamını başarıyla yakalamış. Hele de bir başka Scudder macerası uyarlaması olan 1986 tarihli, Jeff Bridges'in oynadığı *8 Million Ways to Die* (Ölmenin Sekiz Milyon Yolu) faciasıyla kesinlikle kıyas kabul etmez. O filmi sonuna kadar seyretmeyi başaramadığımı da ilgisiz bir not olarak buraya ekleyeyim.

Kitabı okuduysanız filmi kitaptan bağımsız düşünerek seyretmenizi tavsiye ederim. O zaman hikâyeye bağlanıp sıkılmadan seyredebilirsiniz. Okumadıysanız, âcizane önerim önce filmi seyredin, Scudder serisine daha sonra başlayın. Elbette ilk kitap *Babaların Günahları*'ndan itibaren olmak kaydıyla. Oğlak Yayınları'nın bastığı serinin çevirileri de çok iyi; Matt'i sevmenizi ve dünyasına kolaylıkla girmenizi, çevirilerin sıcaklığıyla akıcılığı sağlıyor biraz da. Gerçi serinin çoğu kitabı ne yazık ki tükenmiş durumda, yeni baskısı da yok ancak sahaflar ne güne duruyor? Bence daha fazla vakit kaybetmeden New York sokaklarında dolaşmanın vaktidir. Herkese iyi seyirler, iyi okumalar! ■

SEYMENLER ÇIKMAZI

YENİ
ÇIKTI

İki farklı örgüt, iki canlı bomba, aynı anda aynı tramvay istasyonunda intihar eylemi yapmaya kalkışırsa... Dahası bu iki eylemci, aynı zamanda çocukluk arkadaşysa!

Biri hızlı davranırsa etnik devrim, diğeri hızlı davranırsa şehitlik ve cennet!

ROMAN

Seymenler Çıkmağı; biri devrim, diğeri cihat yapma telaşındaki iki canlı bombanın sıra dışı hikâyesini, cihat penceresinden sunuyor okurlara. Yıllar öncesinde Bursa'nın Çarşamba Mahallesi'ndeki çıkmaz bir sokakta başlayan serüven, yıllar sonrasında yine aynı şehirde devam ediyor. Romanda; bireyin, radikal cihat söylemi içerisinde öznenen nesneye dönüşmesi ve kimliğinin yeniden kurulması farklı yönleriyle ele alınırken, din istismarının uç noktalarından örnekler sunuluyor. Eser, çarpıcı kurgusu ve hiciv dolu mizahi anlatımıyla keyifli bir tat bırakıyor okurlarda...

Tüm Kitapçılarda...

info@yediverenyayinlari.com
+90.212 506 13 84-85

 /yediverenyayin
 /yediverenyayinlar
 /yediverenyayinlari
 yediverenyayinlari.com

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

YEDİVEREN
okuma
alışkanlığınız
www.yediverenyayinlari.com

SHERLOCK HOLMES

Fulya
TURHAN

Holmes zevkli bir alkol tüketicisidir; Bordo şarabı eşliğinde Paganini'den bahseder, Porto şarabı eşliğinde Watson'la başarılarını kutlar, bir şişe Burgonya şarabına asla hayır demez ancak hiçbir zaman aşırıya kaçmaz.

Fransız avukat ve gastronom Jean Anthelme Brillat-Savarin şöyle söyler: “Bana ne yediğini söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim.” Brillat-Savarin aslında yediklerimizin ve içtiklerimizin fiziksel ve zihinsel sağlığımız üze-

rindeki etkilerini vurgulamaya çalışır. Tabii şunu da unutmamak gerekir ki yeme içme, kültürün bir parçasıdır ve dolayısıyla bir noktaya kadar ekonomik durumumuzun ve zevklerimizin de bir göstergesidir. Sherlock Holmes’ü tanımak ya da tanımlamak için sadece yiyip içtiklerini incelemek yetmez elbette ancak her hareketini bir mantık çerçevesinde oluşturan büyük dedektifin günlük yaşamı hakkında değerli ipuçları sağlayabilir. Kişiliği, davranışları ve alışkanlıkları psikoloji için ilginç bir araştırma alanı haline gelen Holmes’ü daha iyi anlayabilmek için belki de iki ayrım üzerinden ilerlemek gerekir: Birincisi, ilgisini çekecek bir vaka bekleyen Holmes. Bu durumda her anlamda karamsar bir havaya bürünür. Çünkü ona çözmesi gereken, mümkünse en karmaşık problem lazımdır. Holmes’ün zihni “durağanlığa isyan” eder, “var olmanın sıkıcı rutini”nden iğrenir. İkincisi, aklında bir vaka olan Holmes, ki bu durumda kendisi canlı, enerjik ve tamamen olaya konsantredir. Holmes’ün görülme-yeni görme ve bilinme-yeni anlama sihri de işte böyle zamanlarda işler ve bir vakayla meşgul olduğunda ortaya çıkan insanüstü özelliklerine bir de günlerce hiçbir şey yemeden hayatına devam edebilmesi eklenir.

“Arkadaşım bu sabah kahvaltı yapmadı. Böyle yoğun zamanlarda kendisini yemekten yoksun bırakması onun en garip huylarından biriydi,” der Watson ve arkadaşının, sağlığından duyduğu endişeyi dile getirmesi üzerine her daim mantıkçı Holmes’ün cevabı şudur: “Şu an için enerjimi ve sinirsel güçlerimi sindirim için harcayamam.” Başka bir macerasında sofranın ne zaman hazırlanmasını istediğini soran Bayan Hudson’a cevabı, “yarından sonraki gün akşam yedide”dir. Ve burada da soran gözlerle bakan Watson’a biraz daha detaylı anlatır meseleyi: “Senin bir doktor olarak iyi bilmen gerekir ki sindirim sistemi beyin için gerekli olan kanın çoğunu meşgul eder. Ben beynim, Watson, o nedenle düşünmem gereken tek şey de beynim.” Sherlock Holmes’ün her açıklamasından sonra olduğu gibi Watson burada da daha mantıklı bir antitez sunamaz konuyla ilgili. Holmes’ün “iştahının açık olması başarısının göstergesidir”. Ağzı kızarmış ekmekle dolu, haylazlıktan parlayan gözleriyle yöntemleri karşısında afallayan Watson’ı izler. Özellikle kahvaltıda zevk alır Holmes. Zaten Viktoriya dönemi de sağlıklı ve doyurucu kahvaltı öğünüyle meşhurdur. Jambon, domuz pastırması, yumurta, kızarmış ekmek, kahve ya da çay. Bayan Hudson bazen de köri soslu tavuk hazırlar. Holmes, Bayan Hudson’ın mutfak bilgisinin biraz sınırlı olduğunu ama bir İskoç kadınına göre çok iyi kahvaltı hazırladığını belirtir. Tabii, Holmes’ün keyifli bir akşam yemeği için uygun bir arkadaş olmadığı zannedilmesin. Karmaşık dehasını tatmin eden bir çözüme ulaşmışsa, istiridye ve orman tavuğu eşliğinde saatlerce

ortaçağ piyeslerinden, şiirlerden, Stradivarius kemanlardan, Budizm'den ve geleceğin savaş gemilerinden bahseder. Genellikle av kuşlarını sever, keklik yer ve hatta bir keresinde gizemli bir şekilde eline ulaşan kazı ziyan etmekteyse yemeyi tercih eder. Nitelikli bir sofranın nelerden oluşması gerektiğini çok iyi bilir. Özel bir misafiri için çulluk, sülün ve kaz ciğeri ezmeli turta hazırlar. Tabii, örümcek ağlarıyla kaplı birkaç şişe şarap eşliğinde.

Holmes zevkli bir alkol tüketicisidir; Bordo şarabı eşliğinde Paganini'den bahseder, Porto şarabı eşliğinde Watson'la başarılarını kutlar, bir şişe Burgonya şarabına asla hayır demez ancak hiçbir zaman aşırıya kaçmaz. *Yunan Tercüman*

hikâyesinde büyükan-
nesinin Fransız ressam
Vernet'nin kız kardeşi
olduğunu söyler. Belki
de damarlarında dolaşan
Fransız kanı onu şarap
hakkında uzman kılmış-
tır, kim bilir. Ancak bunu
bir gösteriş malzemesi
haline getirmez, hali
vakti yerinde her Viktor-
yan beyefendinin mah-
zeninde bulunabilecek
şaraplarla ilgili böhürle-
necek kadar maddiyata
önem veren biri değildir
Holmes. Nitekim, hikâ-
yelerde sadece üç şarap
ismi geçer: Montrachet,
Beaune ve Tokay. Bun-
lardan ilk ikisi Burgonya
şarabıdır, ikisi de Beaune
Sahili'nden gelir. Mont-
rachet beyaz şaraptır,

Beaune da bölgeye ait kırmızı ya da beyaz şarap-
lara verilen addır. Holmes'un, Watson'dan bir
kadeh daha isterken olağanüstü bir şarap olarak
adlandırdığı Imperial Tokay, Macaristan'ın Toka-
ji bölgesinden gelir. Bunların dışında şarapların
isimlerinden ya da kalitelerinden çok bahsedil-
memesi, dönemin kaotik Avrupa şarap pazarını
göz önüne alırsak akıllıca bir seçimdir. Çünkü on
dokuzuncu yüzyıl sonlarında Avrupa'daki şarap
üreticileri haşerelerden kaynaklanan hastalıklar-
la ilgili sorunlar yaşıyorlardı. O yıllarda üretilen
rekoltelerde kalite problemlerine yol açan bu
sorun, 1880'lerin sonunda biliminsanları bir
çözüm üretene kadar devam etti.

Tabii, Holmes'un içtikleri şarapla sınırlı değil-

dir, viskiyi de çok sever. Amerikalılar viskiyi sek-
yudumlarken İngilizler soda ya da suyla beraber
içer. Holmes'un tercihi de sodadan yanadır ve
hatta dairesinde "gasogene" olarak bilinen bir
soda makinesi bile vardır. Basitçe üst üste yerleş-
tirilmiş iki cam küreden oluşan mekanizmanın
alt küresinde su, üst küresinde de etkileşime
girerek karbondioksit üreten tartarik asit ve
sodyum bikarbonat bulunur. Oluşan gaz, alt
küredeki suyu bir tüp aracılığıyla yukarı taşır.
Holmes bazen de şık bir İtalyan restoranında
yemek yedikten sonra olgunlaşmamış portakal
kabuklarından yapılan, bir zamanlar yemek son-
rası içilen likör olarak ünlenen Curaçao likörü
eşliğinde kahve içer. Hikâyelerde brandy de sık

sık geçer ancak bu içki
genelde tıbbi bir müda-
hale gerekli olduğunda
kullanılır, şok geçiren
ya da bayılan birine
içirilir örneğin, ki Hol-
mes de yorgun ve zayıf
düşüğünü söyleyerek
brandye uzanır.

Holmes'un içki seçim-
lerinin sadece temiz ve
elit bir beyefendi port-
resi çizmesine hizmet
ettiği gelmesin aklını-
za. Holmes işi gereği
hayatın her yerinde,
her çeşit insanla mu-
hatap olmak durumun-
dadır. Ayrıca kendisi
boksla ilgilenir ve bu
alanda epey başarılıdır.
Yerel barlarda vurduğu
sol kroşeyi zevkle ve
gururla anlatan biridir

Sherlock Holmes. Fiziksel gücüyle Viktorya
dönemine hâkim maskülen kültürün somut bir
örneğidir ve dolayısıyla o da çağdaşları gibi koca
bir bardak İngiliz birasını keyifle yudumlardı.
Tabii, Holmes'un bu tarz yerel barlarda bulun-
masının sebebi çoğu zaman uğraştığı vakayla
ilgili bir ipucu bulmaktır çünkü ona göre bu
mekânlar dedikodunun döndüğü yerlerdir. Hol-
mes zor vakalarının çoğunu da alkol kültürüne
dair bilgisiyle çözer zaten. Dokunulmamış viski
bardağı, parçalanmış mantar bir tıpa, anahtar
deliğinin etrafındaki çizikler, hangi şarabın
hangi otelde kaç para olduğu... Holmes'un bu
bilgilere tecrübenin dışında vâkıf olması pek de
olası değildir. ■

BAŞKAHRAMAN

Seval
ŞAHİN

2011-2014 yılları arasında Banu Öztürk ve Didem Ardalı Büyükarman ile “Türk Edebiyatında Polisiye Romanın Tarihsel Gelişimi 1884-1928” başlıklı bir TÜBİTAK projesi yürüttük. Bu projede Vladimir

Propp’un *Masalın Biçimbilimi* adlı eserinde, formülaik olduğu gerekçesiyle Rus masallarını sınıflandırarak yapısalcı bir şekilde bu masallara ait özellikleri çıkarması ve yapıyı işlevlerle göstermesinden ilhamla polisiyenin yapısal şemasını işlevler aracılığıyla ortaya koymak amacıyla benzer bir işe giriştik. Propp’un 7 karakter ve 31 temel fonksiyon üzerinden yaptığı masalın biçimbilimsel incelemesine karşılık Osmanlı-Türk polisiye romanında 232 eserden yola çıkarak yaptığımız incelemede 25 adet fonksiyon belirledik. Fakat masal ile polisiye türlerinin kendilerine has özelliklerini göz önünde bulundurduğumuzda doğal olarak bazı farklar oluştu. Biz de Propp gibi fonksiyonlardan yola çıktık ancak polisiyelerde öne çıkan iki kahramanın, yani suçlu ve onu yakalamaya çalışan polisin (araştıran/dedektif) fonksiyonlarını göz önünde bulundurarak fonksiyonlarımızı meydana getirdik. Yardımcının kimi zaman anlatıcı, kimi zaman da doğrudan kahraman olarak bu anlatıların içine girmesine rağmen, anlatının içinde yeni bir fonksiyona sahip olmadığını gördük. Bu nedenle destekleyici konumunda olan yardımcıyı, ana kahramanların fonksiyonları içinde ele almadık. Propp’un değişmez fonksiyonu gibi bizim

de bu eserlerde tespit ettiğimiz 25 değişmez fonksiyon var ve her fonksiyon kendi arasında alt başlıklara sahip. Bu alt başlıklar, o fonksiyonun varyasyonları gibi işlev görmektedir. Bu değişmez 25 fonksiyonun anlatı içinde yerleri sabit değil. Bunlar anlatıda belirli bir düzen içinde yer almıyorlar, onları birbirine bağlayan veya birbirinden ayıran geçişlerle anlatı ilerliyor. Bu noktada geçişler, anlatıda bir kesilme ve buradan yeni bir hikâyeye başlama ya da anlatının aynı hikâyeye içinde uzamasını sağlama gibi fonksiyonlar üstleniyor.

Çalışmamızda bu fonksiyonları temel alarak eserlerin olay örgülerini çıkardıktan sonra her eser için bir biçimbilimsel tablo meydana getirdik. Suçlu ve polis (araştıran/dedektif) üzerinden oluşturduğumuz fonksiyonlarda öncelik açılışlarda.

Polisiyenin yapısını, anlatılardaki işlevlerden yola çıkarak açıklamaya çalışacağım bu yazılarda ilk önce anlatının açılışlarından bahsedeceğim. Osmanlı-Türk polisiyelerinde açılışta önceliği kişi alır. Bu fonksiyon, kahramanın okur tarafından tanınmasını sağlamak için gereklidir. Özellikle seri halinde yayımlanan polisiyelerde başkahraman neredeyse dizinin tüm kitaplarında başlangıçta yer alır. Bu fonksiyon, özellikle seri halde yayımlanan polisiyelerde kullanılır. Ebüssüreyya Sami’nin 1914 tarihli *Amanvermez Avni* serisinde başkahraman ile açılışa oldukça sık rastlanır. Seride Avni, daha önce çözdüğü bir olayla ilgili haberleri gazetede okuyarak (*Yanmış Adam*) veya Tepebaşı’nda ki yeni evindeyken (*Körebe*) ve Kafe Royal’de otururken on yedi yaşına gelmiş olan yar-

Özellikle seri halinde yayımlanan polisiyelerde başkahraman neredeyse dizinin tüm kitaplarında başlangıçta yer alır. Bu fonksiyon, özellikle seri halde yayımlanan polisiyelerde kullanılır.

dımcısı Anderya tarafından çağrılarak, eserlerin hemen başında yer alır (*İskeletler Arasında*). Hüseyin Nadir'in *Fakabasmaz Zihni* serilerinde de benzer bir durum vardır. Fakabasmaz, Âbid Bey vakasının ardından İstanbul'dan ayrılmış, İstanbul civarında faaliyette bulunur (*Fakabasmaz Zihni İstanbul'da*); Fakabasmaz, arkadaşlarını telsiz telefon yardımıyla Eğrikapı'daki içtimagâha davet eder (*Gizli Mahzen*); Samatya'da Açık-göz Hurşid'in evinde, Çıplak Lütfi, Yanardöner Mustafa, Pire Kemal ve elbette Cin Ali ile birlikte toplantı düzenler, vazifeleri bildirir (*Yeraltı Sarayı*); karlı bir kış günü, zengin ticaret erbabı Simonaki Efendi'yi gözüne kestirir, peşine düşer (*Çimento Hanı Cinayeti*); yandaşlarıyla Beyoğlu Tokatlıyan'daki dairede toplanır, Batum seyahati üzerine konuşurlar (*Batum Seyahati*).

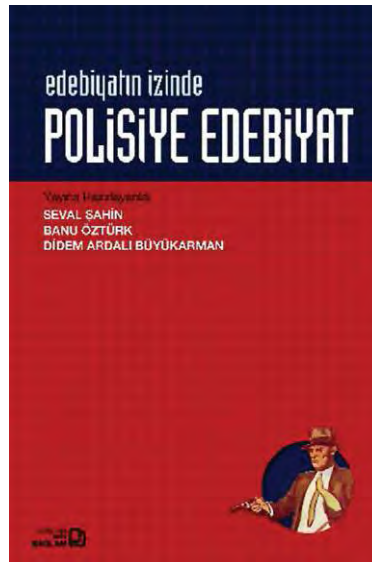
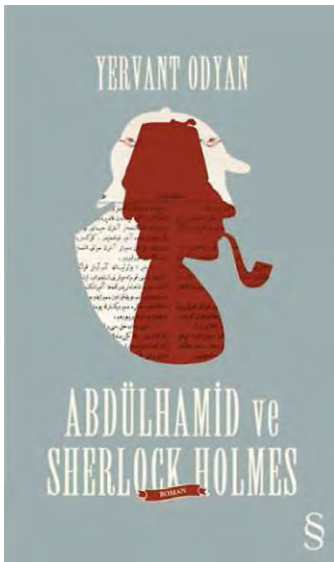
Cingöz Recai serilerinde, kimi zaman kılık değiştirmiş Cingöz ile karşılaşırız. Bir kış gecesi Beyoğlu'ndaki sinemalardan birinin kapısında, bilet gişesinin yanında uzun boylu, zayıf, zarif bir adam ayakta durup hiç kımlıdamadan bilet alanlara dikkatle bakmaktadır (*Nazar Boncuğu*). *Elmaslar İçinde*'de uzun boylu, sarı sakallı, siyah gözlüklü bir adam akşam saatinde durakta tramvay bekler. *Esrarlı Köşk*'te Mehmed Rıza'yı, ihtiyar bir adam olan eski sefirlerden Hüseyin Namık Bey kılığında ziyaret eder. *Sekiz Adım Kala*'da Sherlock Holmes ve Doktor Watson, İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde Mehmed Rıza'nın odasında bulundukları sırada içeriye orta boylu, kesik kara bıyıklı, zeki bakışlı, temiz giyinmiş, genç bir adam olarak görünür. Diğerlerinde ise kendi kimliğinde ortaya çıkar. *Mışon'un Define-si*'nde Cingöz ve yardımcısı birlikte köşklerinde sohbet ederler.

Zifiri Karanlık-lar'da Cingöz Recai, Tarab-ya'da Tokatlıyan Otelindeki Boğaziçi manzaralı balkonda yazı geçirmektedir. *Soyulan İngiliz*'de evinde gazeteleri okumaktadır; *Ateşten Göz-ler*'de her gün gazeteleri ilim, sanat, politika konularını en ince ayrıntı-

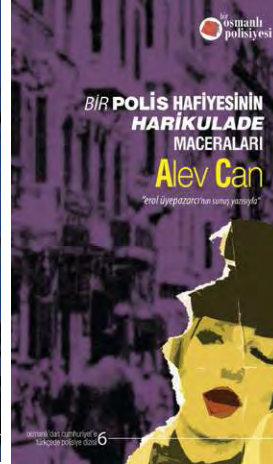
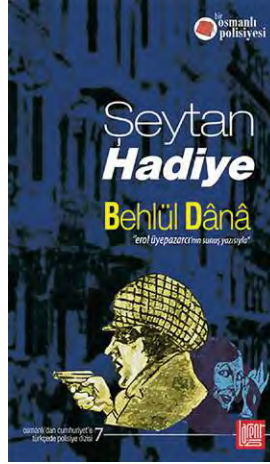
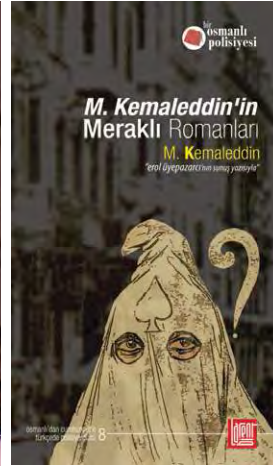
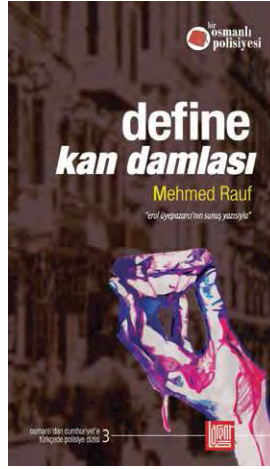
sına kadar okuduğu ve başarısının sırrının çok okumasına bağlı olduğu okuyucuya aktarılır; *Sahte Sherlock*'ta Cingöz Recai, Nişantaşı'ndaki teşkilatının merkezlerinden birindeki yardımcısı Nuri'ye yakalandıklarını telefonda bildirmektedir.

Bir başka seri olan İskender Fahreddin Serteli'nin Behlül Dana takma adıyla yazdığı *Polis Hafiyesi Yılmaz* serilerinde de başkahraman ile açılışa rastlamak mümkündür: *Beyaz Köşk Cina-yeti*'nde Yılmaz ve Şadan, Thomson'un odasında sohbet ederler; *Meksika Haydutları*'nda Yılmaz, Thomson'un üzgün olduğunu görür ve nedenini sorar; *Sihirbaz Kadınla Karşı Karşıya*'da Thomson, Yılmaz'a bir dostunun akşam evinde parti düzenlediğini ve kendisinin katılamayacağını söyler; *Zehirli Çayı Nasıl İçtim*'de Yılmaz kendisine gelen mektuplara bakarken imzasız bir mektup dikkatini çeker; *Tiyatroda Bir İntihar Vakası*'nda Thomson düşüncelidir, Yılmaz da nedenini sorar. İskender Fahreddin'in bir diğer serisi olan *Şeytan Hediye* serisinde ise *Şeytan Dansı*'nda Londra'da, Pernis Tiyatrosu'nun önünde bir otomobil durur. Otomobil camından orta yaşlı, kibar adam kafasını uzatarak, üzerinde "Madam Kastaru bu gece ilk defa olarak sahnede alevler içinde şeytan dansı yapacaktır" yazan ilanı okumaktadır. Gösteriye beş dakika kaldığını görünce tiyatroya girmeye karar verir. Dans gösterisine ilgi yoğun-dur. Kapıda polis ve zabıta ekipleri birikmiştir. Kapıda orta yaşlı adamı görünce itinayla selam verirler. Gişe memuru, polisler adamın kim olduğunu sorar, Centilmenin Dâhiliye Müsteşarı Sir Shilton olduğu söylenir; *Bulutlar Arasında Bir Aşk Macerası*'nda Şeytan Hediye uçmaya

merak sarmıştır. Aynı yazarın bir başka serisi olan *Eleğmez Kadri* serisinde yer alan *Tokatlıyan Ote-li'nde Bir Facia*'da, Dokuzlardan Eben ve Yengeç Sadi yapılacak hırsızlık konusunda konuşurlar; *Sahte Para İmalathanesi*'nde Dokuzlar Meclisi üç ay boyunca polisin dikkatine çekecek bir şey yapmamaya karar

verir; *Bankayı Nasıl Soydu*'da İstanbul'un Ar-sène Lupin'i Elegeçmez Kadri, hapishanenin bir köşesinde yanındaki birine bir sergüzeştini (Galata'daki Atina Bank'ın esrarengiz bir şekilde soyulması) hatırlayıp hatırlamadığını sorar. Yanındaki kişi "hatırladığını ama mahiyetini bilmediğini" söyler; *Can Kurtaran Yok mu*'da Elegeçmez Kadri, baştaharri memuru Şadan'la kendini Mısırlı tüccar Hanbeli Bey olarak tanıtip arkadaş olmuştur. Nermi'nin Yıldırım Cemal serisinde yer alan *Polis Hafiyesi Nasıl Olunur*'da olay, gazeteci Tevfik Bey'in Yıldırım'ı anlatmasıyla başlar; *Sahte Evrak-ı Nakdiye*'de polis müdürü ve Cemal sahte paraları incelerler; *Yerebatan Faciası*'nda bir kadın (kurban), Türk Sherlock Holmes'ü Yıldırım Cemal Bey'e (polis hafiyesi) maruzatını bildirmeye gelir; *Sahte Zabıt*'te Yıldırım Cemal sabah gazetelelerini okurken, Fatma'nın hazırladığı çikolatayı içmektedir. Bunların yanı sıra Cemil Cahid ve Mustafa Rakım'ın birlikte yazdıkları *Pire Necmi* serisinde yer alan *Esrarengiz Tabanca*'da Pire Necmi, evinde gazete okumaktadır. Peyami Safa'nın Server Bedi takma adıyla yazdığı bir diğer seri olan *Kartal İhsan* serisinde Kartal İhsan, Nat Pinkerton ve Sherlock Holmes ile karşılaştırılır. Kartal İhsan, Server Bedi'yi evine davet eder. Server Bedi evine dönmek üzereyken Kartal'ın uşağı içeri girer (*Kartal Pençesi*). Osman Nuri Malkaralı'nın *Kandökmez Remzi* serisinde kahraman, okuyucuya tanıtılır ve polis teşkilatına nasıl dahil olduğu hakkında bilgi verilir (*Ani Hücum*). Vedat Örfi Bengi'nin *Kara Hüseyin* serisinde gece Kara Hüseyin'in kapısını genç bir kadın çalar (*Mahkemede Kan*). Bir seri olarak değil müstakil olarak yayımlanan kitaplardaki görüntü ise şu şekildedir: Tatar beylerinden Oğuz Hurşid ve on dokuz yaşında oğlu

Şerafettin (Mustafa Remzi- Kağıthane Cınayeti); Tırnaksız Hüseyin ve Piç Ömer, Divan Yolu'ndan Beyazıt'a doğru konuşarak yürümektedir (Şükrü Nahid-Yeraltının İğrenç Esrarı); Nejat, bürosunda can sıkıntısı ile oturmaktadır (Cevriye Cemil-Çengelköy Faciası). Eskiden adliye memuru olan Recai Bey dört sene evvel İstanbul'daki mesleğinden istifa etmiş, tarihle uğraşmaya başlamış ve İzmit'e yerleşmiştir. İzmit'teki malikânesi küçük bir çiftlik gibidir (Kemaleddin-Vahşi Hayvanlar Pençesinde). Edirne madde-i umumiyesi Kerim Bey'in yeğeni, herkes tarafından sevilen, sakin bir hayatı tercih eden, ruhu ve dış görünüşü asaletli olan

Süreyya, Meriç'in kıyısında balık tutmaktadır. Fakat balık tutması sadece bir görüntüdür. Neri-man'ın Nüzhed Paşa Çiftliği'ne gittiğini görerek, dönüşte onunla konuşmak istemiştir (Kemaleddin-Yarık Parmak). M. Âkil'in *Karanlık Konakta Ne Var*'ında olay, hikâyenin de yazarı olan gazeteci İrfan Sacid'in olayı anlatacağını söylemesiyle açılır; *Hortlayan Cellat*'ta gazeteci İzzet Bey olayı anlatmaya başlar. Peyami Safa'nın *Hey Kahpe Dünya*'sında Haldun kendini tanıtır, nasıl bir insan olduğunu anlatır (Doğumu sırasında büyük bir deprem olmuş, babası tarafından sevilmeyen, serseri, annesine kötü davranan, söven, eğitimsiz, başkahraman). Kapısından dakikada bin bir kişi girip çıkan Sefâin Bankası'nın direktörünün (fiziksel özellikleri ayrıntılı verilir) odasının kapısı çalınır.

Görüldüğü üzere bu kitaplarda başkahraman ile açılış yapılması polisiye kurguda entrika, muamma gibi eyleme yönelik girişimlerin başlangıcını oluşturmaktadır. Başkahraman ile her açılış, mutlaka kurgudaki asıl olay ile ilgili temel bir unsura, banka soygununa, bir gizemin ortaya çıkarılmasına, bir cinayete dair başlangıç niteliği taşımaktadır. ■

tüm zamanların
en iyi casus romanları...

JOHN LE CARRÉ

ALFA®

POLİSİYEL

nazi almanya'sında
bir dedektif...

PHILIP KERR

www.alfakitap.com

info@alfakitap.com

[f/alfakitap](https://www.facebook.com/alfakitap)

[t/alfakitap](https://www.instagram.com/alfakitap)

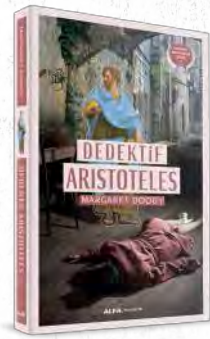
suçluların peşinde
bir rahip...

PEDER BROWN

tarihi bir
karakter...

DEDEKTİF ARISTOTELES

KARA POLİSİYEE İNANIN

Çizim: Kübra Demir

Özgür
ŞEN

Polisiye romanlarda insanlar öldürülür. Cinayet, hırsızlıkla ilgili birkaç istisna seriyi saymazsak polisiye edebiyatın temel temasıdır. Dolayısıyla cinayet yoksa, polisiye edebiyat da yoktur.

Bu zorunluluk, hakkı verilmediği müddetçe polisiyenin zayıf karnıdır. Erken dönemin klasik eserlerinde, Altın Çağ'ın tanınmış romanlarında ve hatta modern polisiyenin kimi örneklerinde cinayet kendiliğinden bir unsur olarak kitabın başına yerleşir. Sebep ve katil oradadır ama yazar, bizi sebebe ve aslında katile ikna etmekte güçlük çeker. Polisiye tam bu noktada fantastik veya bilimkurgu edebiyatla bir bağ kurar. Yazar okuyucuyla, cinayetin kendisini fazla sorgulamaması için el sıkışır, tıpkı fantastik veya bilimkurgu edebiyatın gerçeküstü yanlarını okuyucunun peşinen kabul etmesi, sorgulamaması gibi. Bu anlaşma edebi lezzet için de, şayet varsa tabii, bir ön şarttır. Bunu kabul eder, sorgulamaz ve okuruz. Yazar, okuyucuyu keyfi başka yerde aramaya yönlendirir. Kara polisiyeninse olmazsa olmaz şartı gerçek bir sebeptir. Tütün öncülü ve en büyük iki ismi, Dashiell Hammett ve Raymond Chandler için cinayetin ve katilin gerçekliği bir önkoşuldur. Roman, sırf roman için yaratılmış ve oraya konulmuş bir cesetle başlamaz. Katilin o cinayeti işlemek için gayet ciddi sebepleri vardır. Üstelik iki ustanın romanlarında cinayet, bildiğimiz araçlarla işlenir. Romana bir tür hava katmak için icat edilmiş silahlarla, garip yöntemlerle insan öldürülmez. Dünya üzerinde her yıl binlerce kurban da öyle öldürülmemektedir zaten. Cinayet, Kara Roman'da, bu bağlamda aslında gerçek olduğu kadar işleniş biçimiyle sıradandır da. Yöntem ve sebep açısından sıradanlık, gerçeklik hissini kuvvetlendirir.

Hammett da, Chandler da iyi polisiyeyi, bir açıdan iyi edebiyatı sıradışılık ya da deyim yerindeyse acayıplıkta aramazlar. Bir vagon dolusu insanın birini öldürmesi ya da kimsenin aklına gelmeyecek bir zehirleme yöntemi, onların romanını ilginç kılan unsurlar olamaz. Kurguyu karmaşıklaştırmaktan çekinmezler. Özellikle Chandler'ın bunu sevdiği bile söylenebilir. *Büyük Uykü* bu açıdan eşsizdir. Ancak ikisinin de ayırt edici yanı bu değildir. Kim, *Malta Şahini*'ni özel kılan kurgusu diyebilir ki? Bu bağlamda Hammett'i aşan çok sayıda romancı vardır. Ama o romanların, üzerinden bunca yıl geçmesine rağmen akılda *Malta Şahini*'nin bıraktığı tadı bırakamamasının nedeni başkadır. Hatta *Büyük Uykü*'nun büyük kurgucusu Chandler'ın *Uzun Veda*'sında polisiye kurgu özel olarak basit tutulmuştur. Ama polisiye romanın tarihinde insan hakkında bu kadar derinleşebilmiş kaç roman yazılmıştır? Çünkü bu romanlarda gerçek insanlar vardır. Katiller ve işbirlikçileri gerçektir. Kurban veya kurbanlar da öyle...

Kara polisiyenin bu açıdan en tartışmalı karakterleri olan kahramanlarımız dahi bu açıdan polisiyenin diğer dedektif, soruşturmacı, müfettiş veya polisleriyle karşılaştırılmaz. Bu açıdan modern polisiyenin pek çok kahramanı da kara polisiyeyi ve iki ustanın unutulmaz iki karakterini, Sam Spade ve Philip Marlowe'u izleyecektir. Bugün herkesle kavgalı, alkolik, küfürbaz, şiddete meraklı, envai çeşit soruna sahip kahramanlar polisiyede boy gösteriyorsa bu biraz da onların sayesinde. Üstelik, modern polisiye bu açıdan kantarın topuzunu bazen kaçırmış, kahramana gerçeklik hissi kazandırmak üzere eklenen sorunların abartılmasıyla, gerçekçilik hissi bu defa aşırılıkla sarkatılmıştır. Gerçekçilik, polisiyenin değişmez ya da vazgeçilmez bir özelliği değildir elbette ve aşırı gerçekçilik veya bu açıdan abartılmış kahramanlar da bir anlatım yöntemi olarak

**Modern
polisiyenin
pek çok
kahramanı
da kara
polisiyeyi ve
iki ustanın
unutulmaz
iki
karakterini,
Sam Spade
ve Philip
Marlowe'u
izleyecektir.**

kullanılabilir. Ama Hammett ve Chandler'ın bunu tercih etmeyeceği açıktır.

Onların kahramanları başka bir açıdan gerçekliğin sınırında durur. Karşılaştıkları ya da karşılaşmak zorunda bırakıldıkları dünyayla ahlaki olarak kesinlikle uzlaşmamaları, bu bağlamda tek başına kalsalar bile sonuna kadar direnmeleri, kimilerine biraz zorlama gelebilir. Yine kimileri bu adamları bir tür modern şövalye olarak görebilir ya da Vahşi Batı'nın ve Western geleneğinin hep iyiden yana tavır alan yalnız ve cesur kovboylarıyla karşılaştırmayı tercih edebilir.

Bunların hepsinde bir doğruluk payı vardır. Spade de, Marlowe da yeri geldiğinde bir şövalye gibi davranabilir, üstelik bayağı da cesur tiplerdir ve yalnızlıktan korkmadıkları açıktır. Ama doğruluktan, iyilikten ayrılmayan, ahlaki bir duruşu hayattaki en önemli değer olarak gören bu insanlara gerçek değil demek, yalnızca iki yazara ve kahramanlarına yapılan haksızlıkla açıklanamaz.

Spade veya Marlowe'a inanmamak, Holmes'e veya Poirot'a inanmamaya benzemez. Doyle'un yarattığı dünyanın ilgi çekiciliğinin ve öykülerinin verdiği keyfin Holmes'ün inandırıcılığıyla ilgisi yoktur.

Aynı şekilde Poirot'un hayata karşı duruşunun Christie'nin romanları açısından muazzam önemde olduğu söylenemez.

Ama Spade'e ve Marlowe'a inanmıyorsanız, insana dair umudunuz erozyona uğramış demektir. Çünkü bu ikisinin sarsılmaz ahlaki duruşu o romanların belkemiğidir. Üstelik bu adamlar, kapitalizmin birinci savaştan sonra yaşamaya başladığı büyük krizi sırasında tüm dünya ahlaki olarak sarsılırken, toplumsal çürüme almış yürümüşken ayakta kalmayı başarırlar. Ancak insan olmak zaten bu koşullarda ayakta kalmak demek değil midir? İnsan, boyun eğmeyecekse tam da o pisliğin içinde boyun eğmeyecektir.

Yarattıkları kahramanlar kadar olmasa da Hammett da, Chandler da dürüst ve tutarlı insanlardır. Hammett'in boyun eğmeyen bir yazar olduğu tartışmasızdır ve komünist siyasi kimliğiyle yazarlığı arasında bir açığı yoktur. Chandler da Hammett kadar net bir politik duruşu olmamasına rağmen ana akımın, düzenin dışında durmayı başaracaktır. Dahası, her ikisi de kendi yaşamlarında sorunlar

yaşayacak, pek de tutunamayacaklardır. Her ikisinin de alkolle yaşadığı derin sorunlar talihsizliktir.

Çünkü üretmelerini engellemiştir. Ama yaşadıkları ne varsa yaptıkları işe yaklaşımlarını değiştirmemiş, deyim yerindeyse ödün vermelerine yol açmamıştır. Her iki yazar da yaptıkları işi hiç abartmayacak kadar dürüsttür. Para kazanmak için yazdıklarını hiç saklamazlar. Bu nedenle kendilerini fazla ciddiye almamaları belki de en büyük silahlarıdır. Chandler'ın o eşsiz mizah duygusu ya da Hammett'in romanlarına sinmiş yakışıklı asiliği kendisini fazla ciddiye alan yazarlarda sakil duracaktır. Polisiye edebiyatın ne olduğunu ya da ne olmadığını, polisiyenin tarihi boyunca en iyi kavramış yazarlardan oldukları tartışmasızdır. Kendisi için mütevazılığı hiç elden bırakmayan Chandler'ın Hammett için yazdıkları bu açıdan öğreticidir. Chandler'a göre *Malta Şahini*, bir dâhinin elinden çıkma bir eser olabilir; ama olmayabilir de... Ona göre asıl önemlisi, bir tür olarak polisiyenin kendi içinden *Malta Şahini* gibi bir eser çıkarabilmesidir. Çünkü Hammett'in kitabı teorik açıdan daha iyi polisiyelerin yazılabileceğinin, aslında edebi açıdan daha yetkin örneklerin yaratılabileceğinin somut ispatıdır. Spade ve Marlowe gerçektir.

İki usta, kapitalizmin insanı alçaltan ortamını eserlerinde bütün çıplaklığıyla anlatırken bu ikisine kir bulaştırmıyor ve ne yaptıklarını iyi biliyorlardı. Her ikisi de hatasız kahramanlar değildi. Zorlanıyor, dayak yiyor, işlerinde ve yaşamlarında bir sürü yanlış yapıyorlardı. Üstelik, maço olduklarının hiç de övünülecek bir tarafı yoktu.

Ama gerçekten iyi adamlardı. Ahlaki olarak verdikleri falsolar affedilebilirdi. Yoksuldular. Dahası, kazanıyor görünseler dahi kaybettiklerini biliyorlardı. Buna rağmen, içinde yaşadıkları düzenin her yanından akan kiri üzerlerine bulaştırmamayı başarıyorlardı.

Buna nasıl olur da inanılmaz? Ya da tersi nasıl kabul edilebilir?

Bu düzenin hepimizi kirletebileceğine evet dememiz beklenmiyor herhalde. Kara polisiyenin kapkara ama gerçek ortamında ahlaki bir duruşu temsil eden Spade ve Marlowe'a işte bu yüzden inanmak lazım.

Onlar gerçek. Çünkü iyilik de gerçek.

İyiye, doğruya, güzele inanın. Bunlar için verilecek mücadelenin gerçekliğine de... ■

DÜNYANIN LEŞLERİ, DÜNYADA GÖMÜLMELİ

Suat Duman'la yeni romanı *Dünyanın Leşleri*'ni konuştuk...

Hüseyin
ÇUKUR

İlk iki romanını okuyan bir okurun olarak şu soruyla başlamak istiyorum: Dildeki bu sıçrama ve yerli yerinde kullandığın metaforlar bir ustalaşma alameti mi, yoksa en başından beri kurmak istediğin dil buydu da ilk romanlarında bu üsluptan özellikle mi kaçındın?

Öncelikle teşekkürler ve izninizle ben de sizi tebrik edeyim, polisiyeye odaklanmış bir dergi fikri çok cesurca, okurun ilgisiz kalma-yacağını umuyorum.

Dünyanın Leşleri uzun bir aradan sonra yayımlandığım üçüncü romanım. Bu nedenle bir "sıçrama" ve/veya "ustalaşma" varsa gerçekten bunu belki zamanla da açıklamak gerekir.

Roman yazarken onu bir yandan da arıyorum. Gerçekte son noktayı koyana dek sayfaların üzerinde romanın izini sürüyorum. İlk roman *Cinayet Mevsimi*'ni ayrı tutabiliriz. Orada, en azından başlangıçta bir roman iradesi yoktu; ilk metinlerin kaderini trajik bir şekilde üzerinde taşıyan, yazarının hayatının geri kalan kısmını hızlı bir şekilde elden geçirdiği "çekingeni" bir metindir. Bu nedenle orada dil, üslup konularına fazla aldırmadığımı, hikâyeyi toparlamanın yollarını denediğimi/araştırdığımı söylesem daha doğru olacak.

Müruruzaman Cinayetleri'nde işlerin değiştiğini anımsıyorum. Nasıl anlatacağıma, kurguya daha dikkatle çalıştığımı söyleyebilirim. İlk iki roman aynı karakterin macerasını anlatıyordu, Mehmet Cemil'in. Bir şekilde her iki romanın dilini, karakteristiğini Mehmet Cemil'in kimliği yoğun biçimde etkiliyordu. Macerayı seven ama içine girmektense kenarından dahil olan, ona yön vermek kabiliyetinden yoksun, tek şansı, problem bir şekilde çözülürken orada bulunmak olan, aslında bundan daha fazlasını da pek öyle tutkuyla talep etmeyen bir

şehirli çocuktuk Mehmet Cemil. O ne kadar tutuksa dil ve metaforlar da o kadar tutuktu, o ne kadar coşkuluysa dil ve metaforlar da o kadar!

Dünyanın Leşleri, dediğim gibi, yıllar sonra yazıldı. İlk notları 2013'ün başlarında almış olmama rağmen, yazılıp son şeklinin verilmesi bütünüyle 2015'tedir. Diğer romanlardan farklı olarak, bütünüyle sokakta geçen, sokaklardan birinin sürüklediği ve steril olmaktan çok uzak ilişkilere odaklanan bir roman *Dünyanın Leşleri*. Bu nedenle dilinin diğerlerinden farklı olması kaçınılmaz. Galiba yeni ve benim de sevdiğim yanı, temiz kalmak için bir otosansüre tabi tutmamış olmaktır dili. Eğer varsa sıçrama diye tarif ettiğiniz durum bu olsa gerektir.

***Dünyanın Leşleri*, her açıdan okunması ve üzerine tartışılması gereken bir roman olmuş. Mekân, zaman ve karakterleri oluştururken hangi yöntemi izledin?**

Aslında evet, ideal olanı, zamanı kestirilebilir, mekânı denetlenebilir, karakteri tanımlanabilir kılmak. Hele polisiye yazıyorsanız okuru oyalamak, hadi itiraf edelim onu kandırmak gibi bir seçeneğiniz yok. Ona meydan okumadan önce -çünkü her iyi polisiye, okurla girilmiş zorlu bir köşe kapmacadır- yalansız ve eksiksiz tüm detayları vermelisiniz. Ancak ondan sonra, sana her şeyi söyledim ama sen katili yine de bulamadın, deme hakkınız doğar. *Dünyanın Leşleri*'nde yapmaya çalıştığım ise elindeki veriler okurun elindekinden daha fazla olmayan, içine düştüğü keşmekeşin sınırları hakkında hiçbir fikri olmayan, "Ne oluyor lan burada!" nidasından ne yapsa kurtulamayan bir karakter yaratabilmektir. *Dünyanın Leşleri*'nde bir dedektif yok. Adıyla sanıyla takip

***Dünyanın Leşleri*'nde yapmaya çalıştığım ise elindeki ve- riler okurun elindekinden daha fazla olmayan, içine düştüğü keşmekeşin sınırları hakkında hiçbir fikri olmayan, "Ne oluyor lan burada!" nidasından ne yapsa kurtulamayan bir karakter yaratabilmektir.**

edeceğimiz, peşine takılacağımız bir müthiş kahraman değil buradaki. Kendisi de yırtmaya çalışan, çoklukla hata yapan, biraz okumuş, biraz hayattan öğrenmiş, şehir hayatı denen ağır ve patolojik tecavüzden sıtkı sıyrılmış, nasıl kurtulacağını, hesabını kimden soracağını bir türlü kestiremediği bu cehenneme kısıp kalmış bir karakter var karşımızda. Ona bir ad vermek istemedim. Yaygın bir ruh haline denk geldiğini düşünüyorum zira. Zaman ve mekânı ise ayırmıyorum. Tanıdık yerlerde, hemen hepimizden iyi bildiği günlerde geçiyor roman. Kendi açımdan asıl sorunsu şu: Artık buraları tanıyamıyorum ve yaşadığımız günleri anlayamıyorum. Nelere gebe bilemem ama hepimiz utanacağımız sözler ediyoruz, bana öyle geliyor. Romanı yazarken zihnimi işgal eden hep bu düşünce oldu; buradan çıkacağız ama hangi bataklığa döküleceğiz?

Gezi Direnişi'nin romanın arka planında olmasının politik tercihin olduğunu biliyorum ancak böyle bir anlatıda, bu ayaklanmanın tarihsel izdüşümünün sakil kalma ihtimali yazım sürecinde seni endişelendirdi mi?

Doğruyu söyleyeyim, hiçbir endişe duymadım. Haziran Direnişi bir kördüğümün kılıçla kesilmesidir; bir kapının anahtarla değil, omuzla açılmasıdır. Oradan olumlu anlamlar devşirenler için değil salt, oradan ecelinden kaçarcasına kaçanlar için de hâlâ en önemli tarihsel aralık Haziran! Elbette geçmiş kahramanlıkların anlatısıyla avunacak, bununla sarhoş olmayı önererek değilim. Hızla tüketen/tükenecek bir toplum ne yazık ki. Sorulsa, Gezi Direnişi'ni anımsamayanlar, hiçbir fikri olmayanlar, o nedir diye soranlar çıkacaktır. Anımsamanın

ve anımsatmanın her zamandan daha önemli olduğu günlerden geçiyoruz. Bu, bir tarafı. Romana gelirsek, Haziran günleri hikâyenin odağında yer almıyor ve hikâyenin eksenini belirlemiyor. Haziran'ın hikâyede ne ölçüde yer alması gerektiği kafamı uzun uzadıya meşgul etti, itiraf edeyim. Hiç girmeyebilirdi, birçok metne girmiş, çoğunda girdiği metni ezmişti; Haziran ezer, bundan kurtulmam gerekiyordu. Okur ne düşünür bilemem. Romanımda karakter, direnişin kıyısından şöyle bir geçiyor ve direniş, enine boyuna tüm ayrıntılarıyla değil, karakterin onu gördüğü kadarıyla metne giriyor. *Dünyanın Leşleri* bir Haziran romanı değil. Fakat karakterin öfkesi, hırsı ve hıncıyla, geçmişte ya da gelecekte bile kurgulamış olsam hikâyeyi, Haziran'ın en tumturaklı günlerine denk düşen bir yanı var. Haziran'ı, 2013 yılının 31 Mayıs'ına çivilersek yanlış yaparız. Gezi/Haziran, benzerine az rastlanır bir kararlılığın ölümüne ilanidir. Bunu yazmak için belki erken, yine de en azından civarından geçmek istedim.

Roman, ilk eserlerinin ve genel polisiye edebiyat normlarının dışında kalıyor. Polisiye yazarı olarak tanınırken, başka bir yöntem üzerinden ilerleyerek bir "suç" romanı yazmanın, polisiye yazarlığına zeval getireceğini düşünüyor musun? *Dünyanın Leşleri*, polisiye bir roman mı?

Aslına bakarsan polisiyeye hâkim olan genel ilkeleri gözetsem de, ilk romanlarda da klasik dedektif tipinin dışında bir karakter üzerinden anlatmıştım hikâyemi. Öyle ki, hukuk öğrencisi olan dedektifim iki romanda da muammayı çözen kişi değildi. Mehmet Cemil süregiden

polisiye bir vakayı bizim için görünür kılmanın ötesinde, tür açısından işlevsiz bir karakterdi. Benim, Mehmet Cemil maceralarında önemsemediğim şey karakterin ruh hali ve onun gözleriyle şekillendirdiğim şehir hayatıydı. Bu yönüyle ilk romanları da, sözünü ettiğin normlara daha yakın dursalar da türün özelliklerini bütün olarak yansıtan metinler olarak görmüyorum.

Dünyanın Leşleri'nde bağlar biraz daha zayıflıyor, haklısın. Genel tavidaysa bir sapma yok, kriminal, muammalarla dolu bir şehir hayatı ve bu çözümsüzlük içinde kendini kurtarmaya çalışan sıradan kahramanlar. Kendisinin yaratmadığı, sorulsa asla onay vermeyeceği berbat bir toplumsal yapı ve bu yapının nimetlerinden sonsuz kere mahrum, belalarıyla sonsuz kere muhatap bir eleman; *Dünyanın Leşleri*'nde görmeye çalıştığım budur. Bu tipe polisiyenin alttülerinden aşınayız aslında, kara polisiyede de ihmal edilmiş bir tip değildir. Bense Hitchcock filmlerini tekrar tekrar seyrettiğimi itiraf edeyim bu süreçte. Hadi açık açık söyleyeyim, 39 *Basamak*'ı tek gerçek yol gösterici gibi çalıştım yazarken, *Dünyanın Leşleri*'ni Hitchcock'a atfetsem başım ağrımaz, o derece.

Metni tasnif etmekte özellikle kaçınıyorum. Okur olarak söyleyeyim, evet bu bir polisiye, fakat işte öyle bir polisiye, ters bir polisiye! Dedektifsiz, cinayetsiz, zeki katilleri olmayan bir polisiye.

Farklı ve uzun soluklu olmayacağı belli bir karakter üzerinden kurguyu şekillendirmen, daha sonraki eserlerin için okurlara nasıl bir ipucu vermeli?

Her hikâyeyi aynı karakterle yazamazsınız. Polisiyenin geleneğinde bu var, biliyorum. Polisiye okuru da çoklukla bunu talep ediyor, sevdiği bir dedektif tipinin yeni serüvenlerini okumak istiyor. Anlayışla karşılıyorum ve ben de yeni bir Poirot okuyabilmek için serçeparmağını vermeye hazırım. Mehmet Cemil hikâyeleri yazmayı da sürdüreceğim. Fakat sanırım türün kırmızı çizgileriyle sorunlarım var. Sınırın ötesine adım atmaktan, sınırlarımızda başka hikâyelerin ziyaretçilerini ağırlamaktan hoşlanıyorum. Bu yüzden salt karakter yönünden değil, hikâye tercihlerim açısından da sıkışıp kalmayı doğru bulmuyorum. Esasında olup biten şu: Bir roman yazıyorum ve hikâyenin kendi doğal sınırları, karakterin tutarlılığı, dilin hikâyenin zamanı ve ruhuyla uyumu gibi konular dışında gözüm pek bir şey görmüyor. Sonuna geldiğimde bu bir polisiye mi, ortada dolaşıp türlü çeşitli ukala laflar eden bu eleman gerçek bir dedektif mi diye sormuyorum kendime. Okur buradan ne çıkarır bilemem, doğrusu ben de ne çıkaracağımı bilmiyorum... Okuduğum her romana hazırlıksız yakalanmak isterim, aynı şekilde okuru da hazırlıksız yakalamak istiyorum. ■

“Dördüncü günün şafağında kuzeye baktım. Karanlığa boğulmuş bir kümesteydim. Dördüncü kez uyanıyordum. Gerinip kaslarımı açarken şafağın sökmekte olduğunu düşünmek hoşuma gitti. Suratıma işlenmiş iki sönük mücevher parçasını çevirdiğim yöne kuzey demek istedim, oradan, soğuk ve bozulmamış kuzeyden General Lassalle’ın zaferler müjdeleyen kolunun uzandığını hayal ettim. Kapalı bir odadan, eğer yazar sizi kandırmıyorsa hiçbir şekilde çıkamazsınız. Artık adım gibi eminim, kapalı oda esrarını çözecek tek güç duvarları parçalayan top atışları ve asi General Lassalle’ın tozun, toprağın, kanın, ağıtların ve çığlıkların arasından size uzanan elidir. Bunun böyle olduğunu vaktiyle bir hikâyede okumuştum. Neyse işte, Ayı kapıyı açtı o sıra. Hayalimdeki generale hiç benzermiyordu. Gözlerini ovuştura ovuştura, ÇIK, dedi. Umurumda değilmiş gibi davranmak isterdim, öyle olmadı, aceleden âdeta sürünerek kendimi odadan dışarı attım. Kimse hürriyeti sükûnetle karşılayamaz.”

Tüm Kitapçılarda!

**Şiddetin güzel, kötülüğün zarif görüldüğü
bir solukta okunacak usta işi bir gerilim romanı...**

Ne de olsa herkes bir gün ölecek, birkaç çürük elmayı
zamanından önce toprağa göndermemde
ne sakınca olabilir ki?

BİRKAC TANE ÇÜRÜK ELMA
TANRI'NIN BELİRDİĞİ ZAMANDAN ÖNCE
YOK OLSA NE FARK EDER...

Öldürmeye Değer Kişiler

ROMAN

Peter
Swanson

**Tek bir masum insanın haksız yere mahkum
edilmesindense on suçlunun serbest kalması
daha iyidir.**

Şaşırtıcı olduğu kadar dokunaklı bir kurguya sahip olan
Kardeşimin Mezarı, şiddet ve gerilim içerdiği halde
insanın içini acıtan bir duygusallık taşıyor.

DEDEKTİF HİKÂYESİCİLİĞİNDE ALTIN ÇAĞ, KARA ROMAN'A YENİLDİ Mİ?

Giriş

Polisiye edebiyatta iki dünya savaşı arasındaki dönem Altın Çağ olarak nitelendirilir. Daha önceki evre Edgar Allan Poe, Arthur Conan Doyle, Wilkie Collins ve Gaston Leroux tarafından karakterize

edilen, 19. yüzyıl sonlarındaki ve 20. yüzyılın ilk yıllarındaki doğuş dönemidir.

Marx ve Engels, sanatın özünün, kökeninin, gelişiminin ve toplumsal işlevinin sistemin bütün unsurlarının analiz edilmesiyle anlaşılabilirliğini belirtir. Bu, polisiye edebiyat için de geçerlidir; dolayısıyla Altın Çağ'ın doğup

geliştiği sistemi kısaca betimlemek yararlı olacaktır.

Altın Çağ, birinci emperyalist savaşın ve 1929 ekonomik bunalımının şekillendirdiği sosyoekonomik ortamda İngiltere'de ve Birleşik Amerika'da vücut bulmuştur. Bu dönem, kapitalist sistemin *savaş sonrası-kriz süreci-kriz sonrası* konjonktürünü kapsar. Dönemi karakterize eden başlıca olgular; savaş ekonomisi, sömürgecilik, ekonomik canlanma, spekülasyon hareketlerinde yoğunlaşma, ekonomik çöküş, kapitalist sınıf arasındaki yıkıcı rekabet, iktisadi ayıklanma, sefaletin yaygınlaşması, krizden çıkış politikalarıyla sanayinin çarklarının yeniden dönmesi, proleterleşmenin hızlanması, kentlere göç gibi

Altın Çağ,
birinci
emperyalist
savaşın ve
1929 ekonomik
bunalımının
şekillendirdiği
sosyoekonomik
ortamda
İngiltere'de
ve Birleşik
Amerika'da
vücut
bulmuştur.

Çizim: Kübra Demir

gelişmelerdir. Bu yıllar Almanya'da Nazizmin, İtalya'da faşizmin yeşerdiği dönemi de kapsar; Rusya'da sosyalist rejim tarih sahnesine çıkar... Şimdi tüm bunların polisiyeye nasıl yansıdığını görelim.

Altın Çağ'ın Temel Özellikleri

Tarihteki olgu ve olaylar bir önceki dönemin koşullarından doğarak geliştiği için aynı durum, Altın Çağ açısından da geçerlidir. Nitekim dönemin yazarları, dedektif hikâyeciliğinin doğuş döneminin geleneksel *suç-soruşturma-suçluyu ele geçirme* kurgusunu sürdürmüş, yapıtlarını değişen dünya koşullarına göre zenginleştirerek kaleme almışlardır. Suçlunun roman karakterlerinin içinde yer aldığı ve eserin sonlarında mantıklı kanıtlarla, ipuçlarıyla, akılcı bir çözümle belli olduğu "Kim yaptı?" modeline, kurguyu şaşırtıcı sürprizlerle süsleyerek önemli katkılar sağlamışlardır.

Polisiyenin doğuş döneminde Poe, Collins, Doyle ve Leroux'yla sınırlı yazar sayısı, Altın Çağ'da artmıştır. Ernest Mandel, dönemin temsilcileri arasında Agatha Christie, Dorothy Sayers, Margery Allingham, Ngaio Marsh, Anthony Berkeley, Freeman Crafts, Carter Dickson (John Dickson Carr), Ellery Queen, S.S. Van Dine, Rex Stout, Erle Stanley Gardner, Earl Derr Biggers, Mignon Eberhart, Georges Simenon ve Edgar Wallace gibi birçok yazar sayar. Bunlardan Christie, Sayers, Allingham ve Marsh literatürde *Dört Suç Kraliçesi* diye anılır. Demek ki Altın Çağ, dedektif hikâyeciliğini erkeklerin tekeline de çıkarmıştır; üstelik Agatha Christie, ilk kadın dedektif Bayan Marple'ı yaratmıştır.

Polisiye roman, Altın Çağ'da popülerleşmiştir. Yazar sayısındaki artış, polisiyeyi popülerleştiren önemli bir unsurdur. Dahası, bu yazarlar kurguyu yalınlaştırıp polisiye eserleri daha anlaşılır, kolay okunabilir hale getirmişlerdir; üslupları sadedir. Gerçekten de Altın Çağ yazarlarının yazdıkları, ilk polisiye yapıt sayılan Poe'nun *Morgue Sokağı Cinayetleri*'nde olduğu gibi izlenmesi zor, aşırı zihin yorucu eserler değildir. Popülerleşmeyi sağlayan diğer unsur, bu kolay okunma ölçütüdür. Ayrıca, akademisyenler ve tanınmış entelektüeller de bu dönemde takma adla dedektif hikâyeleri yazmaya başlamıştır. Örneğin; şair Cecil Day-Lewis, Nicholas Blake mahlasıyla dedektif Nigel Strangeways'i yaratmıştır. Müzisyen, besteci ve eleştirmen Robert Bruce Montgomery, Edmund Crispin adıyla yazmıştır. O halde, elitlerin de polisiyeye ilgi gösterdiğini Altın Çağ'da görebiliyoruz: Elitlerin toplumu

etkileyici işlevleri olduğunu dikkate aldığımızda polisiyenin popülerleşmesinin diğer nedeni de ortaya çıkar. Bu popülerleşme sürecinin temelinde dönemin kaotik koşullarının da etkisi vardır elbette. Kapitalizmin eşitsiz gelişmeye ve yabancılaştırmaya dayalı ilerlemesine, savaşın ve krizin yarattığı travmalar da eklenince, bireylerde psikolojik anlamda kaçış duygusunun oluşması kaçınılmazdır. Dolayısıyla, polisiye edebiyatın bu dönemde ansızın parlamasında bireylerin kaçış ihtiyacına karşılık vermesinin de rolü vardır. Tüm bunların birleşimiyle polisiye roman, bir popüler kültür unsuru olarak Altın Çağ'da metalaşmaya başlar, metalaştıkça da daha geniş okur kitlesine ulaşır.

Altın Çağ yazarlarının kimisi, yapıtlarında doğuş dönemine göre daha zengin temalar kullanarak polisiyeye yeni bir soluk getirmiştir. Örnek vermek gerekirse; Gilbert K. Chesterton, felsefeden mitolojiye ve güncel politikaya kadar birçok unsuru kullanarak polisiyeye derinlik kazandırmıştır. *Peder Brown Öyküleri*'nde rahip dedektif Brown'un suça teolojik açıdan yaklaştığını, görünen maddi dünyanın arkasında soyut, ruhsal bir şeyler aradığını, asıl gerçeğin o olduğunu, suç-suçlu arasındaki bağlantıyı günah olgusuna kadar götürdüğünü görürüz. Yazmaya Altın Çağ'dan önce başlamak ve 1936'da ölmekle birlikte *Peder Brown'un Şüpheliği*, *Peder Brown'un Sırrı*, *Peder Brown'un Skandalı* adlı eserleri Altın Çağ dönemine denk gelir. Bu yüzden Üyepazarı, Türkeş ve Mandel tarafından Altın Çağ yazarı olarak gösterilir. Bence de sadece bu dönemin değil, polisiye edebiyatın en önemli yazarıdır; kurgusu diğer Altın Çağcılar gibi basit, tekdüze olmayıp sıçramalara dayalı muhteşem detaylar sunduğu için polisiyeye en büyük katkıyı veren yazarlardandır. Dönemin bir başka yazarı Carter Dickson, *Üç Tabut* gibi yapıtlarında metafizik, doğaüstü olaylardan yararlanır; kilitli-kapalı oda cinayeti ustalarındandır. Gelgelelim, kilitli-kapalı oda modelini daha önce Doyle ve Leroux da kullandığı için, metafizik temalara da Chesterton'da rastlandığından polisiyeye köklü yenilik getirdiği pek söylenemez. Yine de hikâyeye ürpertici gerilim katmakta başarılıdır. Örnek olarak; *Kızıl Dul* romanında tekensiz odanın dehşet verici şekilde ölüm sembolü olarak kullanılması ve orada kalacak olanın seçilmesi için roman karakterlerinin iskambil kâğıdı çekmeleri iyi bir buluştur. Bir diğer yazar Rex Stout, *Tavşan Kaç Tazı Tut* yapıtında şirket içi güç mücadelesi ve suç bağlantısını ele alır. Roman şirket yöneticileri, mütevellî heyeti üyeleri, hissedarlar gibi

Altın Çağ yazarları, farklı dedektif tipleriyle karşımıza çıkar: Agatha Christie'nin dedektifi Hercule Poirot, muhakeme ve beynindeki gri hücreleri çalıştırma konusunda Sherlock Holmes geleneğini daha gerçekçi biçimde sürdürür; Bayan Marple çevresindeki sohbetlere, dedikodulara kulak vererek gizemli olayları çözer. Rex Stout'un dedektifi Nero Wolfe, suçları hiç evinden çıkmadan kendisine gelen bilgilerle, analitik düşünceyle aydınlatır.

karakterlerle kapitalist burjuvaziyi ve çekişmeleri çok iyi anlatır. Edgar Wallace da *13. Oda*'da İngiliz gangsterlerin ve bankacıların dünyasını tasvir ederek farklı bir alan açar.

Amerikan ve İngiliz egemenliğindeki Altın Çağ'ın Belçikalı yazarı Simenon, sadece cinayet üzerine odaklanmamış, soygun, sahtekârlık, dolandırıcılık gibi suçlar üzerinde de yoğunlaşmıştır. Polisiyede suçu çeşitlendiren yazarlardandır. Romanlarında kent ve taşra yaşamından sıradan insanları işler; sınıf ilişkileri içinde onların psikolojik durumlarını, zaafalarını ele alır. Eserlerinde küçük burjuva yaşamından kesitler, savaş döneminin yarattığı burjuva fırsatçılıkları görülür. *Bella'nın Ölümü* romanı, suçlu psikolojisini çok iyi sergiler. Bence Chesterton gibi Altın Çağ'ın geleneksel çizgi dışındaki diğer önemli yazardır.

Altın Çağ yazarları, farklı dedektif tipleriyle karşımıza çıkar: Agatha Christie'nin dedektifi Hercule Poirot, muhakeme ve beynindeki *gri hücreleri* çalıştırma konusunda Sherlock Holmes geleneğini daha gerçekçi biçimde sürdürür; Bayan Marple çevresindeki sohbetlere, dedikodulara kulak vererek gizemli olayları çözer. Rex Stout'un dedektifi Nero Wolfe, suçları hiç evinden çıkmadan kendisine gelen bilgilerle, analitik düşünceyle aydınlatır. Erle Stanley Gardner'ın dedektifi Perry Mason, avukattır; kanıtlar, ifadeler, mahkeme tutanakları ona yol gösterir. S.S. Van Dine'in kendini beğenmiş, entelektüel dedektifi Philo Vance, Amerikan burjuvazisini inceden inceye alaya alır; yeni zenginlere tepeden bakar, onların görgüsüzlüklerini ve havadan para kazanma yollarını da dile getirir. *Garden Cinayeti* romanında at yarışlarının, bahisçilerin dünyasıyla tanışırız. Yazarın önemli bir özelliği, İngiliz ekolünün psikolojik temalara ağırlık vermeyen yapısıyla Amerikan ekolünün

psikolojiden yararlanan yapısını sentezleyip kendine özgü bir tarz geliştirmesidir; dolayısıyla dönemin özgün yazarlarından. Altın Çağ, özel dedektiflerin de altın çağı olurken Earl Derr Biggers'ın Müfettiş Charlie Chan'ı gibi resmi polisleri de sahneye çıkarmıştır. Tabii, Simenon'un Komiser Jules Maigret'sini unutmamak gerekir. Olayları basit akıl yürütmeyle çözen, olağanüstü nitelikleri olmayan sıradan bir polistir.

Söz dedektiflerden açılmışken şunu da vurgulamak gerekir: Altın Çağ, resmi polisin yetersizliği temasını özel dedektifle kapatan, bu nedenle polise zaman zaman eleştirel bakış açısıyla yaklaşan dedektif tipini sürdürmüştür. Örneğin Sherlock Holmes'ün Müfettiş Lestrade'le zıtlaşması gibi Peder Brown, Müfettiş Valentine'le; Hercule Poirot, Başkomiser Battle'la dokundurularla dolu, zaman zaman esprili çatışma içindedirler. Perry Mason, polislerin ve savcılarının hatalarını ortaya çıkarır. Ya da Philo Vance örneğinde olduğu gibi resmi polis ve adli makamlar, özel dedektifin *ricalarını* yerine getiren araçlardır; son söz daima özel dedektiftir. Bu itibarla özel dedektif, burjuvazinin devlete yönelik tutumunu da sembolize eder. Bu durum, bireyciliğe dayalı liberalizm ve *kapitalist sınıfın güdümündeki devlet* vurgusu açısından anlamlıdır. Dolayısıyla, liberalizmin ve İngiltere sanayi devriminin koşullarında ortaya çıkan Sherlock Holmes modelinin, kapitalist burjuvazinin emperyalist aşamaya ulaşarak daha da güçlendiği birinci savaş döneminde yeni dedektiflerle sürdürülmesi, burjuva ideolojisi bağlamında rastlantı değildir. Burada şu da önemlidir: Marx, suçlunun burjuva yaşamının güvenliğini ve tekdüzeliğini bozduğunu söyler. O halde özel dedektifliğin ortaya çıkması, burjuvazinin daha yoğun güvenlik ihtiyacının da sonucudur. Nitekim özel dedektiflik sadece romanlarla sınırlı kalmamış, Amerika'da Pinkerton gibi grev kırıcılık işlevi de gören dedektiflik ajansları kurulmuştur. Dolayısıyla özel dedektiflik salt kurgusal açıdan değil, gerçek yönü itibarıyla da burjuva ideolojisine uygundur. Altın Çağ, dedektif yardımcılarının da çeşitlendiği dönem olmuş, Holmes-Watson modeli birbirlerinden farklı karakterlerle sürdürülmüştür. Birkaç örnek verelim: Christie'nin bazı eserlerinde Bayan Olivier veya Yüzbaşı Hastings, Poirot'ya yardım eder; Tommy ve Tuppence çifti cinayetleri birlikte çözer. Stout'un Nero Wolfe'nün yardımcısı Archie Goodwin'dir. Gardner'ın Mason'ına, sekreteri Della Street ve özel dedektif Paul Drake yardımcı olur. Van Dine'in Philo Vance'ının yardımcısı da yazarın kendisidir.

Suçun işbirliği ve işbölümüyle aydınlatıldığı bu yapı, kurguyu daha gerçekçi temellere yerleştirir. Burada kapitalizmin işbölümüne ve uzmanlaşmaya dayanan yansımaları da görürüz. Sherlock Holmes tarzı kısıtlı kanıtlardan ve gözlemlerden hareket ederek yoğun soyutlama ve muhakeme yoluyla suçluyu ortaya çıkaran dedektif tipi, Altın Çağ'da azalmıştır. Suçlunun peşindeki dedektifin zihnini, bilincini harekete geçiren unsurlar ve düşünce boyutunu genişleten olgular artık suç mahallindeki maddi kanıtlardır, somut adli tıp raporlarıdır, resmi tanık ifadeleridir, kurbanın veya şüphelilerin toplumsal ilişkileri, sınıfsal konumlarıdır. Dolayısıyla Altın Çağ'da suç-suçlu-olay yeri-soruşturma-suçlunun ele geçirilmesi bağlantısı, düşüncelerin maddi pratiğe göre oluştuğunu söyleyen Marksist diyalektiğe uygun biçimde işler. Lenin'in altını çizdiği gibi insanların varlıklarını belirleyen, bilinç değil, bilinci belirleyen toplumsal varlıklardır. Bu, polisiye kurgunun düşünce sistematığı açısından önemlidir; öyküyü daha gerçekçi kılar. Altın Çağ'da olayların geçtiği mekânlar çeşitlenmiştir: Agatha Christie, *On Küçük Zenci* ve *Doğu Ekspresinde Cinayet* romanlarında ada ve treni mekân olarak kullanmıştır. Erle Stanley Gard-

ner, mahkeme salonlarında yoğunlaşmıştır. S.S. Van Dine, bizi New York kapitalistlerinin, burjuvalarının oturduğu köşklere, büyük apartman dairelerine, kulüplere, lokallere götürür. Mekân konusunun bir diğer yönü de suçun işlendiği yerin krokinin bazı eserlerin başında okuyucuya sunulmasıdır. Ne de olsa popüler kültür ürünü olarak polisiyenin fazla kafa yormadan izlenmesi gerekir. Mesela, Ellery Queen'in *The Chinese Orange Mystery* romanında cinayetin işlendiği otel katının krokiyi vardır. Böyle çizimler, okuyucuyu yapıta daha çok nüfuz ettirir. Elbette mekân-karakter-yaşam tarzı bağlantısı da önemlidir. Ngaio Marsh'ın çoğu malikânelerde, konaklarda geçen romanlarında -ortama uygun olarak- aristokrat karakterler ağır basar. Dedektifi Roderick Alleyn de aristokrattır. Yazarın *Death In A White Tie* romanında lordlardan leydilere uzanan karakterlerinin yer aldığı çay partileri, balolar, genç kızlarla genç erkeklerin tanışma ritüelleri çok iyi canlandırılır; Kraliçe Victoria döneminden kalma yaşlı karakterler romana eski günlerin havasını taşır. Erle Stanley Gardner da *Kördüğüm* romanında taşra yaşamını anlatırken buna basın-siyaset ilişkilerini ekler. Altın Çağ'ın bir başka özelliği, dedektif hikâye-

Çizim: Kübra Demir

Kimi yazar, suçluyu eserin başında okuyucuya tanıtır; kimi yazar da suçlunun suçtan sonraki psikolojik yapısı veya kurbanın çevresinin ya da şüphelilerin psikolojik durumları, suçun bireysel ve toplumsal etkileri üzerinde yoğunlaşır. Bu itibarla Simenon, hem genelde Altın Çağ'ın hem de özelde Kara Roman'ın temsilcisidir.

ciliğinin kuramsal yönüne ilişkin çalışmaların yapılmasıdır. Van Dine, *Polisiye Roman Yazmanın Yirmi Kuralı*'nı kaleme almıştır. İlahiyatçı yazar İngiliz Ronald Knox, *Dedektif Romanının On Emri* başlıklı metni yazmıştır. Bu çalışmalar, "Kim yaptı?" tarzının kuramsal çerçevesini oluşturur. Örneğin Van Dine, cinayetin sırrını çözebilmek için okuyucunun dedektifle aynı fırsata sahip olması gerektiğini vurgular; bu bir *centilmenlik anlaşması*dır. Knox'a göre eserde en fazla bir gizli oda veya geçit bulunmalıdır. Suçlu karakterin eserin ilk bölümlerinden itibaren yer alması ancak suçlu olduğunun belirtilmemesi, kanıtların hikâyede yer alması gibi unsurlar dedektif hikâyeciliğinin başlıca kuramsal unsurlarıdır. İpuçlarının ve kanıtların okuyucuya sunulması konusunda Biggers'in *Anahtarsız Ev* romanı, iyi örneklerden biridir. Dedektif Charlie Chan, "Elimdeki ipuçlarını sayıyorum," diyerek açık açık anlatmaya başlar. Roman ayrıca, muammalı olaylar için kapalı-kilitli oda modelinin ve ıssız, gözden uzak esrareniz mekânların şart olmadığını da simgeler.

Altın Çağ'ı karakterize eden bir başka olgu, polisiye edebiyatın Amerika'da da canlanmasıdır. Bunun önemi Carroll Daly, James Cain, Dashiell Hammett ve Raymond Chandler gibi yazarlarla Kara Roman akımının tohumlarının atılmasıdır.

Kara Roman'ın Doğuşu

Kara Roman'ın Amerika'da doğmasının temelinde de Amerikan kapitalizminin iki dünya savaşı arasındaki durumu yatar. Kapitalizmin eşitsiz gelişmeyle ilerlemesi, polisiye edebiyat için önemli bir altyapı oluşturmuştur. Sefalet içinde yaşayan insanlar, göçmenler, işsizler, karaborsacılar, kaçakçılar, gangsterler, kumarbazlar, hayat kadınları, ırkçılar polisiyenin karakterleri arasına katılmıştır. Tabii mekânlar da değişmiştir. Havuzlu lüks villaların yanı sıra batakhaneler, barlar, oyun salonları, randevu evleri sayfalarla girmiştir. Ancak Hammett ve Chandler dışındaki Altın Çağ dönemi yazarlarının bu eşitsiz yapıdan

ve sonuçlarından yararlandıkları pek söylene-
mez. Aynı durum, savaşın ve ekonomik krizin sorunlarını yaşayan İngiltere için de geçerlidir. Bu da olağandır, çünkü yazarların yaşamöykülerine göz atılırsa çoğunun burjuva olduğu görülür. Dolayısıyla geleneksel burjuva tutuculuğu ve içgüdüsel sınıf savunuculuğu içinde Poe-Doyle sistematigini toplumsal süreci dikkate almadan izlemeleri doğaldır. Zaten burjuvazinin sınıfsal konumunu tehdit edecek sorunlara -hele sosyalist akımlar yayılırken ve ilk sosyalist devlet, devrimle kurulmuşken- el atması beklenemez. Üstelik polisiye, bir burjuva icadıdır. Marx ve Engels'in toplumun egemen maddi gücü olan sınıfın, aynı zamanda zihinsel üretim araçlarını da elinde bulundurduğu vurgusunu hatırlayalım. 1930'lu yıllarda *Black Mask* dergisindeki suç öyküleriyle zemini hazırlanan Kara Roman akımı, kişisel düşünceme göre, Dashiell Hammett'la zirveye çıkmıştır. Yazar *Kızıl Hasat*, *Lanet*, *Malta Şahini*, *Sırça Anahtar* ve *İnce Adam* romanlarını iki dünya savaşı arasındaki dönemde kaleme almıştır. Bence, Altın Çağ'ın Kara Roman yazarı olarak, geleneksel Altın Çağ yazarlarından çok daha ileridedir; Chesterton ve Simenon gibi yenilikçi, atılımcıdır. Bir süre Pinkerton dedektiflik ajansında çalışmasının suç dünyasına nüfuz etmek ve onu gerçekçi bir şekilde betimlemek açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Simenon'un da gençliğinde polis muhabirliği yaptığını dikkate aldığımızda, her iki yazarın polisiyeye gerçekçilik katıp diğerlerinden farklı soluk getirmesinin nedeni ortaya çıkar.

Kara Roman'la birlikte suçun arkasında yatan sosyoekonomik ve psikolojik faktörler polisiye eserlere girmiştir. Kara Roman yazarlarını meslektaşlarından ayıran en önemli unsur budur. Dedektif romanının doğuş döneminde insan, toplumsal yapıdan yalıtılmış bir birey olarak ele alınırken ve özellikle İngiliz Altın Çağcılar buna bağlı kalırken, Kara Roman'da *toplum içinde insan* modeli kurgunun merkezine yerleştirilmiştir. Ayrıca Kara Roman, geleneksel "Kim yaptı?" yapısına da sıkı sıkıya bağlı kalmamıştır. Ayırt edici bir diğer ölçüt budur. Kimi yazar, suçluyu eserin başında okuyucuya tanıtır; kimi yazar da suçlunun suçtan sonraki psikolojik yapısı veya kurbanın çevresinin ya da şüphelilerin psikolojik durumları, suçun bireysel ve toplumsal etkileri üzerinde yoğunlaşır. Bu itibarla Simenon, hem genelde Altın Çağ'ın hem de özelde Kara Roman'ın temsilcisidir. Örnek vermek gerekirse; iki genç erkeğin ilgisini üzerinde toplayan ve kanal bölgesindeki yaşantısından sıkılıp yeni bir

hayat düşleyen genç kızın yaşadıklarını anlatan *Kanaldaki Ev* romanı, etkileyici bir Kara Roman yapıtıdır.

Kara Roman akımında bireysel suçun yanı sıra örgütsel suç da polisiye edebiyata girmiştir. Silahlı sokak çeteleri, gangsterler ve mafya tipi örgütlenmeler, şirket içi mücadelelerin suça dönüşmesi bunun başlıca örnekleridir. Dedektif, suçu araştırırken artık kriminoloji ve adli tıp tekniklerinden de yararlanmaktadır. Dedektifin gerçekçiliği de geleneksel Altın Çağ yapıtlarının çok üstündedir. Örneğin, Raymond Chandler'ın dedektifi Philip Marlowe, özel dedektifliğe başlamadan önce bölge savcısının yanında çalıştığı için soruşturma tekniklerine, çetelere ve gangsterlere aşinadır; suçluyu ele geçirme süreci oldukça gerçekçidir.

Amerikan Kara Roman yazarlarında kapitalist sisteme karşı eleştirel bir tutum da görülür. Hammett, bu konuda oldukça radikaldir. Romanlarında *kapitalist burjuvazi-siyasal sistem-suç örgütü ilişkisini* de başarıyla sergiler. *Kızıl Hasat* yapıtında adı geçen bir karakter madencilik şirketi, banka ve gazete sahibidir; vali, belediye başkanı ve senatör gibi politikacıları kontrolü altına almıştır; madenindeki grevi bastırmak için silahlı serserileri, grev kırıcıları, eyalet milisini ve silahlı kuvvetleri kullanır. *Komünist Manifesto*'daki modern burjuva toplumunun yeni baskı koşulları ve savaşım biçimleri getirmesi ifadesi, Hammett'in birçok yapıtındaki olay örgüsünü, olay-karakter bağlantısını çok iyi açıklar. Elbette Raymond Chandler'ın da Kara Romancılar arasında özel bir yeri vardır. İlk romanı *Büyük Uyku*, 1939 yılında yayımlanmıştır. Altyapısında ekonomik bunalımın ve eşitsiz gelişmenin izlerini taşır; burjuvazideki, polisteki yozlaşmayı kurguya ekler. Romanın karakterlerinden emekli generalin petrol işinde zengin olması, *kapitalizm-askeriye-stratejik kaynak* bağlantısını sembolize eder; dolayısıyla egemen sınıfın emperyalist ideolojisine uygundur. Yazarın diğer önemli yönü, *Cinayet Basit Bir Sanattır* makalesiyle polisiyeye kuramsal ve eleştirel düzlemde de yaklaşmasıdır. Bu makalede Sherlock Holmes öykülerinin hatalarla dolu olduğunu dahi belirtir. Amerikan Kara Roman'ında dikkati çeken bir başka unsur, dedektif tipolojisiyle ilgilidir.

Amerikan Kara Roman'ında dikkati çeken bir başka unsur, dedektif tipolojisiyle ilgilidir. Hercule Poirot, Philo Vance ve Roderick Alleyn gibi kibar-entelektüel-burjuva-aristokrat dedektif modelinin yerini Sam Spade ve Philip Marlowe gibi sert çocuklar almıştır;

Hercule Poirot, Philo Vance ve Roderick Alleyn gibi *kibar-entelektüel-burjuva-aristokrat dedektif* modelinin yerini Sam Spade ve Philip Marlowe gibi *sert çocuklar* almıştır, artık sorunu çözmek için kaba kuvvet ve silah da kullanılmaktadır. Erkek gücünü simgeleyen bu yapı, aynı zamanda dedektifin kadınları etkileyen bir cazibeye sahip olması şeklinde de kendini gösterir. Böylece Kara Roman, cinselliği de çeşitli boyutlarda kurguya katar. Örnek olarak bu tema, Hammett'in *İnce Adam* romanında, hovarda üvey babasının kendisine tecavüz edeceğinden korkan genç kız, ensest meraklısı kardeş veya seks tutkunu anne gibi karakterlerle çarpıcı şekilde işlenir. Amerikan Kara Roman dedektiflerinin dikkat çekici bir özelliği, antikçağın mitolojik kahramanları veya ortaçağın şövalyeleri gibi yansıtılmasıdır. Çünkü Altın Çağ'ın geleneksel

dedektiflerinin çoğunun karşısında sadece suçlu varken Kara Roman hafi-yelerinin karşısında suçluyu koruyan güçlü çıkar çevreleri, sokak çeteleri, fedailer ve gangsterler gibi suç odakları vardır; dolayısıyla suçluya son darbeyi vurabilmek için bunlarla da mücadele edilmesi gerekmektedir. Chandler'ın *Farewell, My*

Lovely romanında Marlowe, kayıp kadını bulabilmek için birçok olayla yüz yüze gelir; *kurşunun nereden sıkılacağı belli olmaz*. Böylece sokaklar, barlar, batakhaneler tehlike ve gerilim ortamına dönüşür. Dedektifin kahraman olarak aktarılması, bireysel mücadeleyi ve Amerikan Bağımsızlık Savaşıyla Western geleneginden kaynaklanan kahramanlık temasını popüler kültüre yerleştiren Amerikan ideolojisi için olağandır. Bu tema, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yozlaşacak, Mike Hammer ve Shell Scott gibi faşist dedektifleri doğuracaktır.

Sonuç ve Değerlendirme

Altın Çağ ve Kara Roman, yenilik ve popülerlikle polisiye edebiyata ivme kazandırmıştır. Tabii, aralarında önemli farklar vardır. Geleneksel Altın Çağ yazarları toplumsal ilişkileri ve çelişkileri kurguya pek almazken, Kara Roman yazarları bundan yararlanmışlardır. Demek ki yazarların sınıfsal konumları, burjuvaziyle bağlantıları ve bu sınıfa yönelik tutumları eserlerini de etkilemiştir.

Marx, suçlunun sadece suç üretmeyip polis örgütünü, yargılama kurumunu, polisleri, yargıçları, jüri üyelerini de ürettiğini belirtir; farklı toplumsal işbölümü alanları yaratan bu işkollarının farklı insan ruhu kapasiteleri geliştirdiğini, onları tatmin edecek yeni yollar ve ihtiyaçlar yarattığını vurgular. İşte bu bağlantı -yazarlar ister burjuva ideolojisine göre kalem kullansın, ister eleştirel bir tutum takınsın- polisiyenin temel yapısını oluşturur.

Bu temel yapının kurguya çok yönlü olarak dönüştürülmesinde Kara Romancıların, Altın Çağ yazarlarına göre oldukça ileride olduğu kanısındayım. Çünkü Altın Çağ yazarları, polisiyeye yenilik getirmekle birlikte, temelde Poe-Doyle-Col-lins-Leroux sisteminin revize etmekle yetinmişler, kurgu yapısında statükoyu sürdürmüşlerdir. Ayrıca suçun toplumsal niteliğini dikkate almamış, suçun irsiliğiyle Doktor Cesare Lombroso'nun suç antropolojisine odaklanmışlardır. *Kitab-ı Mukaddes*'in ilk günah ve insanın doğuştan suçlu sayılması teması hareket noktalarıdır. Kutsal kitaplarla verilen dinsel ideolojinin popüler polisiyelerle de aktarılması, elbette burjuvazi açısından olağandır. Zaten olağan olmasaydı, polisiyenin metalaşarak popülerleşmesine imkân verilmezdi. Kara Roman'daysa durum tam tersinedir; polisiyede radikal oluşumu, statükoculuğa ve yapay burjuva değerlerine karşı duruşu simgeler. Doğduğu dönem toplumsal yapı, mekân, suç, suçlu, şüpheli gibi unsurlarla eserlere çarpıcı şekilde yansır; toplumsal sürecin dışında değil içindedir. Sistemin çelişkili yapısı, roman karakterlerinin düalist ve yabancılaşmış özellikleriyle bütünleşir. Kullanılan sokak dili, şiveler ve argolar, gerçekçiliği bir başka açıdan destekler. Aynı durum mekânlar için de geçerlidir. O halde Kara Roman, karşıtlıklar dünyasının geniş boyutlu ve çatışmalara dayalı gerçekçiliğini yansıtır. Geleneksel Altın Çağ edebiyatının yetersizliklerinden ve içsel tutarsızlıklarından doğması da bu yüzdendir. ■

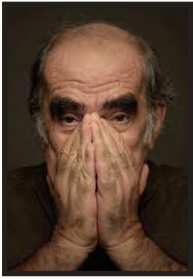
KAYNAKÇA

- Biggers, E. D., *Anahtarsız Ev*, çev. Ö. Dede, Labirent Yayınları, İstanbul: 2013.
- Chandler, R., *The Simple Art of Murder*, The University of Texas, American Literature, www.en.utexas.edu
- Chandler, R., *Büyük Uyku*, çev. F. Özgüven, Metis, İstanbul: 1991.
- Chandler, R., *Farewell My Lovely*, Penguin, Suffolk: 1984.
- Chesterton, G. K., *Peder Brown Öyküleri*, çev. B. Çelik, Labirent Yayınları, İstanbul: 2013.

- Christie, A., *On Küçük Zenci*, çev. S. Yazıcıoğlu, Altın, İstanbul: 1971.
- Christie, A., *Doğu Ekspresinde Cinayet*, çev. G. Suveren, Altın, İstanbul: Baskı Tarihi Yok.
- Dickson, C., *Kızıl Dul*, çev. G. Suveren, Akba, İstanbul: 1963.
- Dickson, C., *Üç Tabut*, çev. G. Suveren, Altın, İstanbul: 1964.
- Faulkner, N., *Marksist Dünya Tarihi*, çev. T. Öncel, Yordam Kitap, İstanbul: 2014.
- Gardner, E. S., *Kördüğüm*, çev. S. Açıba, İstanbul: Baskı tarihi yok.
- Hammett, D., *İnce Adam*, çev. S. Bayraktar, Mitos, İstanbul: 1993.
- Hammett, D., *Kızıl Hasat*, çev. S. Fişek, Metis, İstanbul: 1993.
- James, P. D., "Who Killed the Golden Age of Crime?" içinde *The Spectator*, 14 Aralık 2013, www.spectator.co.uk
- Knox, R., *10 Commandments of Detective Fiction*, Gotham Writers, www.writingclasses.com
- Lenin, I. V., *Marks, Engels, Marksizm*, çev. V. Erdoğan, Sol Yayınları, Ankara: 2006.
- Mandel, E., *Hoş Cinayet, Polisiye Romanın Toplumsal Bir Tarihi*, çev. N. Saraçoğlu, Yazın Yayıncılık, İstanbul: 1982.
- Marsh, N., *Death In A White Tie*, Fontana, Glasgow: 1985.
- Marx, K ve Engels, F., *Yazın ve Sanat Üzerine*, Yayına Hazırlayan: M. Erdost, Sol Yayınları, Ankara: 2009.
- Marx, K ve Engels, F., *Komünist Manifesto*, çev. M. Erdost, Sol Yayınları, Ankara: 2011.
- Marx, K ve Engels, F., *Alman İdeolojisi*, çev. S. Belli, Sol Yayınları, Ankara: 2013.
- Queen, E., *The Chinese Orange Mystery*, Signet: 1983.
- Simenon, G., *Bella'nın Ölümü*, çev. B. Karasu, Karacan, İstanbul: 1981.
- Simenon, G., *Kanaldaki Ev*, çev. O. Rifat, Kabalcı, İstanbul: 2008.
- Stout, Rex, *Tavşan Kaç Tazı Tut*, çev. Belirtilmemiş, Gelişim, İstanbul: 1983.
- Türkeş, Ö., *Peder Brown'un Meselesi*, içinde Chesterton, G. K., *Peder Brown Öyküleri*, çev. B. Çelik, Labirent Yayınları, İstanbul: 2013.
- Üyepazarcı, E., *Polisiye Romanın Kuramcısı, Parlak Ama Çekilmez ve Küstah Dedektif Philo Vance'in Yaratıcısı*, içinde Van Dine, S.S., *Kış Cinayeti*, çev. Ö. Karataş, Labirent Yayınları, İstanbul: 2012.
- Van Dine, S.S., *Polisiye Roman Yazmanın 20 Kuralı*, içinde Van Dine, S.S., *Kış Cinayeti*, çev. Ö. Karataş, Labirent Yayınları, İstanbul: 2012.
- Van Dine, S.S., *Garden Cinayeti*, çev. Ö. Güngör, Labirent Yayınları, İstanbul: 2013.
- Wallace, E., *13. Oda*, çev. S. Çingay, Labirent Yayınları, İstanbul: 2013.

KAPININ YANLIŞ TARAFINDAKİ KEDİ

İnsanlar, anlatacakları hikâyelerin sonunu bilir genellikle. Bazen de bilirler ama yanlış bilirler. Adamla kadını evlerinde, yandaki apartmanın salonuna bakan balkonda ilk kez gördüğümde hikâyenin sonunu sezinliyor gibiydim. Bir tür mesleki deformasyon benimki de işte. Ya kadın ya adam mutlaka yalan söyleyecekti bana. Belki ikisi birden. Hiç de umurumda değildi bu durum. İsteyen istediğini söyleyebilirdi. Önemli olan yaptıklarıydı. Bunu onlara söylemedim.

Kadının anlattıklarını sözünü kesmeden dinledim. Söylediklerinden emin olmayanların yaptığı gibi kesintisiz saydırıyordu. Adama bakmadan. Adam sabırla konuşma sırasının kendisine gelmesini bekliyordu. Eşinin anlattıklarını onaylayıp onaylamadığını yüz ifadesinden anlayamadım. Kadın soluklandığında sözünü kestim. “Anladım,” dedim, “anladım ama kızınız nerede şimdi?”

Soruma şaşırılmış gibi yüzüme baktı. Sonra kocasına. Sıranın kendisine geldiğini sezdi adam. Elini masaya, karısıyla arasına paravan gibi yerleştirdi. Öksürdü. “O fırlamayla çekti gitti,” dedi. “Bu akıl fukarasının anlamadığı da bu,” diye ekledi kadına doğru başını sallayarak. “Çekmece- de ne var ne yoksa toparlayıp. Veleddalin amin!”

“Çok şey var mıydı çekmece- de?” dedim. Kadın, tetiğe dokundu yeniden. Epey saydı.

Bir tek Reşat altınlarının konulduğu torbanın kumaşını tarif etmedi. Anlaşılan orta boy bir açık parfüm dükkânı yatırımına yetecek kadar altın vardı çekmece- de. Nakit yoktu. Tahvil ve senet yoktu. “Polise haber verdiniz mi?” dedim, o konuşsun diye başımı adama çevirerek. Dudaklarını büzdü, kafasını iki yana salladı. “İstemedi bu.”

Kadın yeniden başladı. Gürültülü laf sağa- nağından, kızının adının çıkmasının ileride kısmetini engelleyeceğine olan inancını süzebildim. Polis molis yoktu, karışmama- lydı polis molis...

Elim susturdu kadını. Onları ilk gördüğüm- de sorduğum soruyu sordum. “Benden ne yapmamı istiyorsunuz?”

“Kızımı bul!” dedi kadın. İki kelime. “Kızınızı mı, çekmecenin içindekileri mi?” dedim.

Kadın, gözlerinde şimşeklerle baktı. “Kızımı tabii...” dedi. “Altınlar zaten onun olacak...”

“Dün öyle demiyordun,” dedi adam, alçak sesle. Şimşeklerin bir kısmı adama isabet etti. Sessiz şimşekler. Sesleri ben gidince çıkar diye düşündüm.

Adam bana döndü. “Kızımızı bulun... Lütfen!” dedi. “Geri dön- süm yeter. Altınları alması, geri dönmesinin önünde bir engel değil, bunu bilsin. Sikeyim altınları...”

Adama daha büyük bir sempatiyle baktım. Ben olsam ben de bozardım ağzımı diye düşündüm.

Kendimi ve hikâyenin sonunu az çok bil- diğimi düşünüyordum hâlâ. İşimi yaptım. Ortadan kaybolmayı seçen genç bir kadını

**Celil
OKER**

**Kızın
kulağına
vaktiyle
Neslihan
diye
fısıldamış
dedesi.
Kerim,
Neslihan'ın
çalıştığı
kuaföre daha
önceden
ortakmış
dediklerine
göre.**

Asıl mesele kızı bulunca başlayacaktı. Elinden tutup evine geri götürünce hayatı bir kez daha değişecekti. Değiştirmeye çalıştığı hayatı. Doğru mu yapacaktım yanlış mı? Bilemezdim. Evden çıkmadan önce adamın elinden aldığım para bitene kadar aklımda gezdirirdim bu soruyu.

bulabilmek için sormam gerekenleri sordum. Kadının daha çok konuştuğu on dakika sonunda kızın gitme olasılığı olan birkaç akrabadan ve bir cep numarasından başka bir şey yoktu elimde. "Fırlamanın" adı Kerim'di. Kızın kulağına vaktiyle Neslihan diye fısıldamış dedesi. Kerim, Neslihan'ın çalıştığı kuaföre daha önceden ortakmış dediklerine göre. Ayrılmış sonra. Adamla kadının bilmediği bir yerde dükkân açmaya niyetliymiş kendi başına. Kadını balkondaki plastik koltuğunda bırakıp kalktık. Adam, beni geçirirken yavaşça fısıldadı. "Dikkat et! O fırlama, tekin adam değil! Aman!"

Uyarıyı ciddiye aldığımı gösteren bir baş hareketi yaptım. Gerçekten ciddiye aldım mı bilmiyorum. Ona, "fırlama"yı görünce karar verecektim.

Dışarıya çıkınca bir sigara yaktım. Otomobilime yan sokakta yer bulmuştum ancak, ağır ağır o yöne doğru yürüdüm. Aklımda hikâyenin sonu için yeni ihtimaller. Beni üzen, hikâyenin gelişimini ve kaçınılmaz olarak sonunu belirleyecek her yol ayrımında vereceğim kararların bir şeyleri değiştirecek olmasıydı. Hep öyle olurdu... Şunu yaparsam şu olurdu, bunu yaparsam bu... Karşımdakiler de yapardı bir şeyler, yeni baştan yeni kararlar almam gerekirdi. Sonra yeniden.

Dünyanın en basit denklemiydi oysa. Özel dedektiftim. İşimi yapıyordum. İnsanlar yapamayacakları şeyleri benden istiyorlardı. Bir nevi komisyonculuktu. Bazen yapılması gerekenleri yapacak donanımları ya da cesaretleri olmazdı, ben yapardım yerlerine. Bazen ellerini pislige bulaştırmamak için

yapmak istemezlerdi, yine ben yapardım. Neslihan'ın annesiyle babası, kiralık ev yerine, evden kaçan kızlarını bulmamı istiyordu. Ama bir insan, bir ev değildi elbette. İnce iş. Kızı bulmak kolaydı. Biraz kafayı çalıştırdım, biraz itiş kakış. Sorularımın aldığı çakma cevapları elerdim, geriye kalanla idare ederdim. Bir yerden çıkardı aradığımı. Asıl mesele kızı bulunca başlayacaktı. Elinden tutup evine geri götürünce hayatı bir kez daha değişecekti. Değiştirmeye çalıştığı hayatı. Doğru mu yapacaktım, yanlış mı? Bilemezdim. Evden çıkmadan önce adamın elinden aldığım para bitene kadar aklımda gezdirirdim bu soruyu. Sonra unuturdum. Başka bir iş çıkardı. Onun peşinde koştururdum. Hadi yeniden... Bu kadar felsefe fazla, dedim kendime sonra. Sigaramı yere attım, üstüne bastım. Otomobilime gelmiştim. İçine girdim. İlk yapmam gerekeni yapmaya hazırlandım. Uzun yıllar direndikten sonra almaya mecbur kaldığım cep telefonu için torpidoya uzandım. Araç telefonu adındaki dostum artık konuşmu-

Çizim: Kübra Demir

yordu. Servis sağlayıcı, servisi kaldırdığı için hat iptaldi ama cihazı sökmemiştım. Aldığım demode cep telefonunu torpidoda taşıyordum. Mesleğim ancak eller boşken yapılabiliyordu hâlâ.

Neredeyse hiç şarj edemediği için kuyruğu çıkmak girişine bağlıydı salak telefonumun. Elime aldım. Neslihan'ın numarasını tuşladım. Kulağımda bekledim.

Umutsuz bir ergen aşkıyla bekler gibi bekledim cevap gelmesini. Bir. İki. Üç. Sonunda bir kız sesi cevap verdi vermesine ama aradığım kızın sesi değildi. Daha tanıdık bir kızın sesiydi.

Olsun, dedim kendi kendime. Belki duyar diye tane tane konuştum, kim bilir neredeki elektronik bandın kulağına:

“Annengiller seni bulmam için tuttular beni,” dedim. “Benden başka şansları olmadığını biliyorlar. Benim için fark etmez ama eve dönüp dönmemen. O yüzden bir teklifim var sana. İyi bir teklif.”

Ne yaptığımı bilen birinin ses tonunu katmaya çalıştım sözcüklerime.

“Çekmecenin içindekileri benimle yarı yarıya kırışırsan, seni kimsenin bir daha bulamayacağını garanti ederim,” dedim. Küçük bir ara verdim. Yeniden konuştum: “Adım, Remzi Ünal. Özel dedektifim. İyi düşün. Ara beni!”

Telefonu vites kolunun yanındaki boşluğa bıraktım. Geriye yaslandım. Bir sigara yaktım. Pencereyi üç parmak araladım. Bekledim.

İşimde en sık ne yaptığımı sorsa biri, beklemek derim. Beklemek iyi şeydir. Bir şeyler olacağını bilmek demektir. Birilerinin geleceğini, birilerinin arayacağını, birilerinin bir şeyler yapacağını bilmek demektir. Beklemiyorsan hazırlanmazsın, geldiğinde elin ayağına dolaşır. Beklemek iyidir, neyi ve kimi beklersen bekle.

Sigaram bitene kadar ses gelmedi telefonumdan. Ben ona baktım, o bana. Akılsız bir telefonda işte, biri ararsa iletiyordu sesi bana yalnızca.

Bekledim yine de. Alçakgönüllü mahallenin bugünlerde artan araç sayısına dar gelen sokağında, kedilerin kurcaladığı çöp konteynırının

yanı başında bekledim. Gelen kokulardan çevre insanlarının tüketim alışkanlıklarına ilişkin yorum yapmayacağım. Ne haddime. Orada yer vardı, oraya park etmişim otomobilimi. Çöp kamyonu gece geç saatlerde gelirdi, o açıdan telaşım yoktu.

Bir sigara daha yakıp beklemeye devam ettim. Çok fazla beklemeyeceğimi biliyordum ama. Yarım çekmece sağlam altının bir çekmece titrekt altından daha değerli olduğu günler yaşıyorduk.

Haklı çıktım. İkinci sigaram bitmeden çaldı telefon.

Anında açtım. İnsan, birinin arayacağını bilir ve beklerse böyle açardı telefonu. “Remzi Ünal,”

dedim sadece. Hırlayan bir erkek sesi duydum.

“Sen de kimsin lan!” diye bağırdı karşı taraftan gelen ses.

“Bir daha arama bu numarayı, bacaklarını kırarım!” Bu kez hemen cevap vermedim. Pencereden dışarı duman saldım konuşmak yerine.

Biraz da karşı taraf beklesin, dedim içimden. Gerilsin. Ezberi bozulsun. Gerçekten kim olduğunuzu bulmaya çalışsın. İşlerdi hep bu taktığım.

Bu sefer işlemedi. Bacaklarımı kırmaya niyetli adam da korudu sessizliğini. Karşılıklı bekledik. Konuşan yenilecekti sanki bu yeni oyunda. Bir nefes daha çektim.

“Aloo...” dedi karşımdaki ses. “Konuşsana lan!” Biraz yumuşattı tonunu. “Yanlış numara

mı çevirdin yoksa?” Konuştum: “Hayır, doğru numara.”

“O zaman ne saçmalıyorsun kırışalım falan diye?” dedi karşıdaki adam.

“Seninle konuşmuyorum ki Kerim,” dedim.

“Çekmecenin içindekileri alan kız aradım ben. Neslihan'ı aradım.”

“Nereden biliyorsun adlarımızı?” dedi adam.

“Söyledim, ailesiyle konuştum,” dedim.

“Onun ailesi benim,” dedi karşımdaki ses. “Ben tamam demeden hiçbir şey olmaz, uyanık!”

“Anladım,” dedim. “O zaman şahane bir teklif de sana...”

“Ne teklifi lan?” dedi Kerim olduğunu kabullen adam. “Ne diyorsun sen?”

**Umutsuz bir ergen
aşkıyla bekler gibi
bekledim cevap
gelmesini. Bir. İki. Üç.
Sonunda bir kız sesi
cevap verdi vermesine
ama aradığım kızın sesi
değildi. Daha tanıdık bir
kızın sesiydi.
Olsun, dedim kendi
kendime. Belki duyar
diye tane tane konuştum,
kim bilir neredeki
elektronik bandın
kulağına.**

Telefon hemen çalmadı. Çalardı elbette. Otomobilimi elektriklelendirdim. Radyoyu açtım. Benimle toz kadar alakası olmayan bir şeyler çalıyordu. Arada konuşan kızla oğlan komik değildi. Canlı yayını arayanlar da. Radyoyu kapadım. Bekliyordum.

“Dinle,” dedim, otomobilimin içine bir duman bulutu daha salarken. “O zaman kızı ikna et, eve dönsün, bir pay da sana. Üçte biri benim, biri senin, biri kızın. Anasıl bir şey istemiyor. Sal kızı, bir süre kimse sizi rahatsız etmez. Sonrasına karışmam artık.”

“Hassiktir!” dedi Kerim.

“Öyle,” dedim.

Karşıdan başka ses gelmedi bir süre. Bekledim. Boşluk uzadı. Biraz daha uzadı. Hat düştü sonra. Kesik kesik sesler geldi kulaklıktan. İyi, dedim kendi kendime. Hayırlısı...

Arkama yaslandım. Sigaramdan son bir nefes daha çektim, pencereden attım dışarı. Çöplerin yanındaydım nasıl olsa. Anlaşılan az daha bekleyecektim. Olta ne kadar derine inecekti, görecektim.

Telefon hemen çalmadı. Çalardı elbette. Otomobilimi elektriklelendirdim. Radyoyu açtım. Benimle toz kadar alakası olmayan bir şeyler çalıyordu. Arada konuşan kızla oğlan komik değildi. Canlı yayını arayanlar da. Radyoyu kapadım. Bekliyordum. Başka sigara yakmadım. İki kere iki eşittir dört. Bekleyen kazanır. Karşı kaldırımdan hanım hanımcık yürüyen kızın arkasındaki adama bakarken telefonum yine çaldı. Anında açtım yine. “Alo! Alo!” dedi karşı taraftaki genç kadın sesi. Halk otobüsü durağı geçince, “İnecek var!” diye bağırın kızın sesine benzettim sesini.

“Buyurun, Remzi Ünal ben,” dedim en sakın sesimle. “Neslihan Hanım?”

“E-eyet,” dedi kız. Boğazını temizledi. “Annemlerle mi konuştunuz siz?”

“Evet,” dedim.

“Nasıllar?” dedi kız.

“İyiler,” dedim. Sonra bekledim. Gelecek soru, hikâyenin gidişini değiştirecekti. Değiştirdi. “Teklifinizde ciddi misiniz?” dedi Neslihan.

“Evet,” dedim. “İkisinde de son derece ciddi-yim.”

“Ne demek istiyorsunuz?” dedi kız. “İkisinde de?”

Bir an sustum.

“Beni aradığını söylemedi mi sana?” dedim. “Bir teklif daha yaptım senin Kerim’e.”

“Ne araması?” dedi kız. “Bana bir şey söylemedi.”

“Cep telefonuna bıraktığım mesajda payın yarı yarıyaydı hatırlıyorsan,” dedim. “Kerim karıştı işe, üçte bire düştü.”

Karşıdan ses gelmedi. Gelse şaşardım.

“Evet,” dedim. “İkinci öneriyi senden saklamış anlaşılan.” Ses gelmedi kızdan yine. Gelecekti, biliyorum. Bekledim.

“Anladım,” dedi sonra. “Anladım. Demek o yüzden...”

Neslihan’ı tamamladım.

“Bu böyle olmayacak, eve dönsen falan diye geveledi...” dedim.

“Hayatta kimseye...” dedi, benden çok kendine ders verir gibi. Kesti yarıda.

“Oralarda mı seninki?” dedim.

“Bira almaya gitti,” dedi kız. İyiydi bu.

Demir her zaman tavında dövülür.

“Hemen çık o evden,” dedim ciddi bir sesle.

“Neyin var neyin yok al, çık! Bir şey de bırakma o hıyara.”

Bu kez cevap vermesini beklemek zorunda kalmadım.

“Nereye gideceğim peki?” dedi kız.

“Annenlere elbette,” dedim.

Durakladı. Bastırdım hemen.

“Polise gitmediler, haberin olsun,” dedim.

“Ciddi misiniz?” dedi.

Biraz daha ikna edici olmamı bekler gibiydi.

Hayal kırıklığına uğratmadım onu.

“Ben önerdim polisi, olmaz dediler,” dedim.

“Payınızı nasıl iletceğim?” dedi kız.

Tamam, karar vermişti.

“Sen çekmecenin içindekileri al, git bir an önce,” dedim. “Ben sonra bir ara uğrar, kahveni-

zi içerim.”

Sesine bir kararlılık geldi Neslihan’ın.

“Tamam, çıkıyorum şimdi,” dedi kız. Bir an durdu. “Sonra peşime düşerse?”

“Sen, o dönmeden çık,” dedim. “Sonrasından korkma. Gerekirse ben konuşurum.”

“Tamam,” dedi Neslihan. “Teşekkür ederim.”

Telefonu kapadım. Arkama yaslandım. Adamla kadının evinin nerede olduğunu da, kızın numarasını da unuttum birden. Yeniden sigara zamanıydı.

İşte böyleydi. Anlatmaya başladığınız bir hikâyenin sonunu bilirdiniz genellikle ama bazen de bilemezsiniz. Ben de pek merak etmiyordum. ■

İTTİHATÇILARIN CİNAYETLE İMTİHANI

Ahmet Ümit'le son romanı bağlamında tarih ve polisiye üzerine sohbet ettik...

Adnan: Bundan önceki kitaplarınız gündemdeki konularla ilgiliyken, son romanınızın İttihat ve Terakki dönemini merkeze almasının sebebi nedir?

Ahmet Ümit: Romanlarım, günümüzde işlenen bir cinayete başlarken, sayfalar ilerledikçe geçmişe bir yolculuk yapıyorduk. Örneğin, *Beyoğlu Rapsodisi*'nde de -tarihi bir roman olmamakla beraber-, yine İstanbul'un ilk dönemine göndermeler vardı. *Elveda Güzel Vatanım* için ise doğrudan bir tarihi roman diyebiliriz ama güncelle bağlantısını koparmamış bir tarihi roman! Çünkü, İttihat ve Terakki döneminde yaşanmış sorunların birçoğu günümüzde de devam ediyor. Biliyorsunuz, İttihat ve Terakki bir burjuva demokratik devrimi

hedef almış, burjuva bir örgüttür. Bu insanların, Fransız İhtilali'nden kendilerine rehber seçtikleri sloganlar var. Bunlardan biri de "Hürriyet, Kardeşlik, Eşitlik". Hatta bu slogana bizinkiler bir şey daha ekliyor: *Adalet*. Günümüz Türkiye'sine baktığımızda: Hürriyet, tam anlamıyla gerçekleşmemiş; kardeşlik adına asla bir iç barış sağlanmamış, Kürt meselesi boylu boyunca duruyor, Alevi-Sünni çatışması her an tetiklenecek bir fay hattı gibi... Eşitlik ise daha korkunç! Ülkemiz, gelir dağılımındaki uçurum bakımından zirveye oynuyor. Bir tarafta çok zenginler, diğer tarafta çöpten beslenen insanlar var. Adalet her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyduğumuz konusunda da hemfikiriz sanırım. Dolayısıyla, bu romanda anlattığım her şey güncelliğini koruyor. Birebir bugünü anlatmasam da, bugün var olan sorunların kaynağı olan yere, bir asır öncesine seyahat yapıyoruz.

Hüseyin: 1908, hemen arkasından 31 Mart Ayaklanması ve İttihatçıların tutumunu hangi bağlamda değerlendirebiliriz?

Ahmet Ümit: Özellikle Osmanlı'nın çöküşe geçtiği yıllardan itibaren bu topraklarda belirleyen, iç dinamiklerden çok dış dinamikler olmuştur. Osmanlı, çökmeye başlamışken, o dönemin aydınları bu tabloya bakıp gelişmiş ülkelerde monarşinin kalktığını, yerine burjuva ya da burjuva-demokratik hamlelerin geldiğini gördü. Biz buna yönelmeliyiz dediler ama, hal-

**Adnan Kemal
BAŞARAN**

**Hüseyin
ÇUKUR**

Hükümet, ülkeyi şu anda olağan yöntemlerle yönetemiyor. Güneydoğu'da bir iç savaş hâkim, gazeteler baskı altına alınmış durumda. Üstü örtülü bir darbe döneminden geçiyoruz. Dolayısıyla bugünkü iktidar, uygulamada İttihatçılar gibi davranıyor diyebiliriz.

Bu romanda anlattığım her şey güncelliğini koruyor. Birebir bugünü anlatmasam da, bugün var olan sorunların kaynağı olan yere, bir asır öncesine seyahat yapıyoruz.

kın böyle bir derdi yoktu. Asker-sivil aydınlar ise çok tecrübesizdi. Çok cesurlar, vatanseverler ama pratik bilgi ve tecrübeleri yok denecek kadar az. Aralarında en iyileri Ahmed Rıza. Osmanlı aydını açısından çok önemli bir şahsiyet. Fakat önce onun işbirliğine gidip sonra Rıza'yı tasfiye ediyorlar. Hal böyle olunca örgüt, örgütçülerin elinde kalıyor. Akıldan ziyade kaba kuvvetle, silahla sorunları alt edebileceklerini sanıyorlar. Ölüme gidecek kadar cesurlar ama bir süre sonra birbirlerini öldürmeye başlıyorlar. Merkezi Umumi, üç kişiye kadar düşüyor: Enver, Talat ve Cemal Paşa. Sona doğru, sadece Enver Paşa kalıyor... Bütün bunlar, teşkilat içinde büyük hayal kırıklığı yaratıyor. Kendileriyle çelişmeye başlıyorlar. Özgürlük derken, sırf liberal diye gazeteci öldürüyorlar. Buradaki asıl meseleyi şöyle görmek lazım: Büyük bir tecrübesizlik ama büyük bir vatan aşkı var ortada. Vatani kurtaralım, diyorlar ama nasıl yapacaklarını bilmiyorlar. Meşrutiyeti ilan ediyorlar ama padişah hâlâ koltuğunda ve imza atmaya devam ediyor. Buna karşın Mustafa Kemal daha radikal; gelir gelmez saltanatı kaldırıyor.

Adnan: Cumhuriyetin kurulmasından sonra İttihatçıların muhalefeti, yapılan reformlara oluyor çoğunlukla. Bir kafa karışıklığı da var orada.

Ahmet Ümit: Tabii. Mustafa Kemal'le İttihatçılar arasındaki mücadeleden çok, Mustafa Kemal'le Enver Paşa arasındaki mücadeleden söz etmek lazım. İdeolojik olarak aynı yerde durmalarına rağmen, kişisel olarak ciddi bir çekişmeleri var. Mesela, 31 Mart Ayaklanması'nı bastırmak için geliyorlar buraya. Komutan, Hüseyin Paşa. Mustafa Kemal de kurmay subay. Ama Mahmut Şevket Paşa onları durduruyor. Berlin'den Enver Paşa geliyor. Çünkü buraya giren kahraman olacak. Sonuçta, Enverlerin komutasında giriliyor. Bu ikili Trablusgarp'ta da karşılaşıyor daha sonra. Enver Paşa, Edirne'nin kurtuluşu sırasında başarısız operasyondan dolayı Mustafa Kemal ve Fethi Okyar'ı suçlarken, Mustafa Kemal de Enver Paşa'yı suçluyor. Çanakkale Savaşı'nda da Mustafa Kemal, lokal bir bölgede, Anafartalar'da çok önemli bir başarı sağlıyor. Enver Paşa cepheye geliyor ama onu tebrik

etmiyor. 1918'in 2 Kasım akşamı Talat Paşa, Enver Paşa ve Cemal Paşa bir Alman denizaltısıyla ülkeyi terk ettikten altı ay sonra Mustafa Kemal, siyasi bir aktör olarak ortaya çıkmaya başlıyor... İşleri iyi gitmeye başlayınca Enver Paşa, Mustafa Kemal'e mektup yazıp "Geri geleyim mi?" diye soruyor ama reddediliyor. Başta da söylediğim gibi, ideolojik değil kişisel bir liderlik ayrışması söz konusu.

Adnan: Ayrıca Mustafa Kemal, kirlenmemiş bir karakter diğerlerine göre...

Ahmet Ümit: Evet. Onlara göre elini kana bulamamış, Ermeni meselesine karışmamış, 1. Dünya Savaşı'na girelim dememiş; daha temiz bir karakter.

Hüseyin: O zaman şunu söyleyebilir miyiz; 1900'lerin başında İttihatçı olmaktan ziyade, 1908'den sonra İttihatçı kalabilmek daha önemli...

Ahmet Ümit: Abdülhamid iş başına bazı sözlerle geldi. Meşrutiyeti ilan edecekti. Etti de. Ancak iki yıl sonra, 1878'de, Rusların Yeşilköy'e kadar ilerlemesini bahane ederek meclisi kapattı, anayasayı askıya aldı. 1878-1908 arasındaki otuz yılda despotik bir yapı vardı. Sonrının İttihatçıları olacak Jöntürkler baskı altındaydı, sürüldüler, hapsedildiler. Aslında o zaman da İttihatçı olmak önemli bir mesele. Fakat 1908'den sonra İttihatçılık, gücü ele geçirdikleri için daha kolay.

Adnan: Özellikle 1. Dünya Savaşı sırasında...

Ahmet Ümit: Tabii. Şunu da söylemek lazım. Enver, Talat ve Cemal Paşa'nın büyük yolsuzluklarına şahit olmuyoruz. Ama şu var: Tehcir edilen Ermenilerin mallarına el konuluyor ama kişisel olarak bundan faydalanmıyorlar bildiğim kadarıyla. Mesela Talat Paşa, Berlin'de tütüncü dükkânı açıyor, hepsi bu. Büyük malvarlıkları yok ve hayatlarının sonuna kadar ideolojik olarak savaşımaya devam ediyorlar.

Adnan: Talat Paşa, ekmek ve peynirle kahvaltı yapan bir karakter zaten.

Ahmet Ümit: Öyle. Ama kuşkusuz ki, uyguladıkları bir yıkım politikası. Ülkeyi felakete sürüklüyorlar. Düşünce olarak ilerici sayılabilirler ancak yöntemleri açısından oldukça gerici. Daha sonra, 1. Dünya Savaşı üzerinden pay kapma savaşı verip emperyal güçlerle işbirliği yapıyorlar. Kürtler ve Ermenilere tehcir ve baskı uyguluyorlar.

Hüseyin: O zamanki İttihatçılar, "ileri demokra-

si” gibi bir kavramdan bihaber oldukları için, bu yıkımları formüle edemediler tabii...

Ahmet Ümit: (Gülüşmeler) Şöyle diyorlar aslında: Bir dönem böyle geçecek ama sonra demokrasiye geçilecek. Halbuki, nasıl başlarsan öyle devam edersin. Tıpkı günümüzde olduğu gibi. Çünkü kullandığın yöntem, amacını da belirler.

Adnan: Türkiye’deki siyasi hareketlerde İttihat ve Terakki’nin büyük ağırlığı var. Mustafa Suphi, Mustafa Kemal, Celal Bayar, Adnan Menderes, İsmet İnönü, Kâzım Karabekir ve pek çok isim bu gelenekten yetişmiş.

Ahmet Ümit: Abdülhamid döneminde öyle bir baskı var ki, o baskıya karşı herkes bir fikir savundu. O yıllarda bu fikrin sosyalizm olması beklenemez zaten. Paris Komünü 1871’de olmuş, Sovyetler Birliği henüz ortada yok...

Adnan: Romanınızda da değiniyorsunuz. 2. Meşrutiyet’ten sonra Selanik’te grevler patlamaya başlıyor. Romandaki Leon Dayı karakteri üzerinden dönemin sosyalistlerine ufak dokundurmalar var.

Ahmet Ümit: Doğru. Çünkü Marksistler, Bulgarlar arasında çoğunlukta. Yunan Marksistler, 2. Dünya Savaşı’ndan sonra, Yunanistan Komünist Partisi’yle birlikte çoğalmaya başlıyor.

Adnan: Yunanistan Komünist Partisi’ni kuranlar da Selanik’teki Yahudiler zaten...

Ahmet Ümit: Çok doğru. O dönemde Rum nüfusun çok Yahudiler var Selanik’te çünkü Selanik, Dersaadet’e göre daha kozmopolit bir şehir. Oradaki Yahudilerin amacı da İsrail devletini orada kurmaktı. Osmanlı’nın yıkılmasına da en fazla Selanik’teki Yahudiler üzülmüştür bence.

Adnan: Onları da zorla göç ettiriyorlar sonrasında, 1917 yangınıyla...

Hüseyin: Tekrar romana dönecek olursak, teknik olarak daha önceki romanlarınızdan farklı bir üslup ve kurgu var. Dolayısıyla “Katil kim?” sorusu da ortada yok. Katillerin kim olduğunu en başından beri biliyoruz. Bu tarihsel anlatıda, Müslüman Şehsuvar Sami’yle Yahudi Ester arasındaki aşk ve mektuplaşmalar, acaba klişe olur diye bir endişe yarattı mı? Çünkü benzer yöntemle yazılmış pek çok eser var.

Ahmet Ümit: Burada sıradışı olan şey şu: İttihatçı deyince, Şehsuvar Sami gibi bir karakter değil,

Yakup Cemil gibi bir karakter akla gelir. Yani belinde iki tabancası var ve çat çat gidip sıkıyor. Vicdanı olmayan adamlar... Tersine bir akış işleyip o adamların da bir vicdanı olabileceğini anlatmaya çalıştım. O nedenle Şehsuvar Sami karakterini yarattım.

O dönemde o kadar sert adamlar var ki, biz kurgulasak hayalcilikle suçlanırdık.

Bu sertliği yumuşatmak için

de hikâyeyi bir aşk üzerinden kurguladım. Bir de Paris bağlantısı çok önemli. Çünkü

İttihat ve Terakki’nin Fransa’yla bağı

yı koparırsanız, bir katiller sürüsü ortaya çıkar.

Bu sebeple romanda Ester’in olması, Şehsuvar’ın Paris’e,

Ester’in yanına gidecek olması

her zaman Fransa’ya gönderme yapmama olanak sağladı.

Bu aşk hikâyesi romanda olmasa, başından sonuna

kadar şu sorunun cevabını arayacaktık: Ölüm karşısında

korktu mu, korkmadı mı?

Şehsuvar’ın çıkmazı ise şuydu: Aşk karşısında inkılabı seçtim

ve başarısız olduk. Neden başarısız olduk? Bu sorunun

cevabını ararken de kendini ve yaptığı seçimleri sorgulamaya başlıyor.

Abdülhamid dönemi de böyleydi ve biz de ona benzemeye başladık!

Ben bir tarih anlatıcısı değilim ancak bu dönemi,

iki insanın kaderlerini nasıl değiştirdiği üzerinden

sorgulamak istedim. Bir edebiyatçının görevi, edebi

lezzetin dışında aydınlatmaktır da.

Adnan: Kitabın sonunda detaylı bir kaynakça da

var. İttihat ve Terakki dönemi, kaçma-kovalamaca

açısından polisiyeye de çok uygun bir tarihsel süreç

ve hepsi çok tartışılmalı karakterler. Öne çıkarılan

dışında, çoğunun hayatına vâkıf değiliz ancak,

Enver Paşa

Talat Paşa

Cemal Paşa

**İttihat ve Terakki’nin Fransa’yla bağı
koparırsanız, bir katiller sürüsü ortaya çıkar.**

bu karakterlerin üzerinde bir gizem perdesi de var.

Ahmet Ümit: Kuşçubaşı Eşref, Kara Kemal, Doktor Nâzım, Cavit Bey, Ahmed Rıza... Hepsi de çok önemli karakterler ve hepsi üzerine tek tek roman yazılabilir. Mesela Ahmed Rıza, o dönemde ateizm üzerine yazılar yazıp Fransa'daki pozitivistlerle tartışan biri. Büyük bir entelektüel. Ama bunlar unutturuluyor bize çünkü Kemalistler iktidara gelince, bizden önce hiçbir şey yaşanmadı saikiyle yaklaşıyor. Keza İzmir Suikastı suikast değil, bir girişimdir ama kişisel hesaplaşmalar açısından koz olarak kullanılmıştır. Çünkü Mustafa Kemal, bir yandan da korkuyor İttihatçılardan. Terakkiperver Fırkası'nı kapatma sebebi de bu korku. O idamların birçoğu haksızdır, pek çok insan suçsuz yere öldürülmüştür.

Hüseyin: O hesaplaşmanın izdüşümünü son yıllarda Türkiye'de de görüyoruz. Hesaplaşacak kimse kalmayınca da kendi içinde ayrıştığı unsurlarla başa sarıyorlar. Tarihsel olarak bir kesişme görüyoruz bu anlamda.

Ahmet Ümit: Bu, günümüz iktidarı için bir paradokstur. İktidarların olağan yöntemlerle yönetememesi gibi bir tanımlama vardır. Bu aslında

**Ahmet Ümit'ten
Dizi Önerileri:
True Detective,
Hercule Poirot,
The Wire, Luther,
How to Get Away
with Murder,
The Fall.**

devrimi oluşturan nesnel koşullardan biridir. *Devrim Teorisi*'nde de böyle tanımlanır. Hükümet, ülkeyi şu anda olağan yöntemlerle yönetemiyor. Güneydoğu'da bir iç savaş hâkim, gazeteler baskı altına alınmış durumda. Üstü örtülü bir darbe döneminden geçiyoruz. Dolayısıyla bugünkü iktidar, uygulamada İttihatçılar gibi davranıyor diyebiliriz. Rusya'ya kafa tutmamız bile benzerlik

taşıyor. O dönemde de Yavuz ve Midilli zırhlıları Rusya'yı bombalamıştı. Bence çok güçlü gibi görünseler de değiller. Sonun başlangıcını yaşıyor iktidar. Durumumuz kötü evet, ama ümitsiz değil. Çünkü tarihi, sınıflar yapar ancak bunu gönüllerine göre yapmazlar. Tarihin kendi mantığı vardır.

Hüseyin: Söyleşimiz oldukça politik bir düzlemde devam ediyor...

Ahmet Ümit: (Gülüşmeler) Bu, benden ve roman-dan da kaynaklanan bir durum sonuçta. Romanı okuyan herkes, ister istemez içinde bulunduğumuz dönemi hatırlıyor zira. Dinci gericilik dediğimiz şeyi neyin yarattığını iyi okumamız gerekiyor. Romanı özellikle "onların" okuması gerekiyor bence. Okuyup anlamaya çalışmaları lazım.

Hüseyin: Gelelim 221B'ye... İlk sayımızla okurlarımızı selamlıyoruz. Siz de yayın kurulumuzdasınız ve 2. sayıdan itibaren polisiye kuramı üzerine yazılarınızla aramızda olacaksınız. Polisiye, salt edebiyat olarak değil, dizi ve filmlerle beraber bir kültür haline gelmiş durumda.

Ahmet Ümit: Bir kırılma yaşadık. Polisiye küçüm-seniyor ve polisiye roman yazdığımızda garipseniyordu. Bu bitti. Kendimi övmek gibi olmasın ama kitap satışlarımdaki artış da bunun göstergelerinden biri. Bir diğer gösterge de, sadece polisiye edebiyat yayıncılığı yapan Labirent Yayınları'nın varlığı. Bu iki etkene, sadece polisiye kültürü üzerine yayıncılık yapacak 221B de ekleniyor. Ayrıca polisiye yazan arkadaşlarımızın sayısında da artış var ve değerli bir katkı sağlıyor edebiyata. Erol Üyepazarcı'nın emeklerini de unutmamak lazım. Kemal Tahir ve Peyami Safa'nın takma isimlerle polisiye roman yazdığı günlerden bugünlere geldik. Bu, şahane bir ilerlemedir. Ama, Türk polisiye dizilerinde bir sorun var. *Behzat Ç.* dışında iyi bir polisiye diziden bahsetmek çok zor. Yabancı polisiye dizileri izleyen ciddi bir toplam var üstelik, ben de onlardan biriyim. ■

NUR HANIMIN DERDİ

“Vay be, oğlum!” dedi Tefo, kadehini kaldırarak. “Vay bel!”
“Harbiden vay!” dedim kadehimi kaldırarak. “Hayata bak. Nereden nereye...”

Minyatür kaleler, komşu bahçelerin ağaçlarına da-

danmalar, akşamları komşu şikâyetlerinden bıkan ebeveynlerden azar işitmeler, hava karardığında bolumum pencereden yayılan anne çağrılar, koşturmalı, teması bol oyunlarda o sırada artık kime tutuksan onun peşine düşmeler, yaralı dizler, paslı çiviler, kırık tahta kasalar, itiş kakışlar, alt mahalleyle domatesli-yumurtalı savaşılar, uzuneşekler, saklambaçlar, bizden size kim düşerler, ilk aşklar, ilk keşifler... Vay ki ne vay!

Çocukluk arkadaşımız, mahalle arkadaşımız Özgür’ün kadehi bizimkilerle buluştu. Yirmi küsur sene önce, askerden döndükten sonra ani bir kararla, bize ani gelmişti tabii, tası tarağı toplayıp ta Kanada’ya gitmişti. Sonrasında ailesi bizim mahalleden taşınınca yıllarca haberleşmemiştik. Nihayet geçen sene, internete erişebilen hemen herkesin duruma göre can dostu, duruma göre başının belası Facebook’tan merhaba demişti. Meğer son on yıldır her yaz bir aylığına çoluk çocuk geliyorlarmış memlekete. Bu seferkinde görüşme kararı almış, onca sene sonra nihayet o gece rakı sofrasında buluşabiliştik.

Memnundu hayatından. Hemen her giden gibi başlarda ciddi sürünmüş, zamanla toparlanmış, iş kurmuş, kurduğu işi büyüttmüş, çoluk çocuğa karışmıştı. Sofraya oturmamızla başlayan elzem nostalji turu bitecek gibi değildi ve orta yaşı devirip yıllarca görmediği dostlarıyla bir araya gelenlerin iyi bileceği üzere, üçümüz de bitmesini istemiyorduk. Özgür, rakısını yudumladıktan sonra hasret ve kavuşma yüklü gülüşmeler arasında, “Fakat kardeşler,” dedi, “o, bu ayrı, ne biçim meşhur olmuştunuz ya... Helal valla. Bu arada, unutmadan, kitabını gelir gelmez

alıp okudum, Vedat. Bravo diyorum; eline sağlık.”

Yazarlığı henüz burnunda mandanız hafif kızardı. “Sağ olası, birader,” türü mırıldanmakla yetindi.

“E, başka var mı peki? Yazacak mısın daha?” “Bakalım,” dedim.

“Satışlar nasıl? İkinci baskı yakında gelir herhalde...”

Sen memleketi hepten unutmuşsun be ciğelim, demedim. Burayla oraları karıştırma; bizde sanatçı deyince akla anca şarkıcılar, mankenler, dizi oyuncular geliyor gibisinden yanıp yıkılmanın ne yeri vardı ne de anlamı vardı. Kadehimi tabağımın kenarında tıklatıp bir fırt daha çektim. “Bakalım,” dedim bir daha. “Erken henüz.”

“Heyecanlı işiniz ama... E, kim bilir neler görmüşsünüzdür. Anlatsanıza ya...” Dur, sakın ol gibisinden elini kaldırdı. “Romanlarına yazacaklarından değil, canım; şöyle mezelik bir şeyler yok mu?”

“Valla bilmem ki... Anlat deyince öyle hemen...”

“Nur Hanım,” dedi Tefo, lafımın ortasına dalarak. Anlamadan baktım ortağıma önce. Nur Hanım kim, diyecektim, sırtışımdan kimi kastettiğini çıkıverdim. Güldüm ya, esasen olay gülünç müydü, acıklı mı, emin değildim.

“Ha,” dedim rakımdan bir yudum alarak, “e, anlat o zaman.”

“Anlatıcı sensin,” dedi benim karafatma.

Mırın kırına girmeden, “Şimdi, hacım,” dedim Özgür’e bakarak, “mayıs başıydı galiba, bizim büroya bir adam geldi. Gerçek adını vermeyeyim, Asım Bey diyeyim; öyle meşhur biri değil, sen tanımazsın ama okurlar arasında bilen çıkabilir.”

“Hangi okurlar?”

“Karıştırma şimdi, dinle: Bu Asım Bey bir gece, bizimki gibi bir rakı sofrasında, arkadaşlarıyla muhabbetteymiş. Masadakilerden biri, bir jinekolog, tamam mı? Nur Hanım da bunun hastası. Kafayı çekiyorlar, gece son buluyor; mekândan çıkışta jinekolog arkada-

**Algan
SEZGİNTÜREDİ**

**“Nur Hanım,”
dedi Tefo,
lafımın
ortasına
dalarak.
Anlamadan
baktım
ortağıma
önce. Nur
Hanım kim,
diyecektim,
sırtışımdan
kim
kastettiğini
çakıverdim.**

şı, tam taksi çevireceklerken bunu kenara çekiyor ve 'Oğlum, ne öküz adamsın; azıcık dikkatli olsanıza,' türü giriyor. 'Türlü sakıncası var; şükret, vaktinde görüp çıkardım,' diyor. Seninki, kafa dumanlı zaten, anlamıyor tabii. 'Ne oluyor, ne diyorsun be?' diyor. Bunun üzerine jinekolog, Nur Hanımın o gün karın ağrısı şikâyetiyle muayenehanesine geldiğini anlatıyor. Neyse uzatmayayım, muayene, film vesaire derken kadının şeyinde..."

"Neyinde?"

"Ulan neyinde olacak? Kolunda, kulağında olsa öyle söylerim, değil mi?"

"Ha, pardon ya... E, ne varmış kadının şeyinde?"

"Prezervatif."

"Ne? Hadi canım? İçeride mi?"

"Valla... Doktor, herhalde arkadaşlar arasında söylemek istememiş ve bulduğu ilk fırsatta, oğlum, kadının içinde prezervatifin kalmış; hissiz misiniz, azıcık dikkat etsenize, cahil misiniz, yakıştıramadım yollu saymaya başlamış. Söylememesi lazım aslında tabii. Doktor-hasta mahremiyeti, etik vesaire. Herhalde içkinin gevşetmesi yüzünden. Sarhoş kafa, arkadaşlık falan... Neyse, işte, bizimki doktorun ne dediğini anlayınca kıpkırmızı olmuş."

Güldü Özgür. "Komikmiş yahu," dedi. "Yazık gerçi, ne biçim utanmıştır adam sahiden..."

"Utanmış mı, bilemem çünkü o değil esas mesele. Dinle, bak: Yaştı, oydu, buydu, artık neyse işte, Asım Beyle Nur Hanım, yataklarını epey süredir sadece uyumak için kullanıyorlarmış. Yani olay tamamen bitmemiş de, ayda yılda bir türü... Yalnız o da değil. Asım Bey prezervatif

kullanmazmış hiç."

"Hayda!" dedi Özgür. Bir anlığına kaş çattı. "Ha, yani diyorsun ki Asım Bey doğrudan..."

"E, yani. Karısının kendisini aldattığını düşünmüş. Doktora bir şey dememiş tabii; ya, işte, oldu öyle falan gibisinden geveleyip tüymüş."

"Kaç yaşında bu adam?"

"Elli altı... Karısı üç yaş küçük adamdan. İki çocukları var; biri evli, diğeri yurtdışında okuyor."

"Güzel mi kadın peki?"

"Ulan ne yapacaksın güzelliğini? Neyse, dinle işte. Adam..."

"Bir dakika, bir dakika... Kaç yıllık evli bunlar?"

"Otuz küsur. Niye?"

"Onca senelik evlilik... Hiç güvenmiyor muymuş karısına?"

"Oğlum, kadının içinden prezervatif çıkmış diyorum! Adam kendi kullanmıyor ve zaten yatağa nadir giriyorlar, ne güveni? Türkiye burası yahu! Neyse, dur iki dakika. Yerimiz dar, anlatayım şunu."

"Ne yeri?"

"Boş ver. Ne diyordum, hah, işte, adamın yaşadığı şoku, aklına gelenleri tahmin edersin; geçiyorum onları. Bizim vatandaştan bekleneceği üzere gidip kadıncağızın ağzını burnunu kırmaya, ciğerini eline vermeye de kalkmamış. Seviyor karısını; otuz küsur yıl, çocuklar vesaire. Ayrıca kadının o zamana dek herhangi bir yapmışlığı hiç yokmuş. Esas şok kısmı o zaten. Adamın aklından geçebilecekleri tahmin edersin. Asgariye inen cinsel yaşam, falan... Neyse, sonunda Asım Bey elinden geldiğince araştırmaya karar vermiş işi. Bulduğu ilk fırsatta kadının telefonunu, Facebook hesabını, e-postalarını falan karıştırmış."

"Yuh!"

"Yuh deme, birader. Öyle basit bir şüphe değil ki... Hani, ilk bakışta altından masum bir şey çıkabilir yollu düşünülecek bir durum değil çünkü işin içinde prezervatif var. Kanıt değil, tamam ama delil... Ne bileyim, çöp kutusunda falan bulsa kırk açıklaması çıkabilir dersin. Ama bulunduğ yeri, öyle böyle değil. Bir halt döndüğü kesin yani. Neyse. Asım Bey ne telefonda ne de diğer baktığı yerlerde herhangi alengir belirtisine

Çizim: Kübra Demir

rastlamış. Bu arada normal davranmaya, karısını gözlemeye çalışmış. Bir iki defa takip etmeye kalkmış. Hiçbir anormallik görememiş. İçi içini yemeye devam etmiş. Sonunda...” Durakladım, çatalın ucunda çıplak bekleyen lakerdanın ısıtmasına son verip devam ettim. “Ya, işte, bunun ahbaplarından birinin benzer bir işini halletmiş-tik; o zamandan biliyormuş bizi. Geldi, anlattı, senin sorduklarına benzer sorular sorduk, falan filan. Sonra standart çalışmaya giriştik, kadını takibe aldık. Bir aydan fazla, geceli gündüzlü peşinde dolandık.”

“Fark etmedi mi sizi kadın?”

“He, fark etti ama sağ olsun, şöhretimize halel gelmesin diye ses çıkarmadı,” dedim.

Güldü Özgür. “Pardon,” dedi, kadehini kaldırdı, tokuşturdu. “E, aldatıyor muymuş kocasını?”

“Yok... Yani yok derken, o kadar peşinde dolandık ama biz de bir şey bulamadık. Zaten oyun haricinde öyle çok faal bir kadın değil.”

“Oyun mu? Ne oyunu?”

“Kâğıt işte. İskambil.”

“Konkenci teyze mi?”

“Elli üç yaşa artık teyze denmiyor, gülüm. Devir değişti artık. Oyun da konken değil. Küt.”

“Küt?”

“Ya, oyun işte, be güzelim. Karıştırma şimdi.

Neyse, işte, izledik ve gördük ki Nur Hanımın bütün olayı bu. Haftada iki kere oyuna gidiyor, ayrıca bir, bazen iki defa da arkadaşlarıyla buluşuyor. Pastane, çay vesaire. Takip ettiğimiz süre boyunca iki kere mi ne alışverişe gitti,” -Tefo burada üç parmak kaldırdı- “ha, işte, üç kere. Gene arkadaşlarıyla. Hepsi kadın, hepsi aynı yaşlarda. Kadının şüphelenilen türden bir numara çevirdiğine dair hiçbir delil yoktu; oyun ve arkadaşlarıyla buluştuğu yerlerdeki garsondu, müşteriydi saymazsan yanına sokulan erkek varsa en fazla sinek olabilirdi.”

“Oyunda garson?”

“Ha, tabii... Değişti memleket, bilmiyorsundur sen. İlğimiz olmadığından biz de yeni öğrendik gerçi. Şimdi böyle yerler var. Kahve gibi ama değil. Oyun salonları. Yok, eskiden bildiklerinden değil. Sırf hanımlara hizmet veriyor bu dediklerim. Hani evlerde pastalı, börekli falan yapıldı ya...”

“Hâlâ yapıliyordur,” dedi Tefo.

“Tabii, tabii de, işte... Böyle yerler varmış bir süredir. Eve insan doldur, hizmet et vesaire yerine alıyorsun grubunu, sen oyununa bakarken mekân sahibi, çalışanlar falan pastanı, böreğini, çayını getiriyor. Yok, yok, kumarhane gibi değil; ortada dönen para, oyuncu başına otuz

Öyle. Doktor, Asım’a bu meseleyi söylememesi gerektiğini kabul ediyor tabii. Görüştüğümüzde utandığını söyledi ama işte, alkol vesaire. Yediği haltın nereye vardığından habersiz yalnız.

lira mı ne, öyle bir şey. Kumar tabii ama ufak çaplı, görmezden gelinecek türden. Kahvelerde çanak falan oynanması gibi. Neyse. İşte, oradaki garsonlar falan, onlarda bir şey yok. Hepsine baktık.”

“Hem kadını takip hem garsonları... Nasıl yapabildiniz?”

“Ha, onu da bilmiyorsun tabii. Adamlarımız var. Tüm takibatı biz yapmıyoruz. Ayrıca neyi ne kadar ve nasıl yapacağımızı, kimle konuşacağımızı da biliyoruz, rica ederim.” Gene durakladım, kadehimi tabak kenarında tıklatıp dikledim.

Tefo üçüncü dublemi koymak için şişeye uzandı.

“Kısacası, takipti, araştırmaydı, kadının dolap çevirdiğine dair hiçbir ize rastlamadık. Telefon kayıtlarını ele geçirmek haricinde aklına gelebilecek her şeyi denedik. Onlar için resmi izinler, resmi izin içinse makul suç şüphesi falan lazım zaten. Onun dışında Asım Bey kullanıcı adıyla, şifreydi verdi, kadının e-postasına da Face’ine de girdik; aklına ne gelirse hepsini yaptık. Velhasıl, oyun dışında evden çıkarak düzenli yaptığı hiçbir şey yoktu. Gözleyebildiğimiz kadarıyla eve Asım Beyden başka bir erkek girip çıkmadığına göre, aldatıyorsa dışarıda aldatması gerekirdi ve düzenli gittiği tek yer, oyun oynadığı mekândı. Orada da sadece hanım arkadaşlarıyla görüşüyordu.”

“E, belki kocasının durumu öğrenmesi üzerine sevgiliyle buluşmaya ara vermişti, ne biliyORSUnuz?”

“Asım Beyin prezervatif meselesini bildiğini bilmiyordu ki,” dedim. “Onca yıllık doktorunun etiği sallamayacağı aklına niye gelsin?”

“Harbi hıyarmış o da. Evlilik yıkmaya gider bu... Ayrıca etik...”

“Haklısın,” dedim elimi kaldırarak. “Ama doktorun neyi neden yaptığı, yaptığına açtığı yol kadar önemli değil.”

“Doktorla konuşmadınız mı peki?”

“İki dakika beklesen geleceğim ona da,” dedim.

“Doktorla konuştuk tabii. Prezervatif işi ortaya çıkınca Nur Hanım buna, Asım’la önceki gece, falan diye yalan atmış. Doktor-hasta mahremiyetine güvenmiş herhalde.”

“Normali o.”

Konuyu dağıtmamak için, ki dağılırdı biliyordum, Tefo'ya hiç bakmadan, "Bizim sekreter," demekle yetindim. "Oyuna, fala meraklıdır. Cana yakın kızdır, kolay arkadaşlık kurar.

"Öyle. Doktor, Asım'a bu meseleyi söylememesi gerektiğini kabul ediyor tabii. Görüştüğümüzde utandığını söyledi ama işte, alkol vesaire. Yediği haltın nereye vardığından habersiz yalnız. Asım'la sonra yine görüşmüşler ama bir daha bu konudan bahsetmemişler. Anlaşılmayacak şey değil. Şimdi... Kadının yalan söylemesi, evlilik dışı ilişki şüphesini iyice kuvvetlendiriyordu haliyle. Sevgilisiyle, varsa tabii, haberleşip ara verdiğini ya da sık değil, mesela ayda bir görüşüyor olabileceğini biz de düşündük. Takibe devam edecektik zaten ama bu oyuna gitme meselesi benle ilgilenenize kardeşim, diyordu âdeta."

"E, ne yaptınız? Kadın kılığına girip konkene gitmediniz herhalde?"

"İyy," dedim yüzümü ekşiterek. "Anlatmayayım istersen?"

Güldü bu, "Yok be," dedi. "Anlat işte."

"İyi. Kesmeden dinle o zaman. Şimdi, bu Asım Bey, başka cinsliklerini bilmem tabii, hesabını feci bilen bir adam. Tamam mı? Hah, işte, ne yapsak nasıl halletsek derken aklımıza, bu şüphelenilen sevgilinin genç olabileceği geldi..."

"Jigolo mu?"

"E, işte... İşin içinde para ilişkisi de olabilir mi dedik ki aslında para hareketlerini incelemek, bizim işin ilk adımında yapılması gereken şeylerden... En baştan bakmamız lazımdı anlayacağın. Hiç kaş göz oynatma. Neyse, Asım Beye sorduk. Mümkün değil, dedi. Şimdi... Bunlar tanıştıkları sırada Nur Hanım çalışıyormuş. Asım Bey, kadın dediğin evinde oturacak tarzı feci kıskanç, şüpheli adamlardan. İşte, aşktı, neydi, bilmiyorum, Nur Hanım razı gelmiş ev kadınlığına. Anlayacağın, Asım Bey buna haftalık verirmiş hep. Onu da alışverişi şu kadar, gezmeye bu kadar türü hesaplayıp verirmiş."

"Fena be..."

"Öyle. Zor hayat. Gerçi kadına sormak lazım. Neyse... Ha, bir de ek kart çıkartmış kadına. Yalnız, kart deyince öyle kadına ekonomik serbestlik tanıma falan gelmesin aklına. Kadıncağızın, ek kartı sadece zoraki durumlarda kullanmasına izin vermiş. Ekstreleri falan, daima kontrol ediyormuş. Ama onca sene evlilikten sonra ufaktan güvenmeye mi başlamış, neyse işte, bakmış

kadıncağızın kartı doğru dürüst kullandığı yok, yavaştan bırakmış peşini. Biz söyleyince, hanidir bakmadığı, birikmiş hesap özetlerini apar topar kontrol etmiş. Hemen bizi aradı tabii."

"Ne bulmuş?"

"Nur Hanımın doktora gittiği günden iki gün önce altı yüz lira nakit çektiğini."

"E, ne var bunda? Altı yüz lira..." Durdu, kafadan Kanada dolarına çevirdi herhalde, "az değil ama çok para da değil yani."

"Ama uyumsuzluk," dedim. "Nur Hanımın oyunda, arkadaşlarıyla çıktığında falan ne kadar harcayacağı hesaplı; Asım Bey ona göre harçlık veriyor. Kredi kartınıysa anca, o da ayda yılda bir, üst baş türü alışverişi çıkarsa kullanıyor. Doğum günlerinde falan. Ama nakit çekim hiç yok."

"Aha!" dedi Özgür.

"Aha ya!" dedim. "Biz de öyle dedik. Gelgelelim, çektiği parayla ne yaptığını anlamak için fatura, fiş falan lazımdı. Asım Bey, kadıncağızın oyuna gittiği bir gün evi altüst etti, bulamadı. Tabii her ne aldıysa fişini, faturasını çöpe atmış olabilirdi. Üzerinden bir ayı aşan zaman geçtiğinden çöpünü karıştırmak da işe yaramayacaktı. Özü, kadının altı yüz lirayı çekip nereye harcadığının yasal bir kanıtı yoktu. Varlığından kuşkulanılan sevgiliye vermiş olabilirdi. Ancak bir ipucu vardı: Nur Hanım parayı oyun gününden bir gün önce çekmişti." Özgür'ün kaşları çatıldı yine. Araya girmesine izin vermedim. "Asım Bey paranın hesabını soracaktı aynı gün ama Allahtan suçu kanıtlanmamış herkes falan filan, diyerek engelledik. Sonra devreye Nilgün'ü soktuk."

"Nilgün?"

Konuyu dağıtmamak için, ki dağılırdı biliyordum, Tefo'ya hiç bakmadan, "Bizim sekreter," demekle yetindim. "Oyuna, fala meraklıdır. Cana yakın kızdır, kolay arkadaşlık kurar. İşte buna anlattık, kabul etti ve Nur Hanımın oyun günlerinde mekâna gitmeye başladı. Gel, git, derken Nur Hanımın grubuna takıldı, tanıştı vesaire."

"Ne kadar sürede oluyor bunlar?"

"Bir aydan fazla. Bunlar, bunlar dediğim, Nur Hanım ve arkadaşları, umduğumuz gibi pek sevdiler bizim Nilgün'ü. Bir süre sonra oyun grubuna aldılar. Bu arada biz takibi kesmedik tabii. Ama üç aya yakın süre boyunca Nur Hanımın hiçbir yamuğunu göremedik. Nilgün'e tabii Nur Hanımla özellikle yakınlaşma talimatı vermiştik; sonunda o sayede çözüldü iş zaten."

"Nasıl?"

"Oyun grubundaki kadınlardan biriyle, Ayşe diyelim adına, küsmüş Nur Hanım. Neredeyse üç aydır."

“E, ne alaka?”

“Bu prezervatif olayının patladığı sıralarda kavga etmişler. O zamandan beri konuşmuyorlarmış. Ama oyuna devam tabii. Masada birbirleriyle hiç konuşmuyor, göz göze bile gelmemeye çalışıyorlarmış. Nilgün bunu söyleyince, fazla abartmadan üzerine gitmesini istedik. Başta epey mırın kırın etti Nur Hanım ama sonunda, sonunda dediğim, Nilgün’e dert yanacak ölçüde samimiyet ilerledikten sonra meseleyi anlattı. İyi ki de öyle oldu; veriyle, delille, mantık yürütmeye çok zor çözerdik açıkçası.” Nilgün’ün, “Erkek kafasıyla hayatta çözemezsiniz,” deyşi geldi aklıma. Neymiş, kadın ruhundan, ihtiyaçlarından falan hiç anlamıyormuşuz. Bizimki kadar erkek merkezli toplumlar falan filan işte. Haklıydı gerçi. Kadehimi yine tabak kenarıyla buluşturdum, bir yudum çekip Özgür’e sııttım. Gene kaşları çatıldı bunun. Gülerek, “Haydi, buyur hacım,” dedim. “Ne dersin, ne çıktı sonunda sence?”

Dudak büktü. “Ne bileyim!” dedi. “Dedektif sizsiniz. Anlat işte.”

Pek ukala gülümsedim, “Peki,” dedim. “Kıyamayacağım sana. Şimdi... Nur Hanım karın ağrısı şikâyetiyle doktora başvuruyor. Sonunda kadının rahminden bir adet prezervatif çıkıyor. Bunun üzerine kadın, doktora, kocasıyla iki gece önce yattıkları yalanını atıyor. Kocasının durumu öğrenince haliyle aldatıldığı zannına kapılıyor. Haliyle çünkü demin dediğim gibi prezervatif, delil, başka yerde bulunsa başka açıklamaları olabilir. Ama öyle değil. İçerideyse ve içeri sihir yapıp kendi başına girmemişse bir şeyle girmeli, değil mi? E, prezervatif neye takılıyor, o da belli. Bir de uzun süredir cinsel hayatlarının hareketi neredeyse tümünden kaybetmesi düşünüldüğünde adamın aldatıldığı sonucuna varması ilk elde normal görünüyor. Şimdi...”

“Ya, Vedat be!” dedi Özgür. “Özeti bırakıp sadede gelsen... Romancısın, tamam da...”

“İyi, aman,” dedim. “Peki. Hacım, Nur Hanım, cinsel açıdan pek sıradan, cinsel hayatının sö-nüşüne pek kayıtsız görünmekle birlikte aslında öyle değilmiş. Artık fizyoloji meselesi midir, psikoloji mi, orasını bilmiyorum. Anlayacağın, o anlamda ıstırap çekiyormuş kadın. Tamam, uzatmıyorum: Arkadaşlarına laf arasında açmış derdini. İşte, bu Ayşe Hanım var ya, kavga edip küstüğü... Hah, bu kadın da Nur Hanıma diyor ki, benim beyim de yıllardır bana el sürmüyor; gel, beni dinle, benim yaptığımı yap.”

“Yani?”

“Vibratör...”

“Vibratör mü?”

“Ya. Dur, dinle: Nur Hanım, ay, nasıl, olur mu öyle şey türü istemem, yan cebime koy çekmiş önce ama sonra akli yatmış. Ayşe Hanım buna, al bir tane, bak, çok işe yarıyor diye ısrar etmiş. İnternette falan sipariş edersin, demiş. Nur Hanım, kocasının, epeydir bakmadığı hesap özetine bakacağı tutar korkusuyla olmaz, demiş. Onun üzerine Ayşe Hanım, sen bana ver parayı o zaman, ben ısmarlarım; benimkinin öyle saplantıları yok, bakmaz hiçbir masrafıma, demiş. Hatta ısmarlayayım, o gelene kadar da benimkini vereyim, dene, bak ne biçim, demiş. Nur Hanım, artık akli nasıl başından gittiyse nakit çekişinin dikkatten kaçacağını umarak, oyun gününden önce parayı çekmiş. Oyun günü de Nur Hanım, Ayşe Hanıma parayı, beriki de Nur Hanıma vibratörünü, emaneten tabii, vermiş. Sonrası hem acıklı hem komik... Nur Hanım ertesi gün, Asım Bey işe gittikten sonra aleti denemeye kalkıyor. Ama dur, diyor, bu Ayşe’nin... Hijyen falan... İyyy, diyor ama ateş şalvara düşeli çok olmuş... Gözünü karartıyor, kalkıp çıkıyor evden, semtin uzağında, tezgâhında kadın duran bir eczane buluyor, prezervatif alıyor, fişini elbette ilk bulduğu çöp kutusuna...”

“Dur ya,” dedi Özgür. “Yani kadıncağыз prezervatiği vibratöre takıp... Hey Allahım ya!”

“Öyle işte... Ne, nasıl sorularına hiç girmiyorum. Kazayı fark edince hemen karnım ağrıyor bahanesiyle doktoruna gidiyor. Adamın ketum kalacağına güveniyor tabii kadıncağız. Sonrası malum işte.”

“Vay be! Yazık yahu.” Durdu Özgür, düşündü biraz. “Ayşe Hanımla niye küsmüşler peki?”

“Nur Hanım, başına gelenden fena ürkmüş...”

Vibratörle prezervatif kutusunu torbaya koyup gitmiş, Ayşe Hanımın kapısına dayanmış. Ayşe, demiş, ben vazgeçtim bu işten. Paramı geri ver, al şu melaneti. Ayşe Hanım vibratörünü geri almış tabii ama pışık, parayı hayatta geri vermem ve ayrıca çoktan ısmarladım kızım seninkini, deyince girmişler birbirlerine.”

“Hay Allah ya... Hem komik hem de düşününce acıklı.”

“Öyle. Bizim memleket işte.”

“Bunlar ortaya çıkınca Asım Bey ne yaptı peki?”

“Ne yapacak? Şaşırdı tabii. Teşekkür etti, paramızı ödedi. Sonrası ne oldu, bilmiyoruz. Ama nahoş bir haber almadık. En azından evlilikleri kurtulmuştur herhalde... Neyse, haydi bakalım,” diyerek kadehimi kaldırdım: “Şerefine, Özgürçüğüm. Artsın, eksilmesin; taşsın, dökülmesin.” ■

EVET, MILLENNIUM “DEVAM” EDİYOR!

Ceyhan
USANMAZ

Charles Dickens'in Edwin Drood'un Gizemi romanını biraz daha gizemli kılan, bir adım daha ön plana çıkaran özelliği, klasik polisyelerin olmazsa olmaz “Katil kim?” muammasını belki de en keskin haliyle barındırması.

Charles Dickens, hiç beklenmedik bir anda hayatını kaybettiğinde 58 yaşındaydı. Kuşkusuz, her ölüm gibi erken bir ölüm-dü Charles Dickens'ın-ki de ama en azından ardında *İki Şehrin Hikâyesi*, *Oliver Twist*, *Büyük Umutlar*, *David Copperfield* gibi “sağlam” bir miras bırakmıştı. Bu ilk akla gelenlerin yanı sıra, geride kalan diğer kitaplarından biri de *Edwin Drood'un Gizemi* isimli romanıydı; üstelik tam da, evinde bütün gün bu romanı üzerinde çalıştıktan sonra fenalaşmış ve bir daha bilinci yerine gelmemişti Dickens'ın. Diğer bir deyişle bir “son roman”, *Edwin Drood'un Gizemi*... Ama aynı zamanda, Dickens'ın beklenmedik ölümü nedeniyle yarım kalmış bir roman.

Bir taraftan da edebiyat tarihindeki tek yarım kalmış roman, *Edwin Drood'un Gizemi* değil. Yazarların bir şekilde kafalarındaki planlara ulaşabilseydik sayı bir hayli artardı tabii ama haberimizin olduğu yarım kitapların sayısı, öyle hiç de azımsanacak gibi değil. Örneğin *Son Düş* romanı, olayların daha da hareketleneceği izlenimi uyandırdığı anda biter. Çünkü 44 yaşında kalp krizi sonucu hayata veda eden F. Scott Fitzgerald, *Son Düş*'e son noktayı koyamamıştır. Aynı şekilde Albert Camus'nün *İlk Adam*'ı da yarım kalmış bir roman. Yayıncısı ve yakın arkadaşı olan Michel Gallimard'ın arabasında geçirdiği kazada hayatını kaybetmişti Albert Camus. Kazanın yaşandığı bölgede yapılan araştırmada bulunanlardan biri de, Camus'nün *İlk Adam* isimli bu otobi-yografik romanının elyazmalarıydı. Kimi zaman noktasız, virgülsüz, hızlı bir yazıyla, kalemin akışınca yazılmış 144 sayfalık bir metin biçiminde olan elyazmaları sonradan, Camus'nün eşi Francine Camus'nün yaptığı ilk daktilo edilmiş biçiminden yola çıkılarak düzenlenir ve 1994'te kızı Catherine'in çabalarıyla yayımlanır.

Ayrıca, yarım kalan romanlar için uzağa gitmeye de gerek yok aslında. Adını daha çok *Aylak Adam* ve *Anayurt Otel*i romanları vesilesiyle andığımız Yusuf Atılgan, kalp krizi sonucu Moda'daki evinde hayatını kaybettiğinde tam da *Canistan* romanı üzerinde çalışıyordu mesela; henüz tamamlayamamıştı. Sevim Burak da ileri derecede seyreden kalp rahatsızlığı nedeniyle yattığı Haseki Hastanesi'nde hayata veda ettiğinde, *Ford Mach 1*'i ardında tamamlanmamış olarak bırakmıştı. Kısacası hem dünya edebiyatından hem de Türkçe edebiyattan yarım kalan kitaplara ilişkin örnekleri çoğaltmak mümkün. (Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Aydaki Kadın*'ı, Robert Musil'in *Niteliksiz Adam*'ı, Oğuz Atay'ın *Eylembilim*'i, Bilge Karasu'nun *Lağımlarınası ya da Beyoğlu'su* ya da Tezer Özlü'nün *Kalanlar*'ı nasıl unutulabilir...) Fakat bütün bu saydığımız romanlar arasında Charles Dickens'ın *Edwin Drood'un Gizemi* romanını biraz daha gizemli kılan, bir adım daha ön plana çıkaran özelliği, klasik polisyelerin olmazsa olmaz “Katil kim?” muammasını belki de en keskin haliyle barındırması. Bazı uzmanlar tarafından klasik anlamda ilk “gerçek” polisiye roman olarak anılan *Edwin Drood'un Gizemi*'ni bitirdiğimizde, hikâyedeki “Katil kim?” sorusuna yanıt alamıyoruz!

Kuşkusuz kitabın bu sır perdesi, o günden bu yana birilerini harekete geçirmekte gecikmemiş. Farklı yazarlar tarafından yazılan “devam” metinlerinin sadece tanınmış olanlarının bile 150'den fazla olduğu söyleniyor. İlki, Dickens'ın ölümünden hemen sonra, 1870 yılında T. C. De Leon tarafından ABD'de, sonuncusu ise Ulrike Leonhardt tarafından 2001 yılında Almanya'da yayımlanmış... *Edwin Drood'un Gizemi* için yapılan bütün bu devam denemeleri, bir “oyun” aslında; bir edebi bulmacaya dair geliştirilen çözümler olarak adlandırılabilir. Çünkü bir taraftan da, özellikle çok satan polisyeler söz konusu olduğunda daha “ciddi” devam romanlarına sıklıkla rastlıyoruz. (Buradaki

“ciddi”den kastımız, devreye ekonomik kaygıların girmesi.) Türkçeye de çevrilenlerden örnek verecek olursak; Sophie Hannah’ın kaleme aldığı *Monogram Cinayetleri* romanı, Agatha Christie’nin unutulmaz karakteri Hercule Poirot’nun yeni bir macerası. Anthony Horowitz’in yazdığı *İpek Evi* ve *Moriarty* romanları da yeni birer Sherlock Holmes hikâyesi. (Bu arada Horowitz, aynı zamanda yeni James Bond romanının da yazarı, diğer bir deyişle kendisi hem bir Conan Doyle hem de bir Ian Fleming!) Üstelik bütün bu devam romanları “kitabına uygun” şekilde yayımlanıyorlar: *Monogram Cinayetleri* “Agatha Christie Vakfı’nın onayıyla” sürülüyor piyasaya; *Moriarty* romanı, “Conan Doyle Vakfı Onaylı Yepyeni Bir Sherlock Holmes Macerası” olarak nitelendiriliyor. İşte böylesi devam romanlarına, *Edwin Drood*’un *Gizemi* için yazılan devam romanlarına baktığımız gibi masumane bakamıyoruz çoğu zaman. Sanki bu devam romanlarının arka planında tamamen, aslında “satış rakamları durmasın, devam etsin” anlayışının yattığı görüşünden sıyrılmamız kolay olmuyor. Ayrıca, artık ikonlaşmış karakterler söz konusu olduğu için beklenti de yükseliyor ve çoğu zaman beğenemiyoruz da.

İşte tüm dünyada, özellikle yakın dönemde Kuzeyli polisiye hikâyelere (roman ya da televizyon dizisi, hiç fark etmiyor) olan -aşırı- ilginin başlangıcında yer alan Stieg Larsson’un *Ejderha Dövmeli Kız*, *Ateşle Oynayan Kız* ve *Arı Kovanına Çomak Sokan Kız*’dan oluşan *Millennium* serisi de bütün bu söz ettiğimiz sürecin içinde değerlendirilebilir. *Millennium* serisi, yazarının 50 yaşında, beklenmedik bir şekilde kalp krizi

geçirerek hayata veda etmesi sebebiyle yarıda kalmış bir seriydi. Bir üçleme olarak kalmıştı, oysa Larsson’un dördüncü roman üzerinde çalıştığı biliniyordu; hatta *Millennium*’u 10 kitaplık bir seri olarak planladığı da söyleniyor. Evet, yarım kalmışlık söz konusu ama *Millennium* üçlemesini Dickens’in romanıyla aynı kategoride değerlendirmiyoruz. Elimizdeki üçlemede yarım kalan bir hikâye yok çünkü; ancak şimdilerde, yazının ikinci kısmında aktardığımız bir “devam romanı”yla karşı

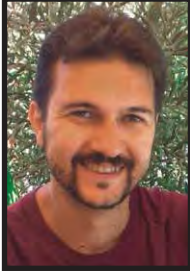
karşıyoruz. *Millennium* serisi, tıpkı Stieg Larsson gibi kökeni gazeteciliğe dayanan bir yazarın, David Lagercrantz’ın kaleme aldığı *Örümcek Ağındaki Kız* romanıyla “devam ediyor”... Larsson’un iki karakteri -Lisbeth Salander ve Mikael Blomkvist- kuşkusuz David Lagercrantz’ın romanı *Örümcek Ağındaki Kız*’da da başrolde. Zaten kitabın çıkış noktasında, okurların bu iki karaktere olan düşkünlükleri, onları yeniden aralarında görme istekleri var. Romanın bütününde, beklenildiği gibi Lagercrantz, Larsson’un tekniğini devam ettiriyor gibi görünüyor. Fakat bizim beklentimiz o kadar yüksek ki aynı atmosferi yakalayamamış mı acaba, diye sormaktan geri duramıyoruz. Çok mu fazla karakter var; özellikle ilk bölümlerde Salander ve Blomkvist bu kalabalık arasında biraz kaybolmuş mu, hikâye biraz dağılmış mı?

Öyle ya da böyle, aslında yeniden bir *Millennium* hikâyesi okumak müthiş bir zevk. Salander ve Blomkvist’le birlikte yeniden Stockholm sokaklarında dolanmak sıkı takipçiler için paha biçilmez değer. Ama yine bir üçleme olarak tasarlanan bu devam romanı ve hatta bu “yeni seri”nin de sinemaya aktarılacağı haberleri bir “doymak bilmezliğin” ifadesi mi aynı zamanda? Damakta kalan son bir tat vardı, öyle kalması daha mı hayırlıydı? ■

TUHAF AMA TANIDIK BİR CİNAYET

**Yankı
ENKİ**

Bir bilimkurgu ve polisiye yazarı olmasının yanında önemli derlemelerin de editörlüğünü yapmış bir akademisyen olan Lucy Sussex, geçtiğimiz aylarda sadece polisiye okurlarını değil aynı zamanda yayıncılık dünyasını da ilgilendiren bir kitap yayımladı. *Blockbuster! Fergus Hume & The Mystery of a Hansom Cab* başlıklı bu kitapta Sussex, 1886'da Avustralya'da yayımlanan ve polisiye tarihinin ilk eserlerinden biri olarak kabul edilen, Fergus Hume'un yazdığı *Kupa Arabası Cinayeti* adlı romanın yayımlanma öyküsünü anlattı. Türkçeye geçtiğimiz yıllarda çevrilen ama asla klasik bir polisiye olarak ön plana çıkmayan *Kupa Arabası Cinayeti*, Arthur Conan Doyle'a ilham verdiği iddia edilen ve zamanında da ilk Sherlock romanı *Kızıl Dosya*'dan daha çok ses getirmiş bir kitap. Lucy Sussex de kendi eserinde bu kitabın "biyografisini" anlattığını söylüyor. Kitabın "best-seller" oluşunun ve yazarı Fergus Hume'un yüksek satış rakamlarından bir gelir elde edemeyişinin ilginç öyküsünü anlatıyor. Anlaşılan o ki *Kupa Arabası Cinayeti*, kitabı Türkiye'de 2007'de yayımlayan Erko Yayıncılık haricindeki birçok yayıncının gözünden en azından son on yılda kaçmış olsa da Batı'da, özellikle Sherlock öncesi bir polisiye olarak önemini korumaya devam ediyor. 1880'lerin ortasına doğru Avustralya'ya yerleşen İngiliz yazar Fergus Hume'un ilk olarak 1886'da kendi imkânlarıyla bastırıldığı bu kitap, ertesi yıl, A. C. Doyle'un *Kızıl Dosya*'sıyla yakın tarihlerde İngiltere'de yeniden yayımlandı ve ilk Sherlock romanını satış rakamlarıyla geride bıraktı. Ne var ki Doyle'un kahramanı yıllar içinde eserlerin önüne geçerek popüler kültürün bir parçası olup ölümsüzleşirken, *Kupa Arabası Cinayeti* belki

de Sherlock gibi bir başkahramanın veya Watson gibi bir yan kahramanın yokluğu nedeniyle gölgede kaldı. Hume, kitabın adından da anlaşılacağı gibi, bir kupa arabasında, yani bir nevi faytonda işlenen bir cinayetin gizemli öyküsünü anlatıyor. Maktulün arabaya binış anında yanında olan, onunla birlikte arabaya binip daha sonra inen bir şüphelimiz var, ama o şüphelinin kimliği de "şüpheli" olduğu için tanıkların ifadeleri de bu gizemi bir yere kadar aydınlatabiliyor. İşte Hume bu noktada bir Viktoryen dönem eserinden beklenebilecek bir oyuna davet ediyor bizi. Tıpkı A. C. Doyle, Bram Stoker ya da Robert Louis Stevenson'ın eserlerinde karşılaştığımız gibi, "beyefendi" görünümünün, smokinli ya da takım elbiseli saygın kişiliğinin altında bir katil yatan 19. yüzyıl erkeğinin hırslarını, arzularını yerleştiriyor bu cinayet öyküsünün temeline. Cinayetin sebebi, tıpkı Sherlock'un

Lucy Sussex

Viktoryen dönemin yazarları bize hep Londra'nın kasvetli atmosferini, karanlık sokaklarını, şehrin bir labirenti andıran yapısını vurgularken, kahramanların dekadan hayatlarına da dikkat çekerler.

Watson'a hep söylediği gibi "çok basit" olsa da, Viktoryen dönemin dekadan atmosferini bir romana yerleştirmek ve cinayetin şüphelilerini de alttan alta bir dönem eleştirisi yaparak sezdirmek hiç basit değil ama Fergus Hume bunu ustalıklı başarıyor.

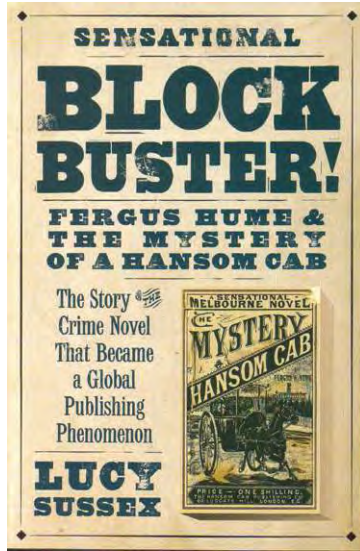
İngiliz bir yazarın elinden çıkan bu romanın en ayrıcalıklı yanı ise olayların Stevenson ya da Doyle'un eserlerinde olduğu gibi İngiltere'de değil, Avustralya'da, Melbourne şehrinde geçmesi. Viktoryen dönemin yazarları bize hep Londra'nın kasvetli atmosferini, karanlık sokaklarını, şehrin bir labirenti andıran yapısını vurgularken, kahramanların dekadan hayatlarına da dikkat çekerler. 19. yüzyılın bilimkurgu, gotik, polisiye gibi spekülasyon türlerinde Aydınlanma Çağı'nın izleri oldukça aşîkârdır. Aydınlanma'ya karşılık karanlığın ortadan kaybolmadığını gösteren, bize hâlâ aydınlanmayan sokakların kaldığını, izbe köşelerde, tekinsiz sokaklarda insanın içindeki karanlık yanın ortaya çıktığını anlatan birçok eser, bu türlerin olgunlaştığı dönemin egemen zihniyetini de yansıtır. Fergus Hume ise Avrupa ve özellikle İngiltere'ye has bu dekadan temayı alıp Avustralya'ya taşıyor. Melbourne'un de en az Londra ya da Paris kadar karanlığa gebe sokaklara sahip olduğunu gösteriyor. Bu yanıyl bir yadırgatma etkisi sağlıyor; dönemin diğer eserlerinin aksine maktulü, suç mahallini ve zanlılarını Avrupa'dan çok uzağa, Avustralya'ya taşıyor ama kahramanlarının İngiltere'yle olan bağlantısını da metin içinde kurulamaktan geri kalmıyor. Göçmen bir cinayet öyküsü anlatıyor Hume; İngiliz benzerlerinden alışık olduğumuz tanıdık bir yapıyı alıp tuhaf karşılayacağımız bir coğrafyaya taşıyor. Belki de böylece çizmeye çalıştığı büyük resmi, Viktoryen dönemin ikiyüzlü (ve bu yüzden de her daim gizemli) karakterlerini, her ne kadar "beyefendi" de olsa insanın içinde bir suçlu taşıyabildiği hakikatini daha etkili biçimde yansıtmış oluyor.

Kupa Arabası Cinayeti, tuhaf ama tanıdık, uzak ama yakın bir cinayetin öyküsünü anlatıyor. Ayrıca Fergus Hume'un bu romanda birçok yazara ve esere gönderme yaptığını da belirtmek gerek. *İngiliz Posta Arabası* ve *Güzel Sanatların Bir Dalı Olarak Cinayet* gibi kitapların yazarı Thomas de Quincey'ye ve hem korku hem de suç öyküleri

İngiliz bir yazarın elinden çıkan bu romanın en ayrıcalıklı yanı ise olayların Stevenson ya da Doyle'un eserlerinde olduğu gibi İngiltere'de değil, Avustralya'da, Melbourne şehrinde geçmesi.

yazan E. A. Poe'ya sık sık atıfta bulunan Hume, bize 19. yüzyılın panoramasını aktarırken, suç ve cinayet söz konusu olduğunda bu yazarların ne kadar revaçta olduklarını da hatırlatmış oluyor.

Kupa Arabası Cinayeti, Sherlock Holmes romanlarından farklı olarak konuya, yani cinayete ilk sayfadan giren ve bir polisiyeden beklendiği üzere gizemini, sürükleyiciliğini finale kadar koryuyan bir roman. Diğer yandan, az önce söylediğimiz gibi tek bir dedektifin ya da kahramanın ön plana çıktığı bir öykü anlatmıyor Fergus Hume. Sadece katilin değil maktulün de meçhul olduğu bu öyküde karşımıza birbirine rakip iki dedektif, cinayetin aydınlatılmasında en az bir dedektif kadar önemli bir rol oynayan bir avukat ve birkaç da şüpheli çıkıyor. *Kızıl Dosya*, *Bas-kervillerin Köpeği* ya da *Dörtlerin İmzası* gibi Sherlock Holmes romanlarıyla karşılaştırsak, bu kitabın kurgusunun daha basit olduğunu, kahramanların, katilin ya da maktulün öykü-

lerinin çok komplike olmadığını söyleyebiliriz. Elbette hem anlatıcı hem de kahraman olarak Watson gibi bir karakterin yokluğu ve Fergus Hume'un öyküsünü üçüncü tekilden anlatması da önemli bir üslup farkı yaratıyor. Romanın en sürükleyici sahneleri ise şüphelilerin sorgulanma anlarında ortaya çıkıyor. Günümüzün suç romanlarında, filmlerinde ve hatta dizilerinde hâlâ etkileyici bir rol oynayan sorgulama sahnelerinin, 135 yıl önce yazılmış olan bu kitabın çağdaş okurları etkilemesindeki en güçlü unsur olduğunu belirtmek mümkün.

Kupa Arabası Cinayeti, Lucy Sussex'in kitabında anlattığı gibi 1880'li yıllarda bir "best-seller" haline gelmiş, satış adedi beş yüz bin barajını geçmişti ama günümüzde, artık bir "best-seller" değil, tıpkı Sherlock Holmes kitapları gibi bir "long-seller" olarak görmek gerekir bu gölgede kalmış, hakkı verilmemiş klasığı. ■

KATİL UŞAK DA DEĞİL ARTIK MISS MARPLE

**Esra
ERTAN**

Sinema geleneğini kendi dinamikleri çerçevesinde eğip büken, yepyeni bir anlayışla seyirciye bir izlek okuması öngören diziler hayatımıza gireli oldukça uzun bir zaman oldu. Neredeyse fetişleşmiş tüketim markalarının yeni sezonlarını takip eder gibi, bizler de seyirci olarak özel ve ulusal kanalların (bahsedeceğimiz konu hasebiyle Amerikan televizyonlarını işletiyoruz bu noktada) iddialı yapımlarını, kendimize özel bir haz alanı yaratarak beklemeye koyulduk bile. Üstelik dizi sektörünün yıllar içerisinde geçirdiği dönüşümü göz önünde bulundurursak roman sanatının argümanlarıyla metinlerini inşa ettiklerini görüyoruz. Bu epizodik yapıyla (*Dexter*; s.5, e.1, *My Bad/Benim Hatam*; s.5, e.2, *Hello Bandit/Merhaba Haydut* vb.) uzun soluklu bir hikâyenin tek tanığı olma “ayrıcılığına” erişen yeni bir izleyici/okur profili de karşımıza çıkıyor bu sayede.

Türlerin melezlendiği ve böylelikle ortaya çıkan yeni metinlerin sunduğu seyir deneyiminin bir anlamda kişisel yolculuklarımızı da renklendirdiği söylenebilir. Suç, polisiye ve gerilim unsurlarının harmanlandığı metinlerin geçirdiği değişimi fark edebilecek kadar tutkunu ve hayranı iseniz ya da takip edebilecek kadar uzun yaşadığınız bu gezende ülkelerin, mekân ve yerleştirmelerin, karakterlerin, psikanalizin hatta popüler kültür ve cinsiyet tartışmalarının polisiye türünün geleceğini ne şekilde etkilediğini okuyabilir ve yepyeni bir seyir tecrübesi edinebilirsiniz. Yelpazesinin giderek genişlediği polisiye dizilerin, pek çok argüman üzerinden okumasını yapmak mümkün. Zaten birinin diğerini dışlayamadığı tüm bu unsurlar, türün referanslarını ortaya koyarken birbiriyle de sürekli bir dirsek teması halinde. Eril bir dünyanın dilini kullanan ve o dilin göstergeleri ile yorumlanan polisiye

janrı, yine de yeni bir dil inşa ederek okuma yapma gayretini kıskırtan başlıklar ve yapımlarla doludizgin gelişmeye devam ediyor. Bu kadar maskülen bir alana çekilen türü, ünlü dedektif arketiplerinin adli/kriminal olaylara yaklaşım biçiminin şekillendirdiğini ve aslında gotik yani tekinsiz olanı da aydınlanmacı okuma biçiminin gündelik hayatın içinde nasıl tanınır ve kabul edilir hale getirdiğini göz önünde bulundurursak, bu giz dolu dünyaya bir “kadın gözü”nün nasıl baktığını anlamak da şüphesiz zihin açıcı bir pratik olacaktır.

1984 ve 1996 yılları arasında on iki sezon çekilen *Murder, She Wrote* ülkemizde *Cinayet Dosyası* adı ile gösterilen Amerikan gizem dizisinden bugüne pek çok şey değişti. Angela Lansbury’nin canlandığı Bayan Jessica Fletcher ve onun atası sayılacak Agatha Christie karakteri St. Mary Mead’li Miss/Jane Marple, bir kadın dedektif olarak sahip oldukları özellikleriyle belki biraz sınırlayıcı ama önemli birer cinayet tarihi yazıcısı olarak sonraki muadilleri için çığır açıcı sezileri ve çözümleyici akıl yürütme bilgileriyle öncül olmayı başarmışlardı. Onları sınırlayıcı kılan şeyin ne olduğundan bahsetmekte yarar var. *Cinayet Dosyası* adlı diziyi hatırlarsak Jessica Fletcher, kocasının ölümünün ardından onun acısıyla başa çıkabilmek için polisiye romanlar yazmaya başlıyor ve bu romanlar sayesinde küçük Amerikan kasabalarına uğrama fırsatı buluyordu. Zaten başından geçen tüm serüvenler bu kasabalarda karşılaştığı tuhaf cinayetlerin etrafında seyreliyordu. Onu unutulmaz kılan ise hem dalgacı ve sevimli üslubu hem de ulaştığı verileri kabuğundan ayıklayıp akıl yürütülebilecek birer bilgiye dönüştürme yetisiydi. Diğer yandan Miss/Jane Marple da hem bir Agatha Christie karakteri hem de kimsenin dikkatini çekmeyen, sıradan görünümlü

**Eril bir
dünyanın
dilini kullanan
ve o dilin
göstergeleri
ile
yorumlanan
polisiye
janrı, yine de
yeni bir dil
inşa ederek
okuma yapma
gayretini
kıskırtan
başlıklar
ve yapımlarla
doludizgin
gelişmeye
devam ediyor.**

yaşlı bir kadın olarak belki bir parça Le Guin'in "uzaylı kocakarı" bilgeliğiyle, karşılaştığı vakaları çıkarsamalar yaparak çözümlüyordu. 1930'lardan 1990'lara uzanan bu uzun dönemde kadın dedektif tipolojisi, çoğunlukla "emeklilik hobisi" gibi sıradan durumlarla gelişen ancak bir cinayet yazım tarihi oluşturabilecek tecrübe ve sezgisini de beraberinde getiren ve mekânsal anlamda taşranın tekinsizi yorumlama biçimi ile bu tekinsizi gündelik hayatın içine çekip normalleştirerek kişinin nihayetinde yaşını başını almış, uzaylı olmasa da bir kocakarı olabileceği şeklinde tasavvur ediliyordu. Evet, daha genç yaşta olan ve kriminal suçlarla ilgilenen kadınlar da vardı ancak onlar bir teşkilat içerisinde hizmet veren polis memurları ya da yardımcıları idi. Dedektiflik genel olarak orta yaş ve üstü erkeklerin elinde ehilleşen önemli bir vaka çözüm unsuru. Ian Fleming'in unutulmaz karakteri James Bond bu anlamda çapkın, soğukkanlı, cesur, akılcı vizyonuyla, Magnum(Tom Selleck), Komiser Columbo (Peter Falk), Baretta (Robert Blake), Mike Hammer (Stacy Keach) gibi erkek dedektifler için önemli bir arketip olacaktı. Sonrasında bir şehir romantigi olarak David Addison (Bruce Willis) ABC televizyonunda (*Moonlighting*) boy gösterecek ve çekici kadın partneriyle Maddie Hayes (Cybill Shepherd) gizemli olayları çözecek bayrağı taşıyacaktı. Öte yandan bu muzip ikilinin Amerika'da maceraları devam ederken, İngiltere'de aynı tarihlerde ITV kanalı için çekilen *Dempsey&Makepeace* (Zorlu İnkili) adlı polisiye dizi, yine benzer şekilde aralarında erotik bir gerilimin de söz konusu olduğu "dedektif partnerler" fikrinin başarılı örneklerinden biri olarak bugünkü televizyon dünyasına polisiye türde adı uzun soluklu sezonlara yazılmış olan *X-Files*, *Fringe*, *Bones*, *Castle*, *The Killing*, *Broen/Bron* ve *CIS* (*Crime Scene Investigation*) dizilerinin öncülleri olduğunu düşünmek mümkün görünüyor. Tabii bu partnerlik meselesi, değişen zamanın ruhu ile başkalaşılıyor ve kadın partnerlerin olayların gidişatını domine ettiği, bilgiyi maskülen alandan çekip kadının söylem ve sezgi gücüyle yeniden yorumladığı bir süreç söz konusu oluyordu.

Partnerler arasındaki ilişkinin kamusal alandan asla özel alana sirayet etmediği ancak alttan alta seyircinin bunu deneyimleyebilme umudunun da tuhaf bir cinsel gerilimle beslendiği başarılı metinler, bize aydınlanmacı/akılcı kadın dedektifler dönemini berrak bir biçimde görebilmemize olanak tanıyordu. Sinemada Clarice Starling (*The Silence of the Lambs*) ile deneyimlediğimiz bu aydınlanmacı kadın ajan profili, cinsel kimliğini geri planda tutmak kaydıyla olayları tanımlanamayanın, adlandırılmayanın alanından akıl yoluyla çıkarıp nesneleri, durumları birer kanıta çevirip gerçeği tanımlamayı şiar ediniyordu. Starling'in açtığı yoldan daha sonra ajan Dana Scully ilerleyecekti. Ajan Scully de hem Sherlock Holmes'ün, hem de müfettiş Hercule Poirot'nun tavrını görmek mümkün. O, çoğunlukla partneri Fox Mulder'ın inandığı gerçekdışı/doğaüstüyü evcil bir alana çekip akla uygun çıkarsamalar yapacağı kanıtlara ve vakaları bunlarla yorumlamaya inanıyordu. Bilginin, açıklayamadığı "şey"lere tahammülü olmadığı gibi Scully, verileri bir nedensellik ilkesi içinde anlamlandırmaya ve Mulder'in esrarlı bulduğu vakaları bu yöntemle çözümlemeye önem veriyordu. Bu tavrının altını çizmek için de cinsel kimliğini öteliyor, Mulder'la arasında gelişen erotizme her defasında karşı koyuyordu. Dedektif partnerler arasındaki bağ, bu gerilimden beslendiği kadar huy ve tabiatlarındaki zıtlıklar da en az vakalar kadar ilgi çekici geliyor izleyiciye. Ancak kadın dedektiflerde giderek bir aynışma söz konusu olmaya başlıyordu. Sarah Linden (*The Killing*) ya da bir İskandinav dizisi olan *Bron/Broen*'in kadın dedektifi

Saga Noren, Amerikan sinemasından tanıdığımız antikahraman erkek dedektif/medyum vb. profili bu kez modernist metinlerin kadın karakterlerine sirayet etmeye başlıyordu. Sarah Linden, Scully'le benzer biçimde cinsel kimliğini ötelirken çocukluk dönemiyle palazlanan duygu durum bozukluğu ve travmaları da onun karanlık yanını güçlendiriyordu. Bu durum Saga Noren'de alışılmışın dışında benzersiz bir kadın dedektif karaktere evriliyordu.

Dedektif
Saga Noren
(Bron/Broen)

Dedektif
Kima Greggs
(The Wire)

Zira Saga, cinselliğine sahip çıkan, sevgilisinin yanında mastürbasyon yapacak ve bunun onu yok sayıp iğdiş edecek bir edim olduğunu önemli bulmayacak kadar ilginç bir düşünce biçimine sahip. Hayatın içinde bir türlü herkes gibi olamıyor Saga. Dönen sohbetlere karışamıyor, doğru olmayan yerlerde doğru olanları söylüyor. Empatik de olamıyor öte yandan. İhtiyaçla duygusal olanın ayırdına varamıyor. Ancak Holmesçu bir anlayışa sahip. Cinayetleri çözmesine yarayacak her verinin doğruluğunu ispat etmeye çalışıyor ve akıl yürütüyor. Aslında kadın dedektiflerin yapmaya çalıştığı belki de en gayretkeş şey tipki aydınlanmacı bir erkek dedektif gibi akıl yürütmeye, çıkarsama yapmaya çalışırken empatik/kadınısı yönleriyle aralarında bir güvenlik hattı oluşturmak. Ama bu, çoğu zaman da en güvenecekleri güçlü yanları oluyor. Zira bir vakayı çözmek için Holmesçu ya da Poirotçu, yumruğuna güvenenin de Mike Hammercı tavra sahip olması kadar bir "uzaylı kocakarı" bilgeliliğinin de gerektiğinin farkında kadın dedektifler.

Diğer yandan şu ana kadar saydığımız tüm özgün ya da klişe polisiye argümanları, polis memurluğundan şefliğe terfi eden Debra Morgan (*Dexter*) ile alaşağı oluyor. Zira özel hayatlarını imtina ile mesleki becerilerinin dışında tutan kadın dedektifler Debra Morgan ile markette her gün rastlayabileceğimiz bizden birine evriliyor. Belki bu anlamda Debra Morgan bir ikon kırıcı. Tüm şık klişelerin ötesine geçebildiği için.

Dijital çağın baş döndürücü gelişmeleri polisiye janrında bir çeşit sınıf atlamaya da imkân tanıyordu. Bu, bildiğimiz politik söylemlerle açıklanacak bir imtiyaz sorunundan çok, gelişen teknolojinin kriminolojiye sağladığı kolaylıklar ve imkânlar ile alakalı bir durum. Dolayısıyla artık dedektiflerin zihinsel süreçlerine tanık olmaksansa, bu teknik zenginliğe sahip mekânların büyüsü ile el değiştiriyordu polisiye metinler. CIS

New York, CIS Miami ya da CIS Las Vegas serileri artık işaret ettikleri yer ve karakterlerden daha fazla, deneysel veri ağının kuşattığı bir kurgu ile klasik polisiye anlayışını yeni baştan yazıyordu. Dolayısıyla bu cangılın içinde kadın dedektifler de bir tür karton karakterlere dönüşürken Maura Isles (*Rizzoli&Isles*) gibi olay mahallinde Scullyvari vatkalı maskülen takımlarından kurtulmuş, yeni sezon Balenciaga elbisesiyle saha araştırması yapabiliyor; Brenda

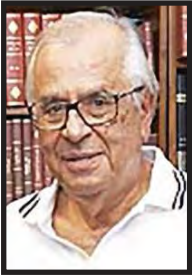
Johnson (*The Closer*) gibi öfke krizlerinde bir çikolatalı brownieyi mideye indirebiliyor ve her koşulda sevimli kalmayı da başarabiliyorlardı. Ancak farklı şeyler gelişmeye de devam ediyordu. Unutulmaz HBO dizilerinden *The Wire*, Amerikan bürokrasisini sert bir biçimde eleştirirken, polis ve dedektiflerin dünyasını da çok gerçekçi bir anlatım diliyle televizyon ekranlarına taşımayı başarıyordu. Üstelik bunu yaparken örneği az görülen bir üslupla kamerasını onların özel dünyasına çeviriyor ve karakterlerin ruh iklimine güçlü bir yorum getiriyordu. Yapımın kadın dedektifi Kima Greggs, başarılı bir dedektif olmasının yanı sıra siyah ve lezbiyen bir aşk yaşamasıyla, daha sonraki sezonlarda bir de çocuk evlat edinmesiyle, alışılageldiğimiz polisiye unsurları zenginleştiren ve cinsiyet/kimlik üzerinden başka bir okuma vaat eden güçlü bir karakter portresi çiziyordu. Bu durum, yapımın içeriği dikkate alındığında Kima Greggs'i kadın dedektif olarak belki bir parça maskülen alana çekiyordu şüphesiz. Ancak cinsiyet şeması, performatif bir kimlik sorunu olarak onun varlığında tartışılabilir hale de geliyordu böylelikle.

Adı geçen bu yapımlarla birlikte Kuzey Avrupa'nın her daim içerik, görüntü ve karakterler açısından başarılı olarak niteleyebileceğimiz polisiye dizileri, peşi sıra yayına giriyor. İsveç yapımı 2015 tarihli *Jordskott* da bunlardan birisi. Eva Thörnbladlı adlı bir kadın dedektifin etrafında gelişen gizem, doğaüstü, polisiye unsurlar, alışılageldiğimiz "geçmişinde sakladığı karanlık şeylerle dönuşen kadın dedektif" profilini bir kez daha tekrarlayan başarılı örneklerden.

Bu yazının sonunda her polisiyesever takipçi gibi biz de umalım ki, önümüzdeki yıl da diziler açısından bollukla, bereketle geçen bir takvime sahip olsun. Her dedektifin söyleyecek sözü olsun... ■

TİYATRO VE ROMAN YAZARI, FİLM REJİSÖRÜ, OYUNCU AMA HER ŞEYDEN ÖNCE BÜYÜK MACERAPEREST: VEDAT ÖRFİ BENGÜ¹

Vedat Örfi Bengü (1900-1953), Osmanlı'nın hanedan ailelerinden birinin çocuğudur. Ana tarafından dedesi Halil Rifat Paşa'dır. Baba tarafından dedesi Âli Paşa, Osmanlı'nın tanınmış hariciyecilerindendir.

Abdülhamid'in hünkâr yaveri Mehmet Ali Paşa, Vedat Örfi'nin babasıdır. Vedat Örfi'nin oğlu Memet Fuat, anılarında şöyle anlatıyor:

*"(Dedem) annesinin renklerini taşıyan; beyaz tenli, sarı saçlı yakışıklı bir delikanlı; gözleri maviydi... Sarayda göreve başlamasından kısa bir süre sonra bu parlak, göze batan genci, dedemi; Halil Rifat Paşa kendine damat olarak seçip kızı Güzide Hanım ile evlendirmiş."*²

Vedat Örfi'nin sanata ilgisi küçük yaşlarda başlıyor. Özellikle polisiye romana meraklı. Henüz 17 yaşındayken Fransızcadan Nat Pinkerton öyküleri çeviriyor ve bu çeviriler yayımlanıyor. 19 yaşında ise *"edebi, içtimai ve ilmi mecmua"* olarak tanıtılan *Utarid* mecmuasının müdür-i edebisi yani derginin edebi kısmı sorumlusudur. *Utarid* mecmuası, Vedat Örfi'nin sorumlu olduğu edebi bölümünde yayımladığı ve II.Abdülhamit'in anıları olduğunu iddia ettiği *Hatirât-ı Sultan Abdülhamid-i Sani* adlı yazı dizisiyle büyük bir ilgiyi üzerine toplayacaktır. Daha sonra bu anıların sahte olduğu, yazıları Süleyman Nazif'in kaleme aldığı anlaşılmıştır ama o günlerde yazı dizisi büyük sansasyon yaratacaktır.³

Yazarımızın 1920 yılında *Karanlıklar Padişahı* adı altında bir Sherlock Holmes öyküsü yazdığını görüyoruz. Bu, Vedat Örfi'nin kendi telifidir ve dilimizdeki ilk sahte Sherlock Holmes öyküsüdür. Aynı yıllarda yazdığı *Bir Af, Bir Yemin* adlı tiyatro oyunu da sahnelenir.⁴ Bir taraftan Nat Pinkerton çevirilerine de devam etmektedir.

Vedat Örfi, 1921'de sonradan Nâzım Hikmet'in karısı olacak Piraye Hanımla evlenir. Bursa'da tanışmışlardır. Vedat Örfi 21, Piraye 15 yaşındadır. İki çocukları olur: Vedat Örfi'nin annesinin ismini verdiği Suzan ve 1926'da doğacak olan ilerinin ünlü yazarı Memet Fuat.

Bu yıllarda Vedat Örfi arayış içindedir. Bir taraftan tiyatroyla ilgilenmekte, bir taraftan da yeni bir sanat dalı olan sinema ilgisini çekmektedir. *Vefaten Ferağ* adlı oyunu 1924 yılında, o zamanlar adı Darülbeydi olan İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oynar. Bazı kaynaklar ilk telif operet olan *Balo Kaçkınları* adlı bir opereti yazıp bestelediğini yazmaktadır.⁵ Bu arada edebiyatla ilişkisini kesmemiş, döneminin en çok tutulan polisiye dizilerinden birini, *Kara Hüseyin'in Müheyyiç, Gizli Dosyaları* adlı diziyi yazmaya başlamış ve diziden beş kitabı yayımlanmıştır.

**Erol
ÜYEPAZARCI**

Bu yıllarda Vedat Örfi arayış içindedir. Bir taraftan tiyatroyla ilgilenmekte, bir taraftan da yeni bir sanat dalı olan sinema ilgisini çekmektedir. Vefaten Ferağ adlı oyunu 1924 yılında, o zamanlar adı Darülbeydi olan İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oynar.

**Türkiye’de roman olarak yayımlayacağı
El-Gahim adlı oyunu Kahire’nin en büyük
tiyatrosu olan Ramses Tiyatrosu’nda dönemin
en tanınmış Mısırlı oyuncusu Yusuf Vehbi’nin
başrolüyle 500 kereden fazla oynar.**

Bu arada film işine merakı ilerlemiş ve 1925’te *Malum Aşk* adlı bir sessiz filmin rejisörlüğünü yapmıştır. Aslında bir yıl önce İstanbul’da bulunan bir Fransız aktrisi, Blanche Montel’i izleyerek karısı ve kızını bırakıp Fransa’ya gitmiştir. Oğlu Memet Fuat, babasının, annesine “*alaturka konserler vermek için Paris’e giden bir gruba katılmaktan, zengin olmaktan, çocuklarının geleceğini sağlamaktan filan söz etmeye başladığını*” anlatır. Aslında Vedat Örfi’yi Paris’e götüren sinema merakıdır ve orada birkaç filmde oynayacaktır. Paris’te bir yıl kaldıktan sonra döner ve yukarıda da belirttiğimiz gibi ilk filmini çeker. Bu arada Edouard José isimli bir yönetmenin yönettiği ve dış sahneleri İstanbul’da çekilen *Yakub’un Kuyusu* adlı filmin Amerikalı başaktrisi Betty Blythe’e tutulur; onun için bir film senaryosu yazar ve onu takiben bu kez Mısır’a gider.⁶ Karısı Piraye, bu arada Memet Fuat’a hamiledir. Oğlunun ifadesine göre önce karısına sık sık mektup yazmaktadır ama sonra bunlar azalır ve hiç gelmemeye başlar. Vedat Örfi’nin Mısır macerası beş yıla yakın sürecektir. Rekin Aksoy, *Dünya Sinema Tarihi* adlı önemli yapıtında Vedat Örfi’nin Mısır sinemasının kurucusu olduğunu söyler. Mısır sinemasının ilk önemli filmi olan *Leyla*’yı iki yıl süren bir çalışma sonunda Vedat Örfi çekecek ve dönemin tanınmış aktrisi Azize Amir’le birlikte başrolü

Vedat Örfi Bengü, *Ateşten Gömlek* (1950) filmi setinde.

oynayacaktır; bu arada İsis Film diye bir şirket kurmuştur. Ertesi yıllar üç film daha çekecek ve başrollerinde oynayacaktır.⁷ Bu arada Arapça tiyatro oyunları yazar; 1944’te *Seni Beklerken* adıyla Türkiye’de roman olarak yayımlayacağı *El-Gahim* adlı oyunu Kahire’nin en büyük tiyatrosu olan Ramses Tiyatrosu’nda dönemin en tanınmış Mısırlı oyuncusu Yusuf Vehbi’nin başrolüyle 500 kereden fazla oynar.⁸ Bu başarılı gelişmeler bir hatasıyla mahvolur. Dostu Yusuf Vehbi’yle birlikte Hz.Muhammed’in yaşamını konu alan bir film çekmeyi tasarlar; bir rivayete göre Muhammed rolünü kendi üstlenecektir. Bu densizliği, Mısır’daki yaşamının sonu olur. Memet Fuat, sonradan o sıralar Türkiye’nin Mısır elçiliğinde kâtip olarak çalışan bir tanıdığının bu olay üzerine Vedat Örfi’nin tutuklandığını, elçiliğin araya girmesiyle zor kurtulduğunu yazar. Vedat Örfi, Türkiye’ye dönmeyip yine Fransa’ya gider ve orada Mısır piyasasına dönük *L’enfer des sables* (Kum Cehennemi) filmini yönetir ama artık sinemacılığa devamının olanaksız olduğunu görüp 1931 yılında Türkiye’ye döner. Karısı Piraye ondan umudunu kesmiş, Mehmet Ali Paşa’nın Erenköy’deki köşkünü terk edip Kadıköy’de annesinin evine taşınmıştır. Nâzım Hikmet kendisine âşıktır ve evlenmek istemektedir. Vedat Örfi barışmak için epey çaba harcar ama başarılı olamaz. Önce babasının Erenköy’deki köşküne yerleşir ama işsizdir; aktör Atıf Kaplan’la *Film Yıldızları* diye bir tiyatro topluluğu kurar ve şehir şehir gezer ama sonuç yine olumsuzdur. Babası Mehmet Ali Paşa ölünce Erenköy’deki köşk satılır; köşkün eşyaları da açık artırımla elden çıkarılır. Bu arada ünlü sanatkar Narlıyan’ın yaptığı ve dedesinin Memet Fuat’a hediye edip onun da kitaplarını yerleştirdiği çok güzel bir kütüphane de satışa çıkarılır. Memet Fuat üzülen kitaplarını toplamaya başlar. Babası hiçbir şey demez ama duygusal bir insan olan Nihat Amcası açık artırmaya girer, fiyat yükselir; müzayedeye katılan esnafı bol bol güldürür ve kütüphaneyi alıp yeğenine verir. Bir ayağı kırık olduğu için kimsenin almadığı dedesinin koltuğu da Memet Fuat’a kalır.⁹ Vedat Örfi bu satışlardan kazandığı paraları nereye harcadı bilmiyoruz ama 1945 yılında kendi yayınevini kurması bize bir ipucu veriyor. 1943 yılında *Bir Yuva Böyle Yıkıldı* adlı romanı yayımlanır. Ertesi yıl yazarımız açısından çok üretken bir yıl olur. *Çıldırın Adam*, *Solan Gö-nüller*, *Seni Beklerken*, *Akdeniz İncisi* ve *Bir Genç Kızın Çilesi* isimli romanları peş peşe okuyucuya

sunulur. Vedat Örfi bu eserlerini verirken eski hevesi polisiye romanlara da dönecek, korku ve fantastik türdeki polisiye romanların ülkemizdeki ilk örneği olan ve okuyucular tarafından çok tutulan *Lord Lister Serisi*'ni yayımlamaya başlayacaktır. Bu seriden dört romanı 1944 ve 1945'te yayımlanır. Yazarımız 1945 yılında, sahibi olduğu Bengü Yayınları'nı kuracak ve kitaplarını kendi basacaktır. Çok ilginç polisiye kurguya sahip romanı *Za-La Mor'un Maceraları* ise 1944'te yayımlanmıştır. Bu arada ünlü Fransız polisiye roman yazarı Gaston Leroux'nun ünlü dedektifi Rouletabille'in maceralarını kapsayan beş romanını da dilimize kazandırır.

Vedat Örfi Bengü, 1953 Mayıs'ında Saffet Nezihi'nin ünlü romanı *Zavallı Necdet*'i filme çekerken ölmüş, filmi Orhan Atadeniz tamamlamıştır.

Vedat Örfi'nin yazar olarak bizce asıl özgün tarafı polisiye öykücülüğüdür. Polisiye novella ve roman olarak kaleme aldığı eserleri aşağıda verilmiştir:¹⁰

1. *Karanlıklar Padişahı* (1920)*,
2. *Kara Çete**(1924),
3. *Kanlı Hamam Kurbanları**(1924),
4. *Kibar Serseri**(1924),
5. *Ermeni Güzeli**(1924),
6. *Kara Hüseyin Fakabasmaz'a Karşı**(1924)¹¹,
7. *Kızıl Gemi/Za-La-Mor* (1944),
8. *Londra'da Kan İzleri* (1944),
9. *Kuduran Canavarlar* (1945),
10. *Ceymis Peen'in Zaferi* (1945),
11. *İskelet Yüzdeki Damga* (1945)¹², 1
12. *Kahire Batakhanelerinde* (1946).

Yazarın yurtdışına gitmeden, 1924 yılında kaleme aldığı *Kara Hüseyin* dizisi Türk polisiye edebiyatında 1920'li yıllarda bir fenomen olarak yaşanan "on paralık öyküler" furyasında çıkan onlarca dizinin en iyilerinden biridir.

Vedat Örfi Bengü, yirmi yıl aradan sonra 1944 yılında Arif Bolat Kitabevi'nden çıkan özgün bir polisiye roman yazdı. Burada da bir polisiye serisi yani aynı kahramanın öykülerini art arda yayımlamak sözkonusuydu. Kitabın kapağının üstünde *Za-La-Mor/Bugüne Kadar Neşredilmemiş*

Maceralar Serisi: I ibaresi vardı. Yapıtın ismi ise *Kızıl Gemi* idi. İkinci kitap olarak da *Azrail'in Kollarında*'nın çıkacağı, ilk kitabın son sayfasında yazıyordu ancak dizi bir kitapta kaldı.

Kızıl Gemi'nin yazarı olarak kitabın kapağında "Preen" isimli bir kişi gösteriliyordu ve Vedat Örfi Bengü'nün ismi çok daha büyük puntolarla "çeviren" olarak belirtilmişti. Biz bu kitabın Bengü'nün telifi olduğuna inanıyoruz. Bir Fransız yazarı olduğu söylenen "Preen" isimli bir yazar, bizim araştırmalarımıza göre yoktur. Ayrıca kitap okunursa ve Bengü'nün telif diğer eserleriyle karşılaştırılırsa yapıtın onun kaleminden çıktığı

rahatlıkla anlaşılır.

Vedat Örfi Bengü'nün en ilginç polisiye dizisi olan *Lord Lister Serisi*'nin ilk iki kitabı, daha sonraki yıllar İnkılâp Kitabevi ile birleşecek Apa Kitabevi tarafından yayımlanmış; son iki kitapsa yazarın sahibi olduğu Bengü Yayınları'nca çıkarılmıştır. Çarpıcı renkli kapak resimleriyle sunulan dizinin kapaklarının üst taraflarında büyük harflerle "Geceleri Okumayınız!" yazmaktadır. Diziden dört kitap çıkmıştır: *Londra'da Kan İzleri*, *Kuduran Canavarlar*, *Ceymis Peen'in Zaferi*, *İskelet Yüzdeki Damga*.

"Zabıta Romanı" diye

sunulan bu dizinin kitap kapaklarında üstte Lord Lister yazılmaktadır. Vedat Örfi Bengü'nün ismiyse, çeviren veya kitabı yazan olup olmadığını belirtmeyen bir şekilde Lord Lister'in isminin altında gözükmektedir. Olayın İngiltere'de geçmesi, bütün kahramanlarının yabancı olması okuyucuların bir bölümünde eserin çeviri olacağı izlenimini yaratması beklenebilir. Bu zanda olanlar yalnızca okuyucuların bir bölümü değildir; *Türkiye Bibliyografyası*'nı hazırlayanlar da bu kanıda olmalı ki sözkonusu dört kitabın yazarı olarak kitabın kötü ruhlu kahramanı Lord Lister'i, çevirmeni olarak da Vedat Örfi Bengü'yü göstermişlerdir.¹³

Aslında Lord Lister diye polisiye roman tarihinde bir kötü adam tipi vardır. Hollandalı yazar

Aslında Lord Lister diye polisiye roman tarihinde bir kötü adam tipi vardır. Hollandalı yazar Felix Hageman 20. yüzyılın başlarında Lord Lister adını verdiği bir antikahramanın beş kitaptan oluşan öykülerini kaleme almıştır. Ancak bu hikâyeler “on paralık öykü” formatındadır ve bugün için unutulmamasının tek nedeni dönemin sessiz film rejisörlerinden Kurt Matull’un bu öykülerden dizi halinde filmler yapmasıdır.

Felix Hageman 20. yüzyılın başlarında Lord Lister adını verdiği bir antikahramanın beş kitaptan oluşan öykülerini kaleme almıştır. Ancak bu hikâyeler “on paralık öykü” formatındadır ve bugün için unutulmamasının tek nedeni dönemin sessiz film rejisörlerinden Kurt Matull’un bu öykülerden dizi halinde filmler yapmasıdır. Bu filmler de sessiz sinema tarihi için önemli yapıtlar değildir. 1920’li yıllarda Belçika’da *Lord Lister-Le Mystérieux Inconnu* (Lord Lister-Es-rarengiz Bilinmeyen) adıyla bir dergi çıkmış, bundan ayrı olarak daha sonra Jean Raymond de Kramer adlı yazarın kaleme aldığı Fransızca bir “on paralık öykü” dizisi olan *Harry Dickson, Le Sherlock Holmes Americain* adlı dizide de Lord Lister görülmüştür.¹⁴ Daha sonraları Gabriel Harwey isimli bir İngiliz yazar da Lord Lister öyküleri yazmış, hatta bunlardan biri 1954’te Radar Yayınevi tarafından 11. Şube adıyla dilimize çevrilmiştir. Ancak Bengü’nün kaleme aldığı *Lord Lister Serisi*’nin yukarıda adı geçenlerle hiç

ilgisi yoktur ve bütünyle yerli üre-timdir. Bengü’nün yazdığı *Lord Lister Serisi* zamanında çok tutulmuştur. Bu rağbeti yeniden değerlendirmek isteyen ve A. Oğuz takma adını kullanan biri, 1966 yılında sahte Mike Hammer romanları basan Hakiki Ucuz-luk Kitabevi adına kendini “çeviren” göstererek *Lord Lister Serisi*’ni yeniden bastırmıştır.

Vedat Örfi Bengü’nün bu dizisiyle, ünlü Fantoma dizisine öykündüğünü belirtmemiz de gerekir.

Yazarımız 1946 yılında yine polisiye kurgulu bir kitap olan *Kahire Batakhanelerinde* isimli eserini yayımlayacaktır. Vedat Örfi, uzun süre yaşadığı Kahire’yi iyi bildiğinden eserinde bu kenti ayrıntılı bir şekilde kullanacaktır.

Sonuç olarak Vedat Örfi Bengü, fantastik polisiye tipi eserlerin ilk örneklerini dilimizde vermiş, bu alanda belli bir seviyeyi tutturmuştur. Gençliğinde yazdığı “on paralık” öykülere göre bu eserleri belli bir aşamayı gösterir ve daha önce de vurguladığımız gibi yazar, bu kitaplarına gerekli zaman ve emeği verebilseydi çok daha başarılı olacağı muhakkaktır. ■

DİPNOTLAR

- 1) Yazarın hazırlamakta olduğu *Unutulanlar, Hiç Bilinmeyenler, Bilinmek İstemeyenler -Türk Popüler Romanının İlk Yüzyılı (1880-1980)* isimli yapıtından alınmıştır.
- 2) Memet Fuat, *Gölgede Kalan Yıllar*, İstanbul, 1997, s. 26.
- 3) Bu konuda Mustafa Gündüz’ün hazırladığı şu esere bakılabilir: *Bir Abdülhamid Müdafaanâmesi*, Ankara, 2007, Lotus Yayınevi: 46.
- 4) Metin And, *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu*, Ankara, 1971, s. 293.
- 5) *Tanzimat’tan Bugüne Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, İstanbul, 2001, Cilt: I, s. 169.
- 6) Giovanni Scognamillo, *Türk Sinema Tarihi*, İstanbul, 1987, Cilt:I, s. 99.
- 7) Rekin Aksoy, *Dünya Sinema Tarihi*, İstanbul, 2005, s. 593-594.
- 8) Bu konudaki bilgiyi, yazar şu romanında vermiştir: *Seni Beklerken*, İstanbul, 1944, s. 3.
- 9) Memet Fuat, adı geçen eser, s. 47.
- 10) (*) işaretli eserler novella formatındadır.
- 11) 2. ve 6. novellalar “Kara Hüseyin” dizisinde çıkmıştır.
- 12) 8. ve 11. romanlar “Lord Lister” dizisinden çıkanlardır.
- 13) *1944 Yılı Türkiye Bibliyografyası*, İstanbul 1944, s. 463.
- 14) Bu dizi ile ilgili çok ilginç bir inceleme için bakınız: Talât Güreli, *Yine Alain Resnais*, Nisan, Kitap: 7, İstanbul 1986, s. 42-46.

THE Barley

*“Katilleri yakalamak
kolaydır Watson,
zorlanırsan biraz daha
viski içebilirsin”*

The Barley.
Tüm dünyadan
145 çeşit viski,
107 çeşit bira...

Tomtom Mah, İstiklal Cad. Akarsu Sok. No: 6/A Beyoğlu
0544 673 12 00

SHERLOCK MU, HOLMES MÜ?

Algan SEZGİNTÜREDİ

Bir itirafla başlayayım: Son birkaç yıla kadar Sherlock Holmes öykülerinin taş çatlasa yarısını bildiğimi zannediyordum. Neredeyse tümünü *bildiğimi* ama yarısından azını *okuduğumu* sonradan, işim düştüğünde fark ettim. Az Holmes öyküsü okuduğum aklımda kalmış, çok Holmes filmi ve dizisi seyrettiğim kalmamış meğer.

İşimin düşmesiye roman ve öykü yazmak haricinde neyle uğraştığımı bilenlerin tahmin edebileceği üzere, çeviriyle ilgili: Üç küsur sene önce bir yayınevi, Sherlock Holmes külliyatını çevirmemi teklif etti. Heyecanla kabul edip işe giriştim ama sonunda proje rafa kalktı ve ben deniz, Sherlock Holmes'ün ilk öyküsü *A Study in Scarlet*'i çevirdiğiyle kaldı. Üzüldüm üzülmeye ya, bir tane bile olsa çevirmenin hazzını ve bu vesileyle çok eski bir dostla yeniden haşır neşir olmamı kâr saydım.

Eski dost dediğim, ITV kanalı yapımı ve "aslına en sadık uyarlama" unvanına sahip dizi. Aslında toplam kırk bir bölümden oluşan dört dizi söz konusu: *Sherlock Holmes*'ün *Maceraları*, *Sherlock Holmes*'ün *Dönüşü*, *Sherlock Holmes*'ün *Vaka Defteri* ve *Sherlock Holmes*'ün *Anıları*. Rahatlıkla bütün halinde incelenebilecek bu dört dizinin ilki, *Sherlock Holmes*'ün

Maceraları 24 Nisan 1984'te yayınlanmaya başlamış. Kazandığı büyük başarı üzerine, Sir Arthur Conan Doyle'un Holmes hikâyelerini topladığı kitap başlıklarına sadık kalınarak, sonuncusu 1994'te yayınlanan üç ilave dizide Holmes'ün dördü roman, toplam altmış öyküsünden kırk ikisi televizyona uyarlanmış. ITV yapımı dört dizinin aslına en sadık uyarlamalar olma haricinde bir başka önemi

daha var: Jeremy Brett (1933-1995). Brett, pek çok izleyici ve Holmes hayranına göre "Aha, Sherlock Holmes budur işte!" denecek bir portre çizmiş. Dünyanın çehresini değiştiren muazzam kültürel devrim internet sayesinde diziyi tekrar izlediğimde, "Evet," dedim, "hatırladığım ve adı anıldığında aklıma gelen Holmes bu sahiden." Holmes'ü gerek sahnede, gerek beyazperde ve camda Basil Rathbone, Peter O'Toole, Peter Cushing, Leonard Nimoy, Roger Moore, Michael Caine, Robert Downey Jr., Christopher Plummer, Ian Richardson dahil pek çok muhterem ve önemli aktör canlandırmış. Ama izleyebildiklerim arasında ciddi karmaşık karakterli kahramana Jeremy Brett kadar yakışan yok bence.

Holmes, Doktor John H. Watson'sız olmaz elbette. Yakından bilmeyene sadece "anlatıcı" ve Holmes'e kimi konular ve ayak işlerinde yardımcı gibi görünen Watson esasen başka bir öyküde kullanılabilecek sıkı bir kahramanın tüm özelliklerine sahiptir. Askeri cerrahtır; bilgili ve haliyle bilgiyi saklayıp kullanacak denli akıllıdır; silah kullanmayı bilir; güçlü kuvvetli, atletik yapılı adamdır. Öyle nazenin falan değildir ve öykülerdeki katalizörlüğünün yanındaki diğer rolü, okura Sherlock Holmes'ün kimi insanüstü özelliklerini iyice vurgulamak ve aynı yoldan, topluma (kimi halen) ters gelebilecek sivriliklerini, nahoş yanlarını yumuşatmak, kabullenilir kılmaktır.

ITV yapımı dizinin ilk yılında rolü üstlenen David Burke, Kraliyet Şekspir Kumpanyası'na katılmak üzere ayrılınca yerini Edward Hardwicke almış. Tip olarak ikisi de Watson, evet ama şahsen Martin Freeman'ı karaktere hayat verme açısından daha başarılı buluyorum. 2010'da yayınlanmaya başlayan BBC yapımı *Sherlock*'ta Doktor Watson'ı canlandıran oyuncudan bahsediyor ve böylece ya-

Jeremy Brett, Sherlock Holmes rolünde.

zının başlığına yahut esas konusuna geliyorum nihayet: ITV'nin "aslına en sadık" dizisi mi yoksa BBC'nin pek çok anlamda çağın ruhunu yakalayan yapımı *Sherlock* mu?

Cevabı sona bırakmayacağım: İkisi de! İzleyen, izleyebilen herkesin aynı kanaate varacağına eminim desem yeri çünkü ikisi de birbirinden lezzetli çalışmalar. Sadece Holmes ve polisiye sevenlere değil, herkese tavsiye edebilirim. ITV'nin uyarlaması, özellikle 1990 sonrası bölümlerde kimi karakter ve öykü gidişatında yapılan ufak değişiklikler haricinde sahiden Sherlock Holmes'ü ve Victoria dönemini, en azından kafalarda canlanabilecek haliyle yansıtıyor. En önemli değişiklik, Holmes'ün morfin kullanmayı bırakması. Yapımcılar, diziyi çocukların da hevesle izlediği anlaşıncı Sir Arthur Conan Doyle'un kızından onay alarak bu değişikliğe gitmişler.

Ciddi başarı ve ilgi kazanan BBC uyarlamasıysa "güncel" sıfatını sahiden hak ediyor. Karşımızda günümüz gençlerine sıkıcı gelmeyecek denli hareketli ve hızlı bir dizi var; çok daha eğlenceli hatta komik. Klasik öyküler temel alınarak yaratılan "kısmen" yeni maceralarda özellikle Holmes hayranlarının yakaladıklarında epey zevk aldıklarını tahmin ettiğim pek eğlenceli göndermeler, şaşırtıcı değişiklikler, yaratıcı buluşlar ve pek zekice güncelleştirmeler var.

Senaryo, yönetmenlik ve yapım kalitelerine ilaveten her iki dizinin de en çekici yönü, oyuncuların başarısı. Jeremy Brett, evet, klasik Holmes nasıl olmalıysa tamı tamına öyle; soğuk, mesafeli. Gözlerinden fışkıran zekâ pırıltılarında, etrafındaki herkesten fersahlarca ötede çalışan kafanın belki kaçınılmaz sonucu denebilecek karanlık da var. Cinsiyetsiz, kibirli, sivri dilli, azıcık ürkütücü ve sevgiden çok saygı uyandırıyor.

Günümüzün bihakkın en gözde aktörlerinden Benedict Cumberbatch'ın canlandığı Sherlock'sa Jeremy Brett'in muazzam vurguladığı özelliklerinin esasen kırılğan bir iyi kalpliliği koruma amaçlı savunma duvarları olduğunu gösteren daha "yumuşak" bir portre çiziyor. Moffat-Gatiss ikilisinin esas başarısı, esas güncellemesi burada: Holmes, malum, Victoria döneminin ürünü bir kahraman; kişiliği, davranışları vesaire, hepsinde ölçütleri farklı. Siyaseten doğruluk ve benzeri güncel kavramlardan, bahancilik gibi moda yaklaşımlardan son derece uzak ki belki yahut galiba BBC yapımı güncel dizinin adı da o yüzden sadece *Sherlock*.

Brett'in parladığı ITV dizisindeki Watson, özellikle Hardwicke'in canlandığı, olması gereken daha silik, biraz daha tıkız ve fenası, sanki biraz el pençe divan havalarda; kimi yerde karikatürleşme sınırında dolanıyor. Martin Freeman'da vücut bulan "güncel" Dr. Watson'ı bu yüzden daha sahici bulup tutuyorum. Gerekli komiklikleri bolca yapıyor ama hiç gülünçleşmiyor.

İki dizide de oyunculuklar üst düzey ama *Sherlock* burada biraz daha önde çünkü dizide sadece Watson değil, genelde daha arkada kalan, izleyicide fazla sempati uyandırmayan diğer sürekli Holmes karakterleri, özellikle ağabeyi Mycroft, geçmişi karanlık ev sahipleri Mrs. Hudson, Başkomiser Lestrade, baş düşman Moriarty ve Mary Morstan-Watson (Freeman'ın gerçek hayattaki eşi Amanda Abington) resmen sahne alıyor. Sally Donovan, Philip Anderson ve Molly Hooper gibi yeni yan karakterlere ilaveten Holmes'ün ebeveynlerini Benedict Cumberbatch'ın gerçek anne-babası Wanda Ventham ile Timothy Carlton'ın canlandırmalarıysa dizinin diğer pek çok hoşluğu arasında.

Bilen elbette biliyordur ama şu hoş bilgiyi verecek bitireyim sözümü: Bir diğer üstat polisiyeci Dorothy L. Sayers, Mary Morstan'ın *Büyük Dudaklı Adam* öyküsünde eşine "James" demesinden ve bu adın İskoç Keltçesindeki Seamus adının İngilizleştirilmiş hali Hamish'in, James'in karşılığı olmasından yola çıkarak doktorumuzun adında yer alan ve Sir Arthur Conan Doyle'un hiçbir öyküde neyin kısaltılmışı olduğunu açıklamadığı H harfinin, *Sherlock*'ta geçtiği üzere Hamish olduğunu öne sürmüştü. E, polisiye yazarı, hem de üstat sonuçta... ■

AYAKLARIN KOKUYOR

Önünde yalnız onun gördüğü bir uçurum var da ardından binlerce kişi
itiyormuş gibi bir gerilme içindeydi.

Şükrü Erbaş

Umut GÖKSAL

Umut Göksal,
Adana'da doğdu.
Sınıf öğretmenliği
bölümü mezunu.
Atanamayan
öğretmenler
kervanında.

**Kutuyu
açtım.
Kutunun
içinde
onlarca
astar, büyük
bir ayakkabı
-ayakkabının
tabanlarında
çamurlar
ve çimenler
kurumuştur-,
kartonlar ve
pamuklar
vardı. "Bu
astarlar ne
lan?"**

Katiller ne kadar zekiyse, titiz çalışan
polislin işi o kadar kolaydır. Karmaşık
olan, aptallardır.

...

Ekiple birlikte kapının önünde ölüm sessizli-
ğinde bekliyorduk. Alnımdan akan terler çe-
nemin üstündeki iki günlük yarayı yakıyordu.
Sağımdaki yardımcımın cıvılgılığı çelik yelekte
kaybolmuştu. Göz göze geldik. Başımın ver-
diğim onayın ardından kapıyı tekmeledik.

"Polis!"

Tekmelenen kapı bir darbe de duvardan yedi.
İçeri girdiğimde burnuma dolan rakı kokusu
öyle yoğun ki, çakırlaştım desem yeriydi.
Mesleğinde yeni ve hevesli arkadaşlara dönüp,
"Doğru yerdeyiz," deyince gözleri tuhaf hatta
korkunç parıltılarla doldu. Odaları tek tek
ararken içeriden bir ses yükseldi: "Burada
ağabey!"

"Getirin!"

Ekibimizin en irisi, odadan çıkardığı genci
ensesinden tutup hol boyunca sürükledi.

"Evde başka kimse var mı?"

"İçeride yarı çıplak bir kız var ağabey."

"Giyinsin, sorgulayın."

Genci salona götürdüm. Koltuktan muz
kabuklarını alıp, "Otur," dedim. İç çamaşı-
rıylaydı. Zayıftı; tir tir titriyordu. "Ağabey
ne yaptım?" deyince alt kattakileri rahatsız
edecek birkaç sinirli adım attım odada. "Evi
didik didik edin! Bakalım aradığımızı bulabile-
cek miyiz?"

"N-ne arıyorsunuz ağabey?"

"Sus lan iki dakikal!"

Ekipteki çocuklar odalara dağıldı. Bense
gözlerimi kirli salonda gezdiriyordum. Çok
geçmeden elemanlardan en çömezi elinde bir
ayakkabı kutusuyla geldi, bebek mezarını andı-
ran görüntüyü koca avuçlarıma bıraktı.

"Bu galiba ağabey."

Kutuyu açtım. Kutunun içinde onlarca astar,
büyük bir ayakkabı -ayakkabının tabanlarında
çamurlar ve çimenler kurumuştur-, kartonlar ve

pamuklar vardı. "Bu astarlar ne lan?"

"A-ağabey... Astarlar benim de o kutu nereden
geldi bilmiyorum. O astarlar yatak odamdaki
dolapta duruyordu, oraya na-nasıl girdi bilmi-
yorum."

Her kelimenin ardına birer duraklama, âdeta
birer nokta koyup bastırarak bağurdum: "Oğ-
lum! Bu. Astarlar. Ne?"

"Şey... Ayaklarım çok kokuyor da... Doktora
gittim, sürekli astar değiştirmemi söyledi.
Krem falan ver..."

"Tamam, tamam! Uzatma! Anladık zaten
koktuğunu."

Ayakkabıyı inceledim. "Kaç numara giyiyor-
sun?"

"Kırk bir ağabey."

"Bu ayakkabı kırk dört numara."

"O ayakkabı benim değil ki ağabey! Ya-yani,
yani! Çalmadım."

"Kes, kes! Dolabından daha önce hiç görmedi-
ğin bir ayakkabı mı çıktı yani? Allah Allah! Bak
sen Allahın işine..."

"Ağabey, kurban olayım! Ben bir şey yapmadım
ya!"

"Bak aslanım," dedim en babacan tavrımı takı-
narak, "beni yorma, ben de seni yormayayım.
Cinayet mahallinde kırk dört numara ayakkabı
izleri var. Modele ve bırakılan izlere bakılırsa
bu ayakkabı, o ayakkabı. Beni yanlış anlama.
Seçimini beğendim, belki renk zevklerimize
biraz farklı. Ben de kendime bu spor ayakkabı-
larından alacağım. Bildiğim kadarıyla bu seride
firma, topuk rahatlığına önem vererek insanın
daha hızlı koşmasını amaçlıyor. Tam hırsız ve
katillere göre! Ne dersin? Veee... Ayakkabının
tabanında bulunan çimenle çamur, eminim ki
olay yerindeki bahçeye aittir. Kilon ve zeminde
yarattığın basınç orantısı laga lugalarını saymı-
yorum bile."

"İyi de ben kırk bir giyiyorum!"

"Bırak aptal ayaklarını! Kırk dört numara aldın
ayakkabıyı önce. Astarı, ayakkabının tabanına
koyup yükselttin. Pamukları parmak kısmına

koydun ki ayakların acımasın. Kartonları da kenarlara koydun, ayakların kırk dört numara gibi oldu. Zekice!”

“Ağabey, kurban olayım... Sen şu an çok zeki çocukların düştüğü hataya düşüyorsun.”

“Neymiş o hata?”

“Ya, şimdi bak... Çok zeki çocuklar çok basit soruları genelde yanlış yapar, çünkü o kadar basit olacağını düşünemezler. İrdeler de irdelerler.”

“Haklı olabilirsin ama bu açıklamayı yapman, olaydaki katilin sen olma ihtimalini artırdı gözümde.”

“Ağabey valla bilmiyorum, of!”

“Haydi, bunları evine başkası koydu... Dua et de maktulün çalışma masasında bulunan intihar notu elyazınla eşleşmesin.”

“Eşleşmez ağabey, vallahi kimseyi öldürmedim! Adam sahiden intihar etti belki.”

“İntihar değil, aptal mıyım ben? Deliller teorileri doğurur, sen de yakalanırsın böyle.”

“Bak, güzel ağabeyim, dilimde tüy bitti. Ben. Kimseyi. Öl-dür-me-dim! Hem birini öldürüp olaya intihar süsü vermek istesem notu bilgisayardan yazardım.”

“Kendini savunuyor musun, bana yardım mı ediyorsun anlamadım.”

“Of, ağabey of! Yine yanlış anladın! Ben kimseyi...”

“Tamam be! Anladık! Kimseyi öldürmedin! Yazı uymazsa soruşturma derinleşir. Uyarsa doğru kodese!”

Kodes lafı bana daha alengirli ve ürkütücü geliyordu.

“Yazı inceleme uzmanımız yolda. On dakikaya burada olur. Bakalım yazın eşleşecek mi?”

“Gelsin ağabey. Allah çarpsın ki ben bir şey yapmadım. Üç gün boyunca evdeydim ya!”

“Sesini yükseltme bana! Sus, bekle adam gibi.”

Korkusundan ağlamaya başladı. Fazla göz temasında bulunmadım. Birkaç dakikalık suskunluğun ardından kızarmış gözlerini yüzüme dikerek plastik bir sesle, “Grafoloji departmanınız olduğunu bilmiyordum,” dedi.

“Gramof... O ne lan öyle?”

“Ağabey, işte yazı inceleme bilimi...”

“Bak bak! Suçunu itiraf mı ediyorsun?”

“Ya, ağabey ne itirafı? Canım sıkıldı, muhabbet edelim istedim.”

Sözünü bitirmesiyle salona büyük bir kafa uzandı. Bu, yazı inceleme uzmanımız Turgut Titiz’di. Kalın sesiyle salonu doldurdu.

“Çalışabileceğim bir oda gösterin bana. Düzeneği kurayım, çocuğu içeri yollarsınız.”

“İçeri geç, çocuklar yer göstereyim,” dedim.

Turgut, yedi senedir bizimleydi ve hiç yanılmamıştı. Ne cinayetler aydınlatmış ne masumları kurtarmıştı... Onu gören polisler el pençe divan dururlardı hemen. Rütbesi ne olursa olsun herkes Turgut’un emrindeydi.

Kısa bir süre sonra Turgut seslendi: “Yollayın!” Genç, ürkekçe kalkıp ağır adımlarla Turgut’un beklediği odaya gitti.

Ben de girmek istedim ama Turgut’un vetosuyla karşılaşım. Tüm ekip kapının önündeydi, herkes hizmetçi merakıyla içeriyi dinlemeye çalışıyordu. Burnuma güzel bir koku çarpınca afallayıp ister istemez sağa sola bakındım. İşimiz sadece kumaş ve demir kokardı çünkü. Meraklı polislerin arkasındaki yarı çıplak kıızı görünce soru işaretim önce noktaya; enfes koku, burnumu doldurup erkeklik hormonlarımı bir bir ziyaret edince de ünleme dönüştü. Kızı sorgulayan memura döndüm, “Bir şey çıkmaz,” der gibi dudak büktü.

“Hangi elini kullanıyorsun?” dediğini duydum Turgut’un.

“Sağ.”

“Sağ elinle ismini yaz bakalım.”

“...”

“Şimdi de nereli olduğunu yaz.”

“...”

“Güzel. Şimdi sana dediklerimi ara vermeden, duraksamadan yazacaksın. Normal zamanda hoca ders anlatır, sen de yazarsın ya, onun gibi.”

Turgut dışarıya doğru bağırdı: “Mektubu alayım!” İç cebimde duran, dörde katladığım sözde intihar mektubunu çıkarıp kapıya gelen Turgut’a verdim. Mektubu almasıyla kapıyı kapatması bir oldu. Sesi tekrar yükseldi.

“Hayat, tekrar başa saran bir kaset gibi. Kokuşmuş hayatımdan kokumu sifon niyetine çekiyorum. Gözlerim güzellikleri görmez, kulağım güzel bir kadın sesini duymaz oldu... Yazdın mı? Tamam, dışarı çık.”

“Ne olacak şimdi?” diye sordu genç.

“Çık dışarı.”

Heyecanlı bekleyiş başlamıştı. Delikanlı ter içindeydi. Birden bayılacak gibi üstüme düştü; tuttum, salona götürüp kanepeye oturttum. Yirmi dakika sonra Turgut odadan çıkıp sonucu ilan etti: “Adamımız bu.”

“Hayır! Ben bir şey yapmadım! O ayakkabı da yazı da benim değil! Bırakın beni!”

Elemanlar kelepçeledikleri genci karga tulumba götürürken kız arkadaşı çılgınlık atarak yeni manikür, pedikür yaptırmış atletik bir kedi gibi duvarları tırmalıyor, “Benim yanımdan hiç ayrılmadı, hep evdeydi,” adında bir şarkıyı salyalar eşliğinde söylüyordu.

Derin bir nefes aldım. Kızın, gencin cinayet sırasında evde olduğuna dair yapacağı tanıklık dert değildi. Ülkemize şükürler olsun, koskoca polisin sözü elbette haytanın tekiyle kim bilir ne haltlar karıştıran bir yosmanınkini ezerdi. Yazı inceleme uzmanımız Turgut Titiz’le birlikte işlediğimiz üçüncü cinayeti de bir salağın üstüne yıkmayı başarmıştık. ■

HERKESİN GÖZÜNDE BİR SIR VARDIR

Derviş
ŞENTEKİN

Kötü zamanlara kaldık. Erken mi geldik dünyaya, geç mi kaldık, bilinmez... Zaman iyi de yaşadığımız ülkeyi yönetenler o kadar iyi değil, diyenler çıkacaktır; haklılar...

Sokağa çıkma yasağı olduğu için daha mini minnacık bir çocukken, daha on üç yaşındayken öldürülen çocuğun cesedini evindeki dondurucuda saklamak zorunda kalan anneyle aynı zamanlarda yaşıyoruz. O annenin acısının derinliğini düşünebiliyor muyuz, hissedebiliyor muyuz? Bir an için kendinizi o annenin yerine koyun. Bir an için... Boğazınıza demir bir çubuk saplanır, nefes alamazsınız... Bu ülkede...

Cennet vatan dedikleri, bu ülkede...

Bu ve benzeri nice acıya alıştık...

Sıradanlaştı bu acılar ne yazık ki...

Her türlü sorunu, insan öldürerek çözebileceğini düşünen bir devlet aklı var bu ülkede. Bugüne has bir şey değil bu, kurulduğu günden beri var bu akıl.

1970'li yılların ortasından başlayarak, "Sokakta birbirlerini öldürüyorlardı, biz geldik kurtardık sizi!" diyenlerin yaptığı faşist darbeyle insan öldürmek sistemli bir hale geldi. Yönetenler faşistleştikçe, insanlar daha da korkak ve sinik bir hale geldi.

Üçüncü Dünya Ülkelerinin "kaderi" bu, demekten öteye geçilemiyor...

Juan José Campanella'nın, yazar Eduardo Sacheri'nin kitabından yola çıkılarak çektiği, 2010 yılı En İyi Yabancı Film Oscar'ını kazanan *Gözlerindeki Sır* (*El secreto de sus ojos*) filmi, bizim gibi bir Üçüncü Dünya Ülkesi olan Arjantin'deki sıradan insanın

ALFA JOURNA

Eduardo Sacheri
La pregunta de sus ojos

faşizm karşısındaki korkusunu anlatıyor.

“Arjantin’deki sıradan insanın faşizm karşısındaki korkusu” cümlesi, postmodern izleyici/okur için çok da bir anlam ifade etmeyecektir. Postmodern izleyici/okur, orada “müthiş” bir aşktan başka bir şey göremez çünkü.

Tren garında, bir adam ve bir kadının veda sahnesiyle açılır *Gözlerindeki Sır*. Adam, kadını bırakıp gitmektedir.

Bu iç burkan sahnenin, bir adamın yazmaya çalıştığı kitabın ilk cümleleri olduğunu görürüz.

Adam, bu sahneyi beğenmemiştir, sayfayı hoyratça karalar. Sıkıntılıdır adam. Bir süre düşünür, yeni bir sayfa açar ve yazmaya başlar: “Tarih: 21 Haziran 1974... Ricardo Morales’in Liliana Coloto’yla kahvaltı yaptıkları son gündü. O sabahı, kalan ömrü boyunca bütün ayrıntılarıyla hatırlayacaktı. İlk tatilleri için yaptıkları planı... Öksürüğünü kesmesi için içtiği limonlu çayı... Çayın içine her zamanki gibi yarım şeker atışını... İlk ve son kez tattığı o nefis ev yapımı üzüm reçelini... Geceliğindeki bahar çiçekleri desenlerini... Ve özellikle de gülüşünü... Gün doğumu kadar güzel bir gülüşü... Gün ışığı, sol yanağıyla harman oluyordu...”

Adam bu cümleleri yazarken Ricardo ile Liliana’nın kahvaltı masasındaki romantik görüntüleri izleriz.

Bu yazdığını da beğenmemiştir adam, hırsla sayfayı yırtıp atar.

Sonrasında bir tecavüz sahnesi belirir perdede. Adamın, bu sahneyi yazdığını anlarız. Perdede tekrar adamı görürüz. Yazdığı sayfayı koparıp özenle katlar...

Bu romanı yazmaya çalışan adamın Benjamin Esposito adlı emekli bir savcılık müfettişi olduğunu anlarız. Aradan 25 yıl geçmiş olmasına rağmen Benjamin, bu cinayet davasını bir türlü unutamamıştır.

25 yıl sonra çalıştığı yere geri döner ve hep âşık olduğu Irene’ye bu cinayeti anlatan bir roman

GÖZLERİNDEKİ SİR
EL SECRETO DE SUS OJOS
(2009)

YÖNETMEN: Juan José Campanella

ÖYUNCULAR: Ricardo Darin, Soledad Villamil, Pablo Rago, Javier Godino, Guillermo Francella, Carla Quevedo...

SENARYO: Juan José Campanella ve Eduardo Sacheri (Eduardo Sacheri’nin *La pregunta de sus ojos* adlı romanından)

yazdığını söyler...

Polisiye bir yapısı olmasına rağmen, insan ruhunun derinliklerine doğru ilerleyen bir film *Gözlerindeki Sır*.

Hüzünlü bir aşk ve bir cinayet davasını başarıyla harmanlayan *Gözlerindeki Sır*’ın asıl derdi devletle. Devletin karanlık ve kirli ruhuyla.

Arjantin için bizim ülkemiz gibi bir ülke olduğunu söylemiştim yukarıda.

Bakalım...

1974 yılında Arjantin Devlet Başkanı Juan Peron ölünce, yerine eşi Isabel Peron geçer. Fakat ülkede her şey altüst olmaya başlar; önce “şiddet olayları” tırmanır, ülke bir “kan gölüne” döner, e, haliyle ekonomi de çöker. Ne yapmak gerekir? Bütün az gelişmiş ülkelerde olan şey: Ordu göreve!

Ve 1976 yılında ordu, yönetime el koyar.

(1970’li yılların ortasında başlayan ve 1980 Faşist Darbesi’yle sonlanan Türkiye’ye çok mu benziyor?)

Her faşist darbe gibi kanla beslenir: Muhafifler tutuklanır ve işkencehanelere atılır. “Faili

meçhul” cinayetler, toplu katliamlar... Darbecilerin söylemleri, Kenan Evren ve arkadaşlarının söylemlerine benzer: “Yeni Arjantin’i kuruyoruz.”

(2000’li yılların başında buralarda da bir “Yeni Türkiye” kuruluyordu.)

Şimdi yeniden filme dönebiliriz.

Benjamin Esposito, bir süre sonra katili bulur. Katil, Isidoro Gomez adında bir adamdır. Kimdir bu Isidoro Gomez? “Yeni Arjantin”i kuranların faili meçhul cinayetlerde kullandığı bir tetikçi. Film Türkiye’de gösterilmiş ama kaç kişinin ilgi gösterdiği bilinmez.

Zaten Türkiye’de böylesi filmlere çok da ilgi gösterilmesi beklenemez.

Gözlerindeki Sır’ı ne yapıp edin izleyin.

Özellikle de yazıp çizenlerin izlemesi gereken bir film bu.

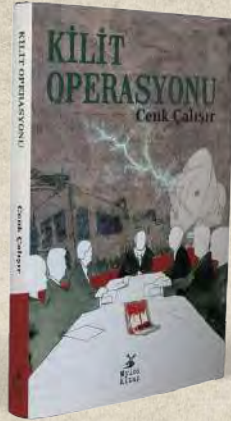
Minik bir de not: Eduardo Sacheri’nin kitabını Türkçeye çevirecek bir yayınevine de minnettar kalırız. ■

Anlamak,
değişmek ve
değiştirmek için...

Mylos Kitap

DİLİMİN UCU ÇİNLİYOR
NEYRAN GÜNÖÇER

KİLİT OPERASYONU
CENK ÇALIŞIR

BALIKLAMA
DALMALI İSTANBUL'A
UFUK KAAN ALTIN

NE TANRI NE EFENDİ
AUGUSTE BLANQUI: TUTSAK
LOCATELLI KOURNWSKY & LE ROY

Labirent Yayınları

HAFİF BİR AKIL TUTULMASI
MITCH CULLIN

ÖLÜMLER DE YALAN SÖYLER
HÜSEYİN EKİNCİ

ANNE BAK KİM GELDİ?
AYŞE ERBULAK

VENÜS'ÜN ÖLÜMÜ
GIORGIO SCERBANENCO

Mylos
Yayın Grubu

mylosyayinigrubu.com

POLİSİYE DEYİP GEÇME

Erol Üyepazarcı'nın, kendisi tabiriyle "tuğla gibi" olan iki ciltlik kitabı *Korkmayınız Mr. Sherlock Holmes! Türkiye'de Polisiye Romanın 125 Yıllık Öyküsü* (1881-2006) yayımlandı yayımlanmalı artık, "Bizde niye polisiye kitap çıkmıyor?" diyen kalmadı sanıyorum. Kaldıysa da, ücra bir yerde yaşıyorlardır mutlaka. Ben, son kalıntıların da Ahmet Ümit'in 250 bin basılıp akabinde 50 binlik ikinci baskıyla 300 bini bulan kitabı *Elveda Güzel Vatanım*'ın deprem dalgasıyla silinip gitmiş olacağını düşünüyorum. Ne yazık ki polisiyeye tepeden bakma alışkanlığı silinip gitmemiş.

Bunun izlerini pek yakındaki bir uluslararası toplantıda gördük. Oturup saatlerce polisiye konuştuğumuz, genç meslektaşları ilk kitaplarıyla ihtiyaç duydukları eğitimi alsınlar diye huzurlarına yolladığımız dostlarımız da zaman zaman polisiyeyi küçümsedi. Hem de Erol Üyepazarcı, *Açıklamalı Notlarıyla Sherlock Holmes*'ün yazarı Leslie S. Klinger, Ahmet Ümit, Algan Sezgintüredi gibi arkadaşlar polisiyeyi hem yazan hem de okuyanlar adına savundukları halde.

Okumayı hep sevmişimdir. Polisiyeleri de. İlk polisiye romanımı çocukluğumun geçtiği yerde, Beşiktaş'taki evde okumuş olmalıyım. En azından Mickey Spillaine'in Mike Hammer'lerini orada okuduğumdan eminim, çünkü annem onlardan hiç hazzetmezdi. Demek ki babam almış. Bir sonraki evde

(Çiftelhavuzlar) babam olmadığı için, bir tek Mike Hammer bile yoktu. **Mike bana da biraz fazla sert ve terbiyesiz gelirdi. Pat Chambers'ı daha çok severdim. Ama, sinemada Eddie Constantine'in oynadığı Peter Cheyney kahramanı Lemmy Caution'a hayran kalmıştım.**

Dame Agatha'ya gelince, o da çok eski yazarlarımdandır. Çiftelhavuzlar'da bütün Akba kitapları vardı, hem onları okudum hem de bir miktar Ak kitabını. Akba'nın çevirilerini daha o zamandan özenli bulup beğenirdim. Simenon'un da en başlarda hayatıma girdiğinden eminim. Maigret ilk gerçek anlamdaki dedektifim olabilir. Eğer Poirot değilse, tabii. O zaman onun o kıymetli beyin hücrelerine "gri" değil, "kurşuni" hücreler denirdi. Annemin sevdiği Wilkie Collins'i ise çok küçük yaşta okumuş olma ihtimalim kuvvetli. Tam olarak polisiyeye dahil olmasa da, bu janrın müjdecisi sayılan "sansasyon romanları"nın yazarıydı Collins.

Okur olarak hayatımda hep mevcut olan polisiyenin ikinci sınıf bir edebiyat janrı olduğunu aklımdan bile geçirmedim. İyi örneklerini okuduğum için olsa gerek. İyi yazılmış her kitap edebiyat eseridir. Benim sevdiğim polisiyeler arasında da bu tanımı hak eden pek çok kitap var. Buna karşılık şimdi kitapçıları dolduran "edebi eser"lerden okumaya değer olanını bulmak hiç de kolay değil. Demek ki iş, öylesine tanımlamakla, uydurup kaydırmakla, etiket yapıştırmakla bitmiyormuş.

**Sevin
OKYAY**

Öte yandan yıllardır NTV Radyo'da "Cinayet Masası" diye bir polisiye edebiyat programı sunuyorum. Hal böyle olunca, haftada ortalama iki polisiye kitap okumam gerekiyor. Yeni yazarlar bulmaya çalışırken eski aşınalarla karşılaşınca da mutlu oluyorsan ideal bir sahaf müşterisi olup çıkmışsın demektir ki, bu yılki sahaf fuarında sahaf arkadaşlarım da durumu idrak etti. Gözde karakterleriyle kader arkadaşı, ruh kardeşi oluyorsun, yenilerini keşfedince de zil takıp oynamadığın kalıyor. Sadece "yeni" olanları değil, eskilerin de yenilerini ya da kaybolmuşların yerini tutacak eskileri. Sonunda bir de baktım ki ben en çok polisiye kitap okur olmuştum. Diğerlerini de okuduğumu ve iyi kitabı çok sevdiğimi meslektaşlara anlatmam ise biraz zor oluyor. "Cinayet Masası"nın cilveleri...

İyi polisiye kitapları sevdiğim gibi, doğru dürüst polisiye filmleri de hep sevmişimdir. Hele, bir dönemin benzersiz film-noir örneklerini... Uzun zamandır polisiye dizilere de muhabbetle bakar olduk. Daha çok, "profiller" benzeri tiplerle haşır neşir oluyorum. Sonuçlanmadığı için kapanmış eski dosyaları çözme girişimlerini ya

da güncel dosyaların daha farklı bir bakışla ele alınmasını seviyorum. Tercihen, DNA ve muhtelif laboratuvar faaliyetleri yerine, insanları sorguya çekerek sonuca ulaşan polisleri tercih ediyorum. O zaman babadan kalma "police procedural/polis soruşturması" sürecine halel gelmiyor sanki.

Zaman zaman adaleti kendileri tecelli ettirсе de (şiddete başvurmadan), namuslu polisleri de severim. Ama en sevdiğimlerden Maigret (Simenon), Wexford (Ruth Endell) ve Martin Beck (Maj Sjöwall ile Per Wahlöö) konusunda elimizde ne varsa onunla yetineceğiz. Brunetti (Donna Leon), Haritos (Petros Markaris), Harry Bosch (Michael Connelly) ve Montalbano'dan (Andrea Camilleri), iki tanesinin yazarları çok yaşlı olsa da halen ümidimiz var. Ama bu adli tıp-laboratuvar cuntası devrinde yerlerine yenileri gelmeyecek mi sanki?

Bilmiyorum tesadüf mü ama farkındaysanız bu karakterlerin maceralarını yazanların hepsi de iyi yazar. Öyleyse neymiş? Yaptığımız, ilgilendiğimiz işi küçümsemeyelim. Polisiye deyip geçmeyin... ■

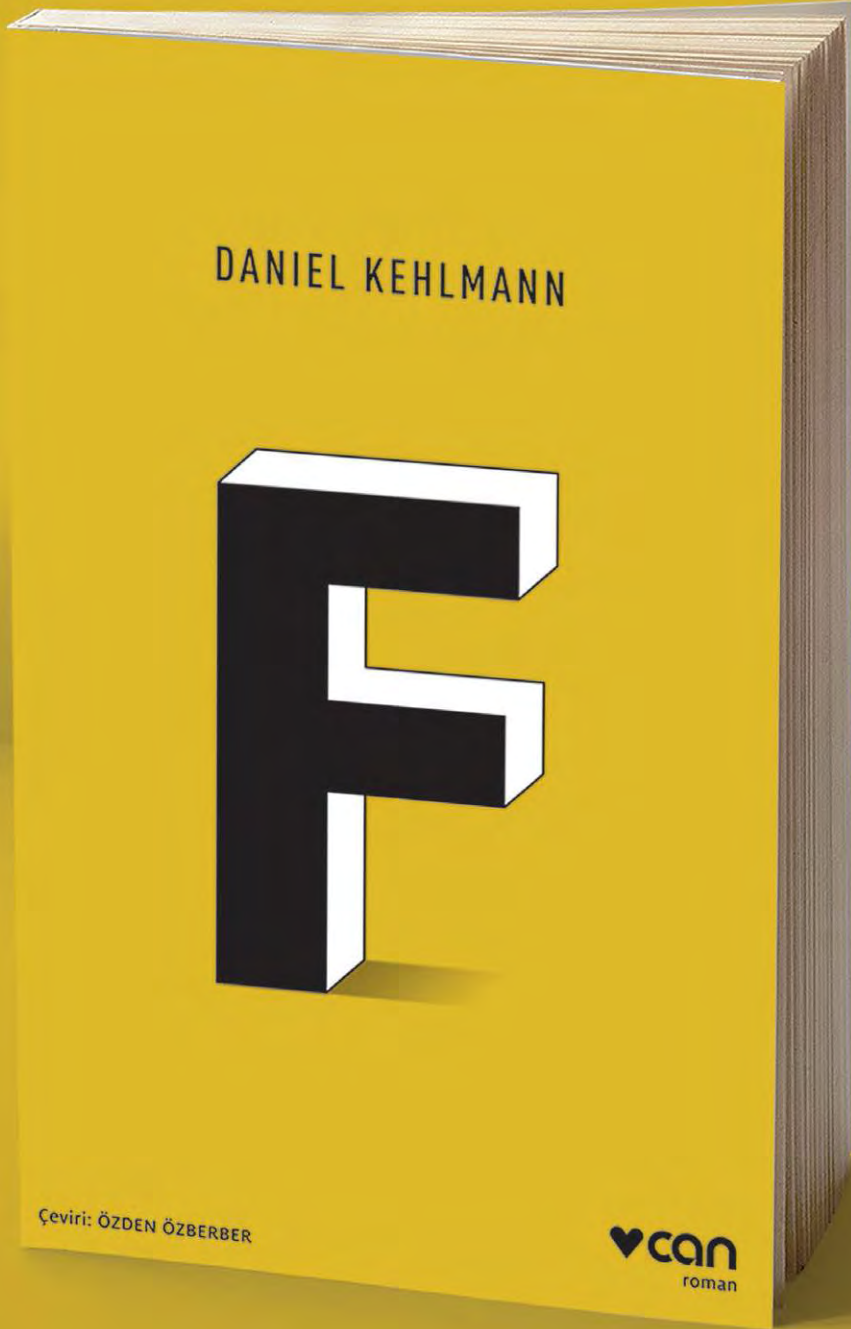
PULBİBER

AYLIK KÜLTÜR SANAT HAYAT DERGİSİ

'F'

Bugüne dek sadece alfabe de bir harfti.

Tüm Kitapçılarda!

Kurgu içinde kurgu, yalnızlık içinde yalnızlık, İstanbul içinde İstanbul...

İstanbul Yalnızları, tarihsel, psikolojik, sosyolojik ve tarihsel öğelerle yalnızlığı anlatan etkileyici bir eser.

Editura

<https://www.facebook.com/editurayayin>

<https://twitter.com/editurayayin>

<https://instagram.com/editurayayin>

Celil Oker'den rant hırsıyla beton yığınlarına çevrilen İstanbul'un sıkışık trafiğinde, acımasız iş dünyasında ve göğü delen binaların arasında geçen sürükleyici bir polisiye daha...

www.altinkitaplar.com.tr

twitter.com/altinkitaplar

facebook.com/altinkitaplar

ALTIN
KİTAPLAR